ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

گۈلشاھ - ۋەرەقە

(داستان)

نەشىرگە تەييارلىغۇچى: ئابدۇقادىر سادىر

رىۋايەتچىلەرنىڭ بايان قىلىشىچە مەككە شەھىرىنىڭ مەغرىب تەرىپىدە بەنى شەيبان دەپ بىر قەبىلە بار ئىدى. بۇ قەبىلىنىڭ ئىككى باشچىشى بار بولۇپ، بىرىنىڭ ئېتى ھىمام، يەنە بىرىنىڭ ئېتى ھىلال ئىدى. ئىككىسى بىر تۇغقان ئاغا - ئىنى ئىدى. ھىمام ياشتا چوڭ، ھىلال كىچىك ئىدى. كۈنلەرنىڭ بىرىدە بۇ ئىككىسىنىڭ خوتۇنلىرى تەڭ ھامىلىدار بولۇپ، توققۇز ئاي، توققۇز كۈن، توققۇز سائەت قورساق كۆتۈرگەندىن كېيىن، يەنە تەڭ يەڭگىدى. ھىلالنىڭ خوتۇنى ئوغۇل، ھىمامنىڭ خوتۇنى قىز تۇغقانىدى. ئوغۇلغا ۋەرەقە، قىزغا بولسا گۈلشاھ دەپ ئات قويۇشتى. مەخسۇس ئىنىكئانىلارنى بېكىتىپ، بالىلارنى تەربىيىگە ئالدى. ئارىدىن نەچچە يىللار ئۆتۈپ بالىلار مەكتەپ يېشىغا يەتتى.

ئەلقىسسە، بۇلارنىڭ ئاتىلىرى ھەر ئىككىلىسىگە ئىلمى - ئەدەب ئۆگىتىشنى مەقسەت قىلىپ، مەكتەپتە ئۇستازلارغا تۇتۇپ بەردى. بۇ ئىككى ياش ھەمىشە ئۆيدىن مەكتەپكە، مەكتەپتىن ئۆيگە دائىم بىللە كېلىپ، شۇ تەرىقىدە ھەمراھلىقتا ئۆتتى. مەكتەپتە بولسا، ئۇستازىدىن مۇئەمما، شېئىر - نەزمىلەرنىڭ تۈرلۈك خىالىرىنى ئۆگىنەتتى. ئۇلارنىڭ ساۋاتى ياخشى، ئىملالىرى ناھايىتى گۈزەل چىقتى.

ھىمام ئوغلىنى جەڭ شىجائىتىنى، نەيزە شەمشەر ئۇرۇش، توپ ئېتىش ھۈنەرلىرىنى ئۆگەنسۇن، دەپ سىپاھگەرلىككە بەردى. لېكىن، بۇ باھانە بىلەن يارى-جانانلار بىر - بىرىدىن جۇدا بولۇشۇپ، ھىجرى - پىراق ئوتىدا كاۋاب بولدى. زارنىزار بولۇپ، ئاغرىققا دۇچار بولدى. ئۇ كېسەل ئازابى تۈپەيلىدىن تەمبۇر تارىدەك ئورۇقلاپ كەتتى. جانان ۋىسالىدىن جۇدا بولۇپ، پىراق ئوتىدا ئۆرتەندى، تاقىتى - تاق ھالدا بىر - بىرىنىڭ يۈزىنى كۆرمەككە جان - دىلىدىن مۇشتاق ئىدى. كېيىن ھىلالمۇ گۈلشاھنى سىپاھلارغا تاپشۇرۇپ، لەشكىرىي ئىلىمنى ئۆگىتىشكە كىرىشتى، ئىككى مۇشتاق بىر - بىرىگە ئىجىل بولۇپ، بىر ئۇستازدىن تەلىم ئېلىشقا باشلىدى.

ئىككىسى نەيزىۋازلىق ۋە خەنجەرۋازلىقتا باراۋەر يېتىشىپ، شۇنداق مەرگەنلەردىن بولۇپ چىقتىكى، ئۇلاردىن ئۇچۇپ كېتىۋاتقان قۇشمۇ قۇتۇلالماس

ئىدى. يىرنەچچە مۇددەت شۇ تەرىقىدە ئۆگىنىپ، سىپاھگەرلىكتە ئۇستا پالۋان بولۇپ كەتتى. ئۇ ئىككىسى قەبىلە كىشىلىرىنىڭ كۆزىگە، گويياكى بىر جۈپ ئالما باراۋەر پىشىپ يېتىلگەندەك نامايان بولۇپ ئۇلارنى بىر-بىرىگە جۈپلۈككە مۇناسىپ كۆرۈشتى. قەبىلىنىڭ ئۇلۇغلىرى يىغىلىپ، ھىلال بىلەن ھىمامغا: «ئۇۋىرىكىزلەر بىغىنىڭ بۇ ئىككى مېۋىسى پىشىپ يېتىلىپتۇ. بۇ ئىككى مۇشتاق بىر-بىرىنىڭ مېھرۇ ۋىسالىدىن بەھرىمەن بولۇپ، كامالىغا يەتسە» دەپ ئىلتىماس قىلىشتى. بۇ سۆز ئۇلارغا ماقۇل كېلىپ، توي قىلىماقچا بېلىنى باغلىدى ۋە توي جابدۇقىغا مەشغۇل بولۇشتى.

ئاز ۋاقىت ئىچىدىلا ھەممە تەييار ئەسلىھەلىرى تەييار بولدى. بارچە قەبىلە ئەھلىگە خەۋەر قىلىپ بارلىق سازەندە، ئۇسسۇلچى ۋە قىزىقچىلارنى يىغدى. كېچىلىرى مەي-شارابلار بىلەن بەزمە قىزىدى. كۈندۈزلىرى داستىخان يېيىپ مول نازۇ نېمەتلەر تۆكۈلدى. چاك-نەي، تەمبۇر، غىجەك ۋە راۋاب ساداسى يانگىرىدى. ھەممە كۆڭۈلدىن غەم تۇمانلىرى تارقىدى. ئۇسسۇلچىلار قەدۋە قامەتلىرىنى توغرىلاپ، ئۇسسۇل-ساماغا چۈشتى. ئۇلار كەچتە ۋەرەقە ئاشىقىنى گۈلشاھ نازىنىنىغا تاپشۇرماقچىدى. لېكىن، ئۇلار پەلەكنىڭ تەتۈرلۈكى، ھەر بىر خۇشاللىقنىڭ ئارقىسىدىن يەنە غەم-غۇسسە لەشكەرلىرىنىڭ بېسىپ كىلىدىغانلىقىدىن خەۋەرسىز ئىدى.

يەنى شەيبان قەبىلىسىنىڭ غەرب تەرىپىدە يەنى سەف ئاتلىق بىر قەبىلە بار ئىدى. ئۇ قەبىلىنىڭ سەردارى يەنى ئەمرۇ ناملىق بىر زالىم ۋە قارا يۈز مەلئۇن ئىدى. ئۇ لەنىتىگە بىر يامان ئادەم گۈلشاھ بىلەن ۋەرەقەنىڭ ئارىسىدا بولغان تەي ئىشىنى بايان قىلىپ، ئۇ مەلئۇنىڭ سېپىق دىمىغىغا ئىشقىنىڭ ھىدى بۇسىنى پۇرىتىپ قويغانىكەن. مەلىكىنى كۆرمەي تۇرۇپلا، ئۇنىڭ ئەسكى سالىنىقىغا ئوت ئېلىپ، ئىشق مەستانىسى بولۇپتۇ.

ئۇ بەتبەخت گۈلشاھنىڭ ئاتىسىغا: «قىزىڭنى ماڭا بەر، بولمىسا، مېڭەڭدىن قان ۋە تۆتەكلەرنى چىقىرىمەن» دەپ تەھدىت سالدى. ئاندىن ھەددۇ ھېسابسىز چېرىكلىرىنى باشلاپ، يولغا چىقتى. يولدا بىرى ئۇچراپ:

— دەل مۇشۇ تاپتا ۋەرەقە بىلەن گۈلشاھنىڭ تويى بولۇۋاتىدۇ. ئۇلارنى ئەقىدى نىكاھ قىلىشنىڭ ھازىرلىقى پۈتۈپ قالدى. باشقىلارغا تەئەللۇق بولۇپ كېتىۋاتقان قىزنىڭ ئارزۇ-ئارمىنىنى يەپ نېمە قىلىسەن. تاك شامىلى ئېچىلدۇرۇپ قويغان غۇنچىنى قوغلاشقانىنىڭ نېمە پايدىسى بار؟ — دەپ، ئۇنى ۋەسۋەسىگە سالدى.

بەنى ئەمرۇ بۇ سۆزنى ئاڭلاپ چىداپ تۇرالمايى، كۆزىدىن سۈيدۈكلىرىنى ئاققۇزۇپ يىغلاشقا باشلىدى. ئاخىر نام-نومۇسىنى ئارقىغا تاشلاپ، يىلان كەبى تولغىنىپ كەتتى. تەپەككۇرىغا كېلىپ دېدىكى: «شەبىخۇن ئۇرۇپ، ئۇ قەبىلىنىڭ ئەترايىغا سەپ تارتماقتىن ياخشى مەسلىھەت يوق. مۇددىئايىمىزنى مۇشۇ يول بىلەن قولغا ۋاسىل قىلايلى، پۈتۈن لەشكەر مۇكەممەل تەييارلانسۇن!» دەپ ئەمر قىلدى.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئەلقىسسە، بەنى شەيبان قەبىلىسى بەنى سەف قەبىلىسىنىڭ دۇشمەنلىك مىكىرلىرىدىن بىخەۋەر ئەيشۇ پاراغەتكە مەشغۇل ئىدى. بەنى سەف قەبىلىسىنىڭ لەشكەرلىرى كېلىپ، ھەسىلە قىلىشقا باشلىدى. ھۇجۇم تۇيۇقسىز بولغاچقا، ھېچكىمنىڭ ئاتلىنىپ تاقابىل تۇرۇشقا پۇرسىتى بولمىدى. ھەممىسى ھەيران ۋە سارىسىمىگە چۈشۈپ ھېچ نەرسىنى تۇتۇشقا پۇرسەت تاپالمىدى. ھەممە مال-مۈلكى تالانغا كەتتى. ئاشۇ مالىمانچىلىقتا گۈلشاھنى ئېلىپ قاچتى. ھېچ نەرسىدىن خەۋىرى بولمىغان گۈلشاھ ئۆزىنى ئۇ مەلئۇنلارنىڭ قولىدا كۆرۈپ، باھار يامغۇرىدەك ياش تۆكۈپ ناله-زار قىلدى. ياري ۋەرەقەنىڭ ۋەسالىنى ئارزۇ قىلىپ بۇ غەزەلنى ئوقۇدى:

دەريغا، چەرخ جانىمغا ھەمە جەۋرۇ جاپا قىلدى،
غەمۇ ھەسرەت بىلەن ئۇل يارۇ جانىمدىن جۇدا قىلدى.
خۇدايا دوستۇ تۇغقانىدىن جۇدا بولغان پەريشانمەن،
كى دۇشمەن دەستىدە ھالىم زەبۇنۇ مۇپتىلا قىلدى.
ئايا يارىم، يىراق ئەتتى پەلەك سەندىن بۇ مەھزۇنىنى،
كى دۇشمەن مۇددىئاسىن ھاسىل ئەتتى ھەم ساپا قىلدى.
خىيالى ۋەسلىدۇر جانۇ دىلىمدە مۇددىئايى ھەم،
ئەگەر يەتكۈزسە بىزلەرنى پەلەك بىزغە ۋاپا قىلدى.
ئايا بادى-سابا، ئېيتقىن خەۋەر ئۇل يارۇ جانىمغا،
ئەسىرۇ ناتەۋان گۈلشاھ جانىنى پىدا قىلدى.

ئەلقىسسە، ئۇ لەنىتى ئەمرۇ جەك بىلەن بىچارە گۈلشاھنى ئەسىر قىلدى-دە، ئەمدى مەقسىتىم ھاسىل بولدى، دەپ قەبىلىنىڭ لەشكەرلىرىنى قايتۇرماقىقا ئەمر قىلدى. تالانغا ئۇچرىغان پەريشان قەبىلە ئۆزلىرىگە كېلىپ، گۈلشاھنى ئاختۇرۇۋىدى، ھېچ يەردىن تاپالمىدى. ئۇنى دۇشمەنلەر ئېلىپ قېچىپتۇ دەپ ئاھۇ ئەپغان چېكىشكە باشلىدى. قەبىلىنىڭ ھەممە سەردارلىرى جەم بولۇپ، ئەمرىنىڭ قېشىغا كىرىپ مەسلىھەتكە چۈشۈشتى. مەسلىھەتتە ۋەرەقە:

— مەن لەشكەر باشلاپ ئارقىسىدىن بارىمەن! — دېدى. لېكىن، باشقا سەردارلار:

— كۇن كەچ بولۇپ كەتتى. ئالەم قاراڭغۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە دۇشمەنلىنىڭ قايانغا بېرىشىنى بىلمەي، ھەممىمىز ھالاك بولمايلى. سەۋر قىلغىن، تاڭ ئاتسۇن. كۇندۇز بولغاندا، چوڭ-كىچىك ھەممىمىز جەم بولۇپ، دۇشمەن قەۋمىنىڭ قېنىنى ئاققۇزۇپ، گۈلشاھنى قايتۇرۇپ كېلەيلى. سەۋر-تاقەت ھەممە ئىشنى ئۇڭشايدۇ. كېچىچە بىر بۆلۈك جاسۇس ۋە ئەيپارلارنى ئەۋەتىپ كۆرەيلى. ئۇلارنىڭ قايسى قەبىلە ۋە قايسى مىللەتتىن ئىكەنلىكىنى بىلىپ كەلسۇن. ئاندىن كېيىن بارغىنىمىز تۇزۇك، — دېيىشتى.

ئۇ كېچە ئەيپارلارنى ئەۋەتتى.

تېخى تاڭ ئاتماستىنلا ئەييارلار!

— بۇلار بەنى سەفنىڭ قەۋمى ئىكەن، — دېگەن خەۋىرىنى ئېلىپ كېلىشتى.

ئەتىسى تاڭ ئېتىپ، قۇياش ئالەمنى يورۇتتى. ئامامى قەبىلە ئەھلى جەڭ كەمىرىنى مەھكەم باغلاپ، ھەر تەرەپتىن ھەيۋە قىلىپ، سۇناي ۋە كاناي، ناغرا دۇمباق ئاۋازىنى ياڭرىتىپ، تاغۇ سەھرانى بىر ئالدى. ئۇلار پايلاقچىلارنىڭ يول باشلىشى بىلەن ئۇ مەلئۇننىڭ لەشكەرلىرى تۇرغان سەھراغا يەتتى — دە، چېدىر — بارگاھ تىكلەپ ئارام ئالماققا مەشغۇل بولدى.

گۈلشاھ دۈشمەن قولىدا كۆزىدىن قان — ياش تۆكۈپ، تىنىم تاپماستىن ئۆز يارىنى سېغىنىپ يىغلىماقتا ئىدى. بەنى ئەمرۇ گۈلشاھنىڭ قېشىغا كېلىپ:

— ئەي، نازىنىن. خاتىرجەم بولۇپ، مېنى ئاشۇ ۋەرەقەنىڭ ئورنىغا ئۆزۈڭگە يارى — ھەمدەم قىلساڭ، بۇ يەردىكى ئۆزۈڭ كۆرۈۋاتقان بارلىق دۆلەت ھەشىمەتلەر سېنىڭ بولىدۇ. ۋەرەقەنىڭ مۇھەببىتىنى كۆڭلۈڭدىن چىقىرىۋەتكىن. ئەگەر ئۇنداق بولمايدىكەن، جېنىڭدىن ئۈمىد قىلما! ۋەرەقە دېگەن مېنىڭ ئالدىمدا قانچىلىك ئادەمتى؟ مېنىڭ چاكارلىرىمغىمۇ باراۋەر كەلمەيدۇ، — دەپ ۋەز ئېيتتى.

ئۇ شۇ تەرىقىدە ھەرقانچە سۆزلەپ، ئۇنى ئۆزىگە رام قىلماققا ئۇرۇنسىمۇ، گۈلشاھ ئۇنىڭغا ھېچبىر پىسەنت قىلماي، يىغلايتتى. ئۇنىڭ سوئالىغا بىر ئېغىزمۇ جاۋاب بەرمەيتتى.

— ئەي ھۇر سۈپەت دىلبەر، — دېدى بەنى ئەمرۇ، — سەن بۇ يەردە تۇرۇپ تۇرغىن، سېنىڭ كۆز ئالدىڭدا ئاۋۋال ۋەرەقەنىڭ قېنىنى تۆكۈپ، ئاندىن سېنىڭ كۆڭلۈڭنى رام قىلمىسام بولمىغۇدەك.

شۇندىن كېيىن ئۇ مەلئۇن گۈلشاھنىڭ يېنىدىن بارگاھىغا كەتتى.

بارگاھقا كىرىپ، سىپاھلىرى بىلەن ئەيش — ئىشرەتكە چۈشۈپ كەتتى. بىر پەستىن كېيىن ئۇنىڭ خىزمەتكارلىرىدىن بىرى يۈگۈرۈپ كىرىپ:

— ئەي، ئەمىرىم! ئۇ تەرەپتىن ۋەرەقە بىھېساب لەشكەرنى باشلاپ، سىز بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا كېلىۋاتىدۇ. تەخىر قىلىشقا بولمايدۇ، — دەپ خەۋەر قىلدى.

ئۇ مەلئۇن دەرھال:

— لەشكەرلەر بىر جايغا ھازىرلانسۇن، — دەپ بۇيرۇدى.

ئۇ تەرەپتىن ۋەرەقەنىڭ لەشكەرلىرى كېلىپ روبىرو بولۇپ، چېدىر تىكتى. بۇلارغا ھىمام، ھىلال، ۋەرەقەلەر سەردار ئىدى. ئۇلار لەشكەرلىرىگە:

— تەندە جانلا بولىدىكەن، ئۇرۇشقا تەييار تۇرغايسىلەر! — دېدى.

شۇ ئەسنادا، ئۇ تەرەپتىن بەنى ئەمرۇ دەرغەزەپ بولۇپ گۈلشاھنىڭ قېشىغا كىردى:

— ئەي پەرى، — دېدى ئۇ لاپ ئۇرۇپ ئۆزىنى كۆرسىتىش خىيالىدا، — كۆپ يىغلىمىغىن، قەدىمىڭگە ئالتۇن — كۈمۈش، لەئل — جاۋاھىراتلارنى چاچاي. يەنە بېرىپ كۆز ئالدىڭدا ۋەرەقەنىڭ ئىشىنى تامام قىلىپ، قانغا بويالغان بېشىنى ئالدىڭغا كەلتۈرەي.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

لېكىن گۈلشاھ ئۇنىڭغا يەنىلا جاۋاب بەرمىدى ھەتتا قىيا بېقىپمۇ قويمىدى. ئاخىر ئۇ بەتبەختنىڭ ئاچچىقى كېلىپ قايناپ كەتتى:

— ئەي گۈلشاھ، ئەمدى سېنى چېدىرنىڭ ئۈستىگە مەھكەم قىلىپ باغلىۋەتمەيدىغان بولسام، سەن بەك ھەددىڭدىن ئېشىپ كەتتىڭ، مېنىڭ سۆزۈمگە زادى پىسەنت قىلمامسەن؟!

ئۇلار كەمەندلەرىنى كەلتۈرۈپ، گۈلشاھنى چېدىرنىڭ ئۈستىگە باغلاپ قويدى. كېچىسى ئۇنىڭ يېنىدا سىپاھلار ئولتۇرۇپ، گۈلشاھ ھەققىدە ناسەزا سۆزلەرنى قىلىپ، ئۇنىڭغا قەست قىلماق بولۇپ تۇرۇشاتتى. ئەمما، گۈلشاھ تەڭرىگە يېلىنىپ، زار-زار يىغلايتتى. سىپاھلار ئۇنى زاڭلىق قىلىپ، مەي ئىچىپ كاسىسىدا قالغان مەي يۇقۇندىسىنى ئۇنىڭ يۈزىگە چاچاتتى.

ئاخىر، بۇ بەتقىلىق ئىچەرمەنلەر تارقاپ، چېدىر خىلۋەت بولۇپ قالدى. ئەمرۇ گۈلشاھقا قاراپ:

— ئەمدى ئىشىڭنى تامام قىلىمەن، — دېدى-دە، ئۇنىڭغا تاشلاندى، لېكىن قاتتىق مەست بولغانلىقتىن ئۆزىنى توختىتالماي يىقىلىپ چۈشتى.

گۈلشاھ بۇ مەلئۇننى بۇ ھالەتتە كۆرۈپ، دەرھال تەڭرىگە نالە-زار قىلىشقا باشلىدى: «ئەي رەببىم، سەن مېنى بۇ زالىمنىڭ قولىدىن خالاس قىلغايسەن، مېنىڭ بۇ ئەھۋالىمنى جانجىگەر يارىمغا خەۋەر قىلغايسەن.»

دەل شۇ ۋاقىتتا، ۋەرەقەنىڭ كۆڭلىگە ھەممە ئىش ئايان بولۇپ، تۈن قاراڭغۇسى ئىچىدە ئۇ ناپاك مەلئۇننىڭ چېدىرىغا راۋان بولدى. ئۇ ئاخىر گۈلشاھ تۇرغان چېدىرغا يېقىن كەلدى. قۇلاق سالسا قاراۋۇللارنىڭ ئاۋازلىرىمۇ ئۆچكەن، ھەممىسى مەست مۇستەغرەق بولۇپ، ئۇيقۇغا كەتكەنىدى. ئۇ ئۆزىنى گۈلشاھ تۇرغان چېدىرغا ئېلىپ قارىسا، يارى گۈلشاھ باغلاقتا يېتىپتۇ. گۈلشاھمۇ ۋەرەقەنى كۆرۈپ، نالە-پىغان چېكىشكە باشلىدى. ۋەرەقە تەسەللى بېرىپ:

— بىردەم تىنچلان، بۇ لەنىتى ئويغىنىپ كەتمىسۇن، — دەپ كېلىپ گۈلشاھنى بوشاتتى. بۇ ئىشنى لەشكەرلەردىن ھېچكىم تۇيمىدى. شۇنىڭ بىلەن گۈلشاھنى ئۆز تەرىپىگە ئېلىپ كەتتى.

گۈلشاھ بىلەن ۋەرەقەنى كۆرگەن قوۋم-قېرىنداشلىرى ئىنتايىن خۇشال بولۇپ ۋەرەقەگە ئاپىرىن ئېيتىشتى. ئۇلار شادىيانە دۇمبىقىنىڭ ساداسىنى پەلەككە يەتكۈزدى.

ئەمرۇ بۇ سادادىن ئويغىنىپ كەتتى. قارىسا، گۈلشاھنى ئېلىپ كېتىپتۇ. قانداقتۇر بىر تەرەپتىن ناغرا-سۇناي ئاۋازى ئالەمنى بىر ئاپتۇ. ئۇ دەرغەزەپ بولۇپ، پۈتۈن لەشكەرلىرىگە ئۇرۇش يارلىقىنى تەل قىلىشقا بۇيرۇدى. لەشكەرلىرىمۇ شۇ ھامان مەيدانغا راۋان بولدى. بۇ تەرەپتىمۇ ۋەرەقەنىڭ لەشكەرلىرى مەيدانغا كېلىپ ئىككى لەشكەر بىر-بىرىگە قارشى سەپ تۈزدى.

ئۇ تەرەپتىن ئەمرۇ لەئىن ئارغىمىقىنى ئوينىتىپ، مەيدانغا كەلدى ۋە:

— مېنىڭ دىلىمنىڭ مادارى، يارۇ جانىمنى ئوغرىلىغان ۋەرەقە قايدىسەن! ئوغۇل بالا بولساڭ مەيدانغا چىقىپ، ئۆزۈڭنى كۆرسەت، شەمشىرىمنىڭ زەھىـ

رددن مەرىكە شارابىنى ئىچكىن.

غەزەپلەنگەن ۋەزىرقە جەك ئەسۋابلىرىنى تەييارلاپ، مەيدانغا چۇشەي دەپ تۇراتتى. گۇلشاھ غۇنچە كەبى لەۋلىرىدىن بال تۆكۈپ:

— ئەي جانجىگەرىم، سىز شەۋر قىلىپ تۇرۇڭ، ئۇ بىھايا مەلئۇننىڭ دەككىسىنى ئۆزۈم بېرەي، — دېدى.

— ياق سىز تۇختاپ تۇرۇڭ، — دېدى ۋەزىرقە، — بۇ ئىشنى ئۆزۈم بىر تەرەپ قىلاي.

ۋەزىرقە ھەرقانچە ئىلتىجا قىلسىمۇ تەسىر قىلمىدى. گۇلشاھ نەيزە ـ شەمشەرلىرىنى كۆتۈرۈپ، شالدەك ئۇچقۇر ئېتىغا مىنىپ، مەيدانغا راۋان بولدى. ئۇ كېلىپلا بەنى ئەمرۇنىڭ يولىنى توسۇپ مۇنداق دېدى:

— ھەي مەلئۇن! ئۆز ۋاقتىدا غەپلەتتە قالغان ۋاقتىمدىن پايدىلىنىپ، مېنى ئەسىر قىلىۋالغانىدىڭ، ئەمدى ناپاك جېنىڭنى شەمشىرىم زەربىسىدىن قۇتقۇزۇشنى خىيالىڭغا كەلتۈرمە.

ئۇ شۇنداق دەپلا ئەمرۇغا تاشلاندى. لېكىن ئۇنىڭ بىرىنچى، ئىككىنچى، ئۈچىنچى زەربىسى ئەمرۇ تەرىپىدىن رەت قىلىنىدى. ئاندىن ئەمرۇ ھۇجۇمغا ئۆتۈپ، يەنە ئۇ نازىنىن بەرنانى ئەسىرگە ئېلىپ چاكارلىرىغا تاپشۇردى. ئەمرۇنىڭ چاكارلىرى گۇلشاھقا قىل ـ ھاقارەتلەرنى ياغدۇرۇپ، نۇرغۇن ئاھانەتلەرنى قىلدى.

ۋەزىرقەنىڭ جېنىغا ئوت تۇتىشىپ، ھوش كاللىسىدىن كەتتى. مەيدانغا چۈشمەكچى بولۇۋىدى، ئاتىسى ئالدىنى توستى:

— ئەي كۆزۈمنىڭ نۇرى، ھاياتىمنىڭ ھۇزۇرى، سەن بارمىغىن، ئۇ مەلئۇن ئاھايىتى كۈچتۈگگۈر ۋە مەككار بىر نەمە، ئۇنىڭ بىلەن ئۆزۈم بىر تۇتۇشاي، بۇندىن كېيىن مېنىڭ ئېلىم ۋە ئەسلىم ساڭا قالسۇن، — دەپ مەيدانغا ئۆزى راۋان بولدى ۋە بېرىپ ئۇ لەئىنەتنىڭ يولىنى توستى.

بەنى ئەمرۇ لەئىن ئېيتتىكى:

ئاۋۋالقى ھۇجۇم سېنىڭ بولسۇن، قېنى ھەممىلە قىل. ھەممام ئۇچ قېتىم ھەممىلە قىلدى. ئەمرۇ ھەممىنى رەت قىلدى.

ئەلقىسسە، ئۇلار ئوتتۇرىسىدا قىرىق نۆۋەت ھەممىلە قىلىش ۋە رەت قىلىشلار بولۇپ ئۆتتى، ئاخىر ئەمرۇ ھىمامنىڭ ئېتىنىڭ ئايىغىغا بىر قىلىچ ئۇرۇۋىدى، ئات يىقىلدى. ھەممام پىيادە قالدى. پۇرسەتنى غەنىيمەت بىلگەن ئەمرۇ ھىمامنى شەھىد قىلدى. ۋەزىرقە ئاتىسىنىڭ قانغا بويىلىپ تۇپراقتا ياتقىنىنى كۆرۈپ، يۈزلىگەن نالە ـ پەريادلارنى چېكىپ، ئاتىسىنى مەيداندىن ئېلىپ چىقتى.

— ئەي ۋەزىرقە، — دېدى ئەمرۇ، — ئاتاڭغا يىغلاپ ئاۋارە بولما، مەيدانىمغا كەلسەڭلا، ئۆلۈمنىڭ شەربىتىنى ئىچۈرۈپ، سېنىمۇ ئاتاڭنىڭ يېنىغا ئەۋەتىپ قويىمەن.

ۋەزىرقە ئېتىنى چاپتۇرغان پېتى مەيدانغا كەلدى:

— ئەي بىھايا مەلئۇن، — دېدى ۋەزىرقە قەھرى ـ غەزەپ بىلەن، — ئاتام قېرىغان ئادەم ئىدى. ئەمدى بېشىڭدا نەمە بالالار بارلىقىنى مەندىن كۆرگىن. سەن بۇنچىۋالا ھەددىڭدىن ئېشىپ، لاپ ئۇرما. بىر قېرى سال كىشىنى ئۆلتۈرگىنىڭ بىلەن سېنى مەردۇ مەردان

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

دېگىلى بولمايدۇ!

بۇ سۆزلەرنى ئىشتىكەن مەلئۇننىڭ غەزىپى بېشىغا تېپىپ، ئېتىنىسى ئۇرۇپ ۋەرەقەگە نەيزە بىلەن ھەمىلە قىلدى. ۋەرەقە رەت قىلدى. كېيىن گۈرزى بىلەن ھەمىلە قىلىۋىدى، ۋەرەقە قالقان تۇتۇپ، ئۇنىمۇ رەت قىلدى. ئاخىر نۆۋەت ۋەرەقەگە يەتتى. ئۇمۇ ئۇچ قېتىم ھەمىلە قىلدى. ئۇنىڭ ھۇجۇملىرىنى ئەمرۇمۇ رەت قىلىپ تاشلىدى. ئىككى تەرەپتىن بىرلا ۋاقىتتا دەم ئېلىشقا ناغرا ئۇرۇلدى. ئىككى پالۋان ئۆز لەشكىرى تەرىپىگە راۋان بولدى.

بەنى ئەمرۇ ئارامگاھىغا بارغاندىن كېيىن:

— بېرىپ گۈلشاھنى كەلتۈرۈڭلار، — دەپ بۇيرۇدى. چاكارلار گۈلشاھنى كەلتۈردى. ئۇ مەلئۇندا تاقەت قالمىغانىدى.

— ئەي نازىنىن پەرى، — دېدى ئۇ گۈلشاھقا يالۋۇرۇپ، — ئېيتقىنا، نېمە بىلەن خۇش بولسەن؟ مەن كەمىنە چاكىرىڭ شۇ ھامان ئۆنى ئالدىڭدا ھازىر قىلاي. بېشىڭغا جاۋاھىراتتىن تاجلارنى كىيدۈرۈپ، ئالتۇن بويۇڭنى كىمخاب ئەتلەسلەر بىلەن يۆگەپ، نېمىدىن رازى بولىدىغان بولساڭ، شۇنى تەييار قىلاي. ئەگەر سەن ماڭا مايىل بولۇپ شېرىن سۆزلىرىڭ بىلەن كۆڭلۈمگە ئارام بەرسەڭ، مەن ئۆمۈر بويى سېنىڭ سىزىقىڭدىن چىقماي، ساڭا قۇلدەك خىزمەت قىلاي. ئەگەر بۇلارنى خالىمىغان تەقدىرىڭدىمۇ، ھەر ھالدا مېنى دۈشمەن دەپ بىلمىسەڭ.

ئەمرۇ گۈلشاھقا شۇ يوسۇندىكى سۆزلەرنى قىلىپ يېلىندى. گۈلشاھ كۆڭلىدە بىر ھىيلە بىلەن ئىش قىلمىسا، ئۆزىگە زىيانلىق ۋەقە يۈز بېرىدىغانلىقىنى پەملىدى.

— ئەي پالۋان، — دېدى ئۇ ھىيلە قىلماقتا تۇتۇش قىلىپ، — سەندەك باتۇر، شىجائەتلىك، زەبەردەست كىشى ناھايىتى ئاز تېپىلىدۇ. ماڭا سېنىڭ رەھىم - شەپقىتىڭ تۇرغان يەردە، يەنە نېمە كېرەك بولاتتى. مەن سېنى پۈتۈن جان - دىلىم بىلەن دوست تۇتتىمەن. ئەمما ۋەرەقە تۇغرىسىدىن كۆپ ئەندىشە قىلمۇاتىمەن.

ئۇ ئەمرۇ بۇ سۆزنى ئاڭلاپ، ناھايىتى خۇرسەن بولدى. گۈلشاھنىڭ بېشىدىن جاۋاھىرلارنى چاچتى.

— ئەگەر خالىساڭ بىر زەرب بىلەن ۋەرەقەنىڭ ئۆمرىنى قىسقارتساي ۋە يا تىرىك پېتى قېشىڭغا بەرسەم قىلىپ كەلتۈرەي ياكى يەر بىلەن يەكسان قىلىۋېتەرمەن. سېنىڭ رازىلىقىڭ نېمىدە بولسا، شۇنى قىلاي، — دېدى ئەمرۇ گۈلچەھرى تېپىلغان ھالدا.

بۇ ئەتىسى تاڭ يورۇدى. نۇرلۇق قۇياش جاھانىنى يورۇتۇپ، تۇنىڭ قارا قاغىسىنى ئاللىقاياقلارغا ئۇچۇرۇۋەتتى. ئىككى تەرەپنىڭ لەشكىرى گويا كى غايەت زور ئىككى دەريادەك قۇزغىلىپ، بىر-بىرىگە قارشى سەپ تۈزدى.

ۋەرەقەنىڭ ئەمرۇ قولىغا ئەسىر چۈشكەنلىكى

ئەمدى بۇ تەتۇر پەلەكنىڭ ئاشىق-مەشۇقلار بېشىغا جاپا - مۇشەققەت تاشلىرىنى ياغدۇرۇپ، ئۇلارغا ھېسابسىز مۇشكۈلچىلىك ۋە دەشۋارچىلىقلارنى كەلتۈر-

گەنلىكىنى ئىبرەت كۆزۈك بىلەن كۆر-
گەن، جان قۇلقىڭ بىلەن ئاڭلىغىن.

بەنى ئەمرۇ ئارغىمىقىنى ئويىنىتىپ مەيدانغا چۇشتى - دە، ئۆزى بىلەن ئېلىشىپ باقالايدىغان بىر ئەركەكنى تەلەپ قىلدى:

— ۋەرەقە مېنىڭ كۆچۈمنى كۆرگەن، ئۆزىگە قاراپراق تەييارلىق قىلسۇن. كېيىن پۇشايمانغا قالمىسۇن، — دېدى ئۇ مەسخىرە قىلىپ.

شۇ ئەسنادا ۋەرەقە جەڭ ئېتىغا مىنىپ مەيدانغا كەلدى. نەيزە ۋە شەمشىرىنى ئويىنىتىپ، مەيداندا ئۆز مەردانىلىكىنى نامايان قىلدى. بەنى ئەمرۇ بۇنى كۆرۈپ، چەبدەسلىك بىلەن ئۇنى پەملەپ تۇردى.

ئەلقىسسە، ئىككى شىر بىر - بىرىگە ئات چاپتۇرۇپ كەلدى، قازارا، ۋەرەقەنىڭ بىر چوڭقۇرغا تەقىلىپ يىقىلدى. ۋەرەقە پىيادە قالدى. بەنى ئەمرۇ ھەر تەرەپتىن كەمەندلەر تاشلاپ، ۋەرەقەنى ئەسىر قىلىپ باغلىۋالدى.

ۋەرەقەنى بۇ ھالەتتە كۆرگەن گۈلشاھنىڭ بەدىنىدە تاقەت قالمىدى. ئۇ ئىختىيارسىز ھالدا ساۋۇتىنى كىيىپ، بىر ياخشى ئاتقا مىنىپ توپتىن چىقتى - دە، بەنى ئەمرۇنىڭ قېشىغا كەلدى.

— ھەي پالۋان، بىلمىگىنىڭ تېخىمۇ كۆچكە تولۇپ، دۇشمەنلىرىڭ گۇمران بولسۇن، بۇ گەدەنكەشنى ئەجەب ياخشى تۇتقۇن قىلدىڭ، ئەمدى بۇنى مېنىڭ قولۇمغا بەرگىن، مەن ئۇنى يۇز تۇمەن ئازابلار بىلەن قېنىنى تۆكۈپ، ئۇنىڭ ناپاك ۋۇجۇدىدىن ئالەمنى پاك قىلاي. ۋەرەقە دېگەن بۇ نائىلساپتىن كۆپ جاپا ۋە ئازابلارنى كۆرگەنىدىم. ئۇنى ئۆزۈم پۈتۈن ئالەمگە ئىبرەت بولغۇدەك دەرىجىدە بىر تەرەپ قىلاي، — دېدى گۈلشاھ.

بەنى ئەمرۇ ئۇنىڭ سۆزلىرىگە ئىشىنىپ، ۋەرەقەنى گۈلشاھقا تاپشۇردى، ئۆزى چېدىرغا قاراپ راۋان بولدى.

گۈلشاھ ۋەرەقەنى ئېلىپ ماڭغاچ، ھەر خىل تېل - ئاھانەتلەر بىلەن دەشنام قىلدى. بىچارە ۋەرەقە ئۇنىڭ بۇ ئىشلىرىغا ھەيران قالدى. «يا رەببىم، — دېدى ئۇ كۆڭلىدە، — بۇ قانداق بولغىنى؟ مەن مۇشۇ مەشۇقۇم گۈلشاھنى دەپ شۇنچىۋالا جەبر - جاپالارنى تارتىۋاتسام، مۇنىڭدىن ماڭا كەلگەن ۋاپا مۇشۇمىدى؟ خوتۇنلارنى تەڭرى ئەزەلدىن مۇشۇنداق ۋاپاسىز ياراتقان ئوخشايدۇ. بۇلاردىن مېھرۇ ۋاپا تەمە قىلغىلى بولمىغۇدەك. دانالارنىڭ: «ئۇچ نەرسىدىن ۋاپا تەمە قىلما: بىرى خوتۇن، ئۇ سېنىڭ بىلەن ئېللىك يىل بىر ئورۇندا ياستۇقداش بولغان تەقدىردىمۇ، سەندىن كېيىن بىر گەدىنى يوغان يىگىتنى تاپسا، ئۇنىڭ بىلەن بولۇپ كېتىدۇ؛ يەنە بىرى، ئات، ئۇ سېنىڭ قولۇڭدىن بەش - ئون يىل يەم يەپ سەمرىسىمۇ، بىر ئوغرى مىنىۋالسا، ئۇنىڭ ئاستىدا چېپىپ كېتىدۇ، ئۇچىنچىسى، قىلىچ، سەن ئۇنى قانچە ئېھتىيات بىلەن ئاسراپ ساقلىساڭمۇ، بىر دۇشمەن ئۇنى قولىغا ئېلىپ، ئۆزۈڭگە چاپسا، كەسمەي تۇرمايدۇ» دېگەن سۆزنىڭ ئاڭلىغانىدىم. قارىغاندا شۇ سۆزلەرمۇ راستكەندە».

بىچارە ۋەرەقە شۇنداق خىياللار بىلەن ھوش كاللىسىنى بىلمىگەن ھالدا كېتىپ باراتتى. گۈلشاھ يېنىدىكى

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

چاكارغا:

— قىلىچنى ماڭا بەر، مەن ئۇنىڭ بېشىنى كېسىپ، كۆڭلۈمنى بىر تىنچ قىلاي، — دېدى ۋە قىلىچنى ئېلىپ، چاكارنىڭ ئۆزىگە شۇنداق ئۇرۇدىكى، چاكار تەڭ باراۋەر ئىككىگە بۆلۈنۈپ يەرگە چۈشتى. ئاندىن، دەرھال ۋەزىرلەرنى باغلاقتىن بوشىتىپ، ئۆلگەن چاكارنىڭ ئېتىغا مىندۈردى. قولىغا قىلىچ، نەيزە تۇتقۇزدى. ۋەزىرگە تەگرىگە شۇكرى ـ سالا ئالارنى ئېيتىپ، بەنى ئەمرۇ لەشكەرلىرىگە قاراپ ئېتىلدى. تاغۇ سەھرالىق ئۇلارنىڭ مۇرىدىلىرىغا تۇشقۇزۇۋەتتى. بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان بەنى ئەمرۇ مەيدانغا كېلىپ، دەرقەمتە بولدى. لېكىن، ۋەزىرلەرنىڭ بىر زەربىسى بىلەن ئۇنىڭ ئىشى پۈتتى. ۋەزىرلەر شۇنچە دۈشمەنگە ئۆزى يالغۇز ھەمىلە قىلغۇدەك، ھېچكىم تاپ ـ تاقەت قىلالماي، ھەممىسى سەھرالىققا قاچتى. ۋەزىرلەرگە ئۇلاردىن نۇرغۇن غەنىيمەت قالدى. ئاقىۋەتتە شاد ـ خۇرام لىق ئىچىدە جايلىرىغا راۋان بولدى.

گۈلشاھ بىلەن ۋەزىرلەر ئىبارەت ئىككى يارۇ ھەمرەمنىڭ دۈشمەندىن كۆڭۈللىرى خاتىرجەم بولۇپ، كۆزلىرى بىر ـ بىرىنىڭ دىدارلىرى بىلەن روشەن بولدى. بەنى شەيبان قەبىلىسى خۇرسەندلىك بىلەن نەچچە ۋاقىت پاراغەتتە ئۆتتى. بىرنەچچە مۇددەتتىن كېيىن، قەبىلىنىڭ ئۇلۇغلىرى يەنە يىغىلىپ «ئەمدى چوڭلاردىن بىرقانچىمىز ھىلالغا ئەلچى بولۇپ، پەرى سۈپەت گۈلشاھ بىلەن رۇستەم قامەت ۋەزىرلەرنىڭ ئىكاھىنى ئوقۇۋۇتەيلى» دەپ مەسلىھەت قىلىشتى. ئۇلار ھىلالنىڭ قېشىغا كېلىپ ۋەقەنى بايان قىلدى.

— مەنمۇ، شۇ خىيالدا ئىدىم، — دېدى ھىلال، — ئەمما، خوتۇنۇمغىمۇ مەسلىھەت قىلاي، ئۇنىڭدىن نېمە سادا چىقارىكەن، — دەپ خوتۇنىنىڭ يېنىغا كىرىپ، بۇ سۆزلەرنى ئارىغا سالدى.

بىراق، ئۇ ئەقلىي قىسقا خوتۇن ئېيتتىكى:

— ۋەزىرلەرنى گۈلشاھقا ئەلۋەتتە نامزاد قىلغانمدۇق. ئەمما، ۋەزىرلەرنىڭ ئاتىسى ئۆلۈپ كېتىپ، بارغانسېرى نامراتلىشىپ كەتتى. توي لازىمەتلىكلىرىگە بەرگۈلى پۇلى يوق. بىز قىز بېرىپ تۇرۇپ، يەنە توي جابدۇقلىرىنى ئۆزىمىز قىلساق ياخشى بولماس. شۇڭا پۈل تاپمىغۇچە ئۇنى كۈيئوغۇللۇققا قوبۇل قىلمايمەن.

— ھەي خوتۇن، — دېدى ھىلال، — ئاۋالقى ۋەدىگە ۋاپا قىلىش زۆرۈر. بۇنداق دېسەك ياخشى بولماسمىكەن؟

ھىلال بۇ ئىشتا خوتۇنىغا قانچە نەسىھەت قىلغان بولسىمۇ كار قىلمىدى.

بۇلار شۇ مۇنازىرىدە تۇرسۇن، ئەمدى گەپنى ۋەزىرلەردىن ئاڭلايلى.

ئەلچىلەر ۋەزىرلەرگە: «گۈلشاھنىڭ ئانىسى سەندىن پۇل تەلەپ قىلىدىكەن» دەپ خەۋەر بېرىشتى. بۇنى ئاڭلىغان ۋەزىرلەر باھار يامغۇرىدەك ياش تۆكۈپ: «ۋاھ دەرىغا! بۇ پەلەك مېنى ھېمامدەك ئاتامدىن ئايرىپ، دۇنيانىڭ موھتاجلىقىنى يەلكەمگە يۈكلىدى. بېشىمغا يېتىملىك دەردىنى سېلىپ، مېنى مۇشۇنچە خار ۋە بىناۋا قىلدى» دەپ زار ـ زار يىغلىدى. ئۇ خىيال قايىنىمغا غەرق بولۇپ كەتتى. ۋەزىرلەرنىڭ يادىغا ئاخىرىدەمدىكى شەھىرىدىكى تاغىسى سېلىم شاھ كەلدى. ئاندىن: «شۇ

تاغامغا چاكارلىرىمدىن بىرىنى ئەۋەتەي. ئاز - تولا مال - مۇلۇك ئېلىپ كەلسە، گۈلشاھنىڭ ئانىسىغا بېرىپ، ئۇنى نىكاھلاپ ئالاي» دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى.

شۇ خىياللار بىلەن بىر چاكارنى چاقىرىپ ئەھۋالنى ئۇقتۇردى. چاكار سەپەر كەمىرىنى بېلىگە باغلاپ يەمەن شەھىرىگە تەييارلاندى. ۋەرەقە ئۆزىنىڭ يېتىم - پېقىرلىق ئەھۋالاتىنى باشتىن - ئاياغ ئىزھار قىلىپ تاغىسىغا خەت يازدى. ئۇنى چاكارنىڭ قولىغا تاپشۇردى. چاكار يەمەن تەرەپكە راۋان بولۇپ كەتتى.

ۋەرەقە: «يەمەن تەرەپتىن كېلىدىغان مال - مۇلۇك تېزرەك كەلسە، مۇرادىم غۇنچىسى پاتراق ئېچىلسا» دەپ ھەر كۈنى - ھەر سائەت چاكارنىڭ يولىغا ئىنتىزار ئىدى. لېكىن ئالتە ئاي ئۆتتى، چاكاردىن ھېچ خەۋەر بولمىدى. كىشىلەر «چاكار يەمەندە يوقىلىپ كېتىپتۇ» دەپ تەنە قىلىشقا باشلىدى. بۇ سۆزلەرنى ئىشىتكەن ۋەرەقە ئاھ تارتىپ يىغلايتتى. گۈلشاھ بۇنى كۆرۈپ، كۆزىدىن قان - ياش تۆكۈپ يىغلايتتى. ئاخىرى ۋەرەقەنىڭ تاقىتى تاق بولۇپ، يەمەن تەرەپكە ئۆزى سەپەر قىلماقچى بولدى. ئۇ سەپەر جابدۇقلىرىنى تەييار قىلىشقا كىرىشتى. گۈلشاھ ۋەرەقەنىڭ بۇ ھەرىكىتىنى سېزىپ قېلىپ، قان - ياش يىغلاپ ۋەرەقەنىڭ ئالدىغا كەلدى:

— سىز سەپەرگە چىقماقچى بولۇۋېتىپسىز. شۇنى بىلىشىڭىز كېرەككى، سىزدىن بىر پەس ئايرىلسام، جىسمىمدا جان قالمايدۇ. مەن بۇ ئىشقا تاقەت قىلىپ تۇرالمايمەن. سىزدىن ئايرىلىپ قانداق تىرىك يۈرەلەيمەن؟ — دەپ كۆپ يىغلىدى. ئۇنىڭ نالە - زارىغا قاراپ ۋەرەقەنىڭمۇ كۆڭلى بۇزۇلدى:

— ئەي مېھرىبان غەمخارىم، — دېدى ۋەرەقە كۆزلىرىدىن مۆلدۈردەك ياش تۆكۈپ، — ئالتۇن - كۈمۈش تېپىپ كەلمىسەم، ئاناڭ سېنى ماڭا بەرمەيدىكەن. بولمىسا، ئۆز ئىختىيارىم بويىچە سەندىن جۇدا بولارمىدىم؟ نېمە ئامال، تەڭرىنىڭ قىسمىتى شۇنداق ئوخشايدۇ. مېنى ئاتامدىن جۇدا قىلىپ بىچارە ۋە بىناۋا قىلدى. كۆڭلۈمنى يۈز تەرەپتىن چاك - چاك قىلدى. شۇ سەۋەبتىن ئۆز دىيارىمدىن ئايرىلىپ، غېرىبلىقنى ۋە يەنە سەندىن جۇدا بولۇپ، خارۇ زارلىقنى ئىختىيار قىلدىم.

بۇ ئىككى بىچارە شۇ يوسۇندا ئۇزاق سۆزلەشتى. ئاخىر گۈلشاھ:

— ماڭا يادىكارلىق ئۈچۈن بىرەر نەرسەڭنى بەرسەڭ. سەن كەتكەندىن كېيىن يۈرىكىمنىڭ جاراھىتىگە ئۇنى مەلھەم قىلسام، سەن يادىمغا چۈشسەڭ، ئۇنى سېنى كۆرگەندەك كۆرۈپ، كۆيگەن يۈرىكىمگە شۇنىڭ بىلەن سۇ سەپسەم، — دېدى.

— مېنىڭمۇ مۇددىئايىم شۇ ئىدى. سەنمۇ بىرەر نەرسەڭنى يادىكار قىلغىن، — دېدى ۋەرەقە.

ئاخىر ۋەرەقە بىر ئۈزۈكنى گۈلشاھقا، گۈلشاھ بىر ئۈزۈكنى ۋەرەقەگە قالدۇرۇشقا مەسلىھەتلەشتى. ئۇلار بىر - بىرىنىڭ ئۈزۈكىنى قوللىرىغا سېلىشتى. شۇندىن كېيىن گۈلشاھ ۋەرەقەگە رۇخسەت بەردى. «سېنى ئۇلۇغ تەڭرىمگە تاپشۇردۇم» دەپ ۋەرەقەنى يەمەنگە يولغا سالدى. ئۆزى ئارقىسىدىن يۈز ئاھ نادامەتلەر بىلەن يىغلاپ قالدى. ۋەرەقە ئېتىغا مىنىپ، يە-

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مەنگە قاراپ يول ئالدى.

ۋەرەقە تەڭرىگە تەۋەككۈل قىلىپ، كىچىچە ـ كۈندۈز تەنها يول يۈردى. بىر تەرەپتىن يار جۇدالىقىنىڭ دەردى، يەنە بىر تەرەپتىن ئۆز غېرىبچىلىقىنىڭ غەم-غۇسسىسى ئۇنىڭ جىگىرىنى كاۋاپ، ھالىنى خاراب قىلماقتا ئىدى. ئۇ كېچە ـ كۈندۈز دېمەي مېڭىپ، قانچىلىغان مەنزىل ۋە ئۆتەڭلەرنى كەينىدە قالدۇرۇپ، ئۇچ ئاچا يولغا كەلگەندە بىرى ئۇچرىدى. ۋەرەقە ئۇنىڭدىن يەمەنلىك ۋە سېلىم شاھنىڭ ئەھۋالىنى سورىدى.

ـ ھەي، نېمىسىنى سوراپسەن، ـ دېدى ئۇ كىشى خورسىنغان ھالدا، ـ ھاكىم سېلىم شاھنىڭ شەھرىنى ئەزەر شاھ دېگەن بىر زالىم ھەددۇ ھېسابسىز لەشكەر بىلەن كېلىپ قورشىۋالدى. ئاتمىش سەككەردىسى بىلەن سېلىم شاھنى تۇتقۇن قىلىپ، سولىۋالدى. سېلىم شاھنىڭ ۋەزىرى ئازراق لەشكىرى بىلەن قورغانغا قامىلىپ قالدى. بۈگۈن ـ ئەتە ئۇ شەھەر ئاستىن ـ ئۈستۈن بولۇپ كېتىدىغان بولدى.

ـ ھەي بەرنا يىگىت، راستىڭنى ئېيتقىن، ئۆزۈڭ زادى نەگە بېرىشنى ئىراده قىلىپ كېتىپ باريسەن؟

ـ مەن ئاجايىپ ـ غارايىپ شەھەرلەرنى تاماشا قىلىشقا ئىراده قىلىپ سەپەرگە چىققانىدىم، ـ دېدى ۋەرەقە، ئاندىن يەمەنلىك يولىنى سوراپ، ئېتىغا قامچا ئۇردى.

ئۇ زار ـ زار يىغلاپ: «بۇ نېمە دېگەن تەلەيسىزلىك؟ بىر تەرەپتىن ئاتامنىڭ مۇسىبىتى، بىر تەرەپتىن مەشۇقۇمنىڭ جۇدالىق ئازابى، ئەمدى يەنە بىر تەرەپتىن بۇ شۇم خەۋەر. مەن شۇم پەشانىمنىڭ يۈرەك باغرى پارە ـ پارە بولاي دېدىغۇ؟!» دەپ پەرياد چېكەتتى. ۋەرەقە شۇ يوسۇندا نۇرغۇن مەنزىل ـ ماكانلارنى بېسىپ ئۆتۈپ، يېرىم كېچە بولغاندا يەمەن شەھىرىنىڭ ئەتراپىغا باردى. قارىسا، قورغانلار ۋە دەرۋازىلارنىڭ ھەممىسى مۇستەھكەم تاقالغان، شەھەرنى ھەممە تەرەپتىن سانسىزلىغان لەشكەرلەر ئورىۋاپتۇ. ئۇ يېرىم كېچىدە دەرۋازىنىڭ ئاستىغا بېرىپ:

ـ دەرۋازىنى ئېچىڭلار، مەن سىلەرگە دۈشمەن ئەمەس، دوستمەن، ـ دەپ ۋارقىرىدى.

قاراۋۇللاردىن بىرى: بۇ يەردە ئازراق ساقلاپ تۇرغىن، ـ دەپ قويۇپ، ۋەزىرنىڭ ئالدىغا بېرىپ، خەۋەر قىلدى.

ۋەزىر قەلئە ئۈستىگە چىقىپ، دەرۋازىنىڭ ئۈستىدىن ئارقان سېلىپ، ۋەرەقەنى تارتىۋالدى. ئۇنىڭ نۇرانە يۈزلىرىگە نەزەر سېلىپ:

ـ قەيەردىن كەلدىڭىز؟ يۈرت ۋە ماكانىڭىز قايسى شەھەردە؟ قايسى قەبىلىدىن بولىسىز، ـ دەپ خىلمۇخىل سوئاللارنى سورىدى.

ۋەرەقە جاۋاب بېرىپ:

ـ مەن، بەنى شەيبان قەبىلىسىدىن، ئاتامنىڭ ئىسمى ھىمام. ئۆزۈمنىڭ ئېتى ۋەرەقە. سېلىم شاھ مېنىڭ تاغام بولىدۇ، ـ دېدى.

ۋەزىر ئۇنىڭ ئايىغىغا ئۆزىنى تاشلىدى:

ـ سىلەرگە نۇرغۇنلىغان مەكتۇپلارنى ئەۋەتتىم. ئەمما، بىرەر جاۋاب بولمىدى. سىز كۆرگەن ئاشۇ قارا يۈزلەر سېلىم شاھنى ئاتمىش ئەمىر بىلەن ئە-

سىر قىلىپ قاماقتا سالدى. ئەھۋالىمىز ناھايىتى خاراب. شۇڭا قورغان ئىچىگە قامىلىپ يېتىۋاتىمىز. ئەمدى سىزنى كۆرۈپ كۆڭلىمىز توق بولدى، يۈرەكلىرىمىز ئىزىغا چۈشتى، — دەپ ۋەرەقەنى ئوردىغا ئېلىپ بارىدى. ئۇنىڭ ئاستىغا ئالتۇن كۇرسىلارنى قويدى.

— مەن بۇ ئەھۋاللاردىن بىخەۋەر ئىدىم، — دېدى ۋەرەقە، — بىر كۈنى كارۋانلاردىن ئاڭلىدىم.

— ئەمدى، بىزلەرنىڭ ئەھۋالىمىز ئاقىۋەتتە قانداق بولار؟ بىر مەسلىھەت بەرسىڭىز، — دەپ سورىدى ۋەزىر.

ۋەرەقە:

— تەكرى خالىسا ئەتە تاڭ ئاتقاندا شەھەردىن چىقىپ، جەڭ تەييارلىقىنى قىلىپ، ئۇ مۇتتەھەملەرنىڭ بېشىغا قىيامەت ۋەھىمىسىنى سالىمەن، — دېدى ھەممىسى شاد-خۇرام بولۇپ، تاڭ ئاتقۇچە نەغمە-ناۋا قىلىشتى.

قۇياش ئالەمنى يورۇتۇپ، تۈن قاراڭغۇسى غايىب بولدى، كۈندۈز نۇرلۇق مېھرىنى ئايان قىلدى. ھەممە لەشكەرلەر توپلاندى. شەھەر دەرۋازىسى ئېچىلدى. تامام سەرۋازلار ۋەرەقەگە ماسلاشتى. ئۇلار جەڭ دۇمبىقىسىنىڭ ئاۋازىنى يەتتىنچى ئاسمانغا يەتكۈزدى. بۇ سادالار ئەزەر مۇلكىنىڭ قۇلىقىغا يەتتى. ئۇلار «بۇ نېمە غەۋغادۇر؟» دېيىشىپ تەئەججۈپ بىلەن ھەيران بولۇشتى. ئۇلارنىڭ ۋەزىرى جاۋاب بېرىپ:

— ئەي پادىشاھى ئالەم! ئەختۇ دۆلەت سىزگە يار بولسۇن، ئۇ غەۋغالار يەمەن تەرەپتىن چىقىۋاتىدۇ. ئۇلارنىڭ شاھى بىلەن ئەسىرلىرى بىزگە ئەسىر بولغاچقا، ھەممىسى ئۆز ھاياتىدىن ئۈمىدىنى ئۈزگەن. شۇڭا ئۇلار شەھەردىن چىقىپ، جېنىنى بىزلەرنىڭ قىلىچلىرىمىزدىن خالاس ئەتمەك ئۈچۈن، ھەر تەرەپكە كەتمەكچى بولسا كېرەك، — دېدى.

— ئەزەر شاھ غەزەپلىنىپ:

— لەشكەرلەرنىڭ ھەممىسى بېرىپ ئۇلارنىڭ يولىنى توسۇپ، بىرنى قويماي قىرىپ تاشلىسۇن، — دەپ بۇيرۇدى.

لەشكەرلەر كېلىپ مۇقابىلە بولدى. ئىككى لەشكەر دەريانىڭ بىر-بىرىگە دەرقەھتە تۇرۇپ، مەيدانغا ئات سېلىشتى. بۇ تەرەپتىن ۋەرەقە ئات سېلىپ ئۆز ماھارىتىنى شۇنداق نامايان قىلدىكى، ئۇنىڭ چەبدەسلىكىگە ئىككىلا تەرەپ لەشكەرلىرى تەھسىن-ئاپىرىنلار قىلدى.

— ئەي ھەق يولدىن ئازغان كەلگۈندىلەر، — دېدى ۋەرەقە ئەزەر تەرەپكە قاراپ، — بىلگىن ۋە ئاگاھ بولغىنكى، مېنىڭ ئىسمىنى ۋەرەقە ئىبنى ھىمام دەيدۇ. بەنى شەيبان قەبىلىسىدىن بولىمەن. قېنى، ئوغۇل بالا بولسا مېنىڭ مەيدانىمغا كېلىپ، بۇ زەھەر تېمىپ تۇرغان تېغىمنىڭ تېمىنى تېتىپ كۆرسۇن، ئۆزىنى جەھەننەم تەختىدە كۆرسۇن.

ئەزەر شاھنىڭ قەھرۇ غەزىپى كېلىپ، يېنىدىكى بىر پالۋانغا:

— شۇمتەكىنىڭ ئەدىبىنى ئۆزۈڭ بەرگىن، — دەپ ئەمر قىلدى.

ئۇ پالۋان مەيدانغا كېلىپ، ۋەرەقەنىڭ يولىنى توستى. ۋەرەقە ئۇنىڭ قاپ بىلىگە بىر قىلىچ ئۇرغانىدى. ئىككى توغرام بولۇپ يەرگە چۈشتى. ۋەرەقە يەنە مەرد تەلەپ قىلدى. بىرى كېلىپ دەرقەھتە بولدى. ئۇنىمۇ شەمشەر بىلەن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بېشىغا ئىككىنچى ئۇرۇۋىلا ئېتى بىلەن قوـ شۇپ تۆت پارچە قىلىۋەتتى. ۋەرەقە شۇ كۈنى كەچ كىرگىچە ئالاھازەل ئاتمىش نەپەر داڭلىق پالۋاننى يەر بىلەن يەكسان قىلدى. كەچ كىرىپ ئارام ئېلىش دۇمـ بىقى ئۇرۇلدى. ئىككى لەشكەر دەريا سى ئۆز ئورۇنلىرىغا قايتىپ، ئورۇنلاشتى.

ۋەزىر ۋەرەقەگە كۆپ تەھسىن ـ ئا ـ پىرىنلار بىلەن دۇئا قىلىپ:

ـ سېنى ئۇلۇغ تەڭرىم يامان كۆز، يامان نەپەستىن ئۆز پاناھىدا تىنچ ـ ئامان ساقلىسۇن، دۆلەت سايەڭنى بېشىمىزدىن يىراق ئەتمىسۇن. ئاتا ـ بوۋىلىرىڭنى تەڭـ رىم ئۆز رەھمىتىگە يېقىن قىلسۇن. ياراتـ قۇچىمىز ساڭا ئوخشاش دەۋران نادىرلىـ رىنى ئاپىرىدە قىلىپ، بىزلەرگە سايە قىپتۇ.

ۋەزىر شۇندىن كېيىن شەھەر دەرـ ۋازىسىنى مەھكەم تاقاپ، ساز ـ نەغمىلەرنى تەييارلاپ، ئەيشـ ئۇ پاراغەتكە مەشغۇل بولدى.

ئۇ تەرەپتە پادىشاھ ئەزەر يۇز نالە ـ پىغان بىلەن بارگاھىغا كەلدى. ئىككى تەرەپ ئۆز جايلىرىدا ھاردۇق ئېلىشتى.

تاڭ قۇياشى سۈبھىنىڭ يۈزلىرىنى نۇرلاندۇردى. ئىككى لەشكەر بىر ـ بىرىگە قارىشـ ئۇ قارشى ھالدا سەپ تارتىپ جەڭ دۇمبىقى قاقتى. ۋەرەقە ئارغىمىقىنى جەۋـ لان قىلدۇرۇپ، بىرىنچى بولۇپ مەيدانغا كىرىپ پالۋان تەلەپ قىلدى. ئەزەر لەشـ كەرلىرى ئىچىدىن نەچچىلىگەن مەردۇ مەردانىلار كېلىپ، ۋەرەقەنىڭ تىغىنى يەپ، بۇ ئالەمدىن ئۇ ئالەمگە كېتىپ قالدى. ئەلقىسسە، شۇ جەڭدە ئەزەرنىڭ يۈز نەپەر داڭدار پالۋىنى نابۇت بولدى. ئەمدى ۋەرەقەنىڭ مەيدانغا كېلىشكە ھېچ جۈرـ ئەت قىلىپ كېلەلمىدى.

ـ ھەي ئەزەر! ـ دېدى ۋەرەقە نەرە تارتىپ، ـ ئەۋەتكەن ئادەملىرىڭنىڭ ھەممىسىنى دوزاخقا ئوتۇن قىلىپ ئەۋەتتىم. ئەمدى نېمىمشقا ئۆزۈڭ مەيدانغا چىقالماي، چېدىردا ياتىسەن؟! ئەركەك بولساڭ قېنى كېلىپ باقىمامسەن؟!

پادىشاھ ئەزەر قەھرى ـ غەزەپكە كەلـ دى ـ دە، لەشكەرلىرىگە قاراپ:

ـ ئۇ سەتەڭ يىگىتكە ھەممىڭلار بىراقلا ھۇجۇم قىلىڭلار! ـ دەپ بۇيرۇدى.

نەچچە مىڭ مەردۇ مەردانىلار بىراقلا يوپۇرۇلۇپ كېلىپ، ۋەرەقەنى ئارنىغا ئالدى. لېكىن ۋەرەقە لەشكەرلەرنىڭ كۆپلۈكىدىن ئەندىشە قىلماي، شۇنچە لەشكەرلەرگە تەنھا ئۆزىنى ئۇردى. بەزىلىرىنى تىغ بىـ لەن ئىككى بارابەر قىلىپ، بەزىسىنى نەيزە بىلەن جەھەننەمگە يوللايتتى. يەنە بەـ زىلىرىنى بولسا ئوقيا بىلەن يەر چىشلـ تەتتى. جەڭ شۇنداق قىزىدىكى، بۇنداق جەڭنى پۈتكۈل يەر يۈزى ئاز كۆرگەنىدى. كېچىسى ئارام ئېلىشاتتى. تاڭ ئېتىش بىلەن يەنە جەڭ دۇمبىقى ياڭراپ مەيدان تەۋرەيتتى. ئۇ تەرەپتە شاھ ئەزەر، بۇ تەرەپتە ۋەرەقە. شۇ تەرىقە بەش كۈن جەڭ ـ جىدەل بولدى. سېلىم شاھنىڭ ۋەزىرى ۋەرەقەنىڭ ئايىغىغا باش قويۇپ:

ـ ئەي، نامدار پالۋان! دەۋران ھادىسىلىرىدىن گۈزەل چېھرىڭگە مالالىق توزانلىرى قويمىسۇن. بۇ كېچە ئازراق ئارام ئالغىن، ـ دېدى ۋە ئاستىغا ئالتۇن كۈرسىلارنى كەلتۈرۈپ، نۇزغۇن پېشكەشـ لەر بىلەن ۋەرەقەنى كۈرسىغا ئولتۇرغۇزـ دى. نەغمە ـ ناۋالار بىلەن شاراب ئىچىشىپ،

ئەيش ـ ئىشرەتكە مەشغۇل بولدى.

شاھ ئەزەرنىڭ بىر دانا يەھۇدى ۋەزىرى بار ئىدى. ئۇ ناھايىتى ئەقىللىك بولۇپ، ھەرقانداق مۇشكۈل مەسىلىمۇ ئۇنىڭ پىكرى بىلەن ھەل بولاتتى. ئەزەر ئۇ ۋەزىرگە:

ـ ئەي دانا ۋەزىرىم، بۇ ياش پالۋان جىسمى ئالەم لەشكەرلىرىدا گويا كى زالنىڭ ئوغلى رۇستەمدەك ئىكەن. بۇ يەرگە ئۇ قەيەردىن كەپقالغاندۇ. ئۇ يالغۇز ئۆزىلا مېنىڭ بارلىق پالۋانلىرىمنى يەر بىلەن يەكسان قىلىدىغان ئوخشايدۇ، ـ دېدى.

ـ بۇ رۇستەم سۈپەت ياش پالۋان سېلىم شاھنىڭ تاغىسىنىڭ ئوغلى. ئۇنىڭ ۋەزىرلىرىدىن بىرى بولۇپ، ئۇ ھازىر ئالەمگە مەشھۇر. ئۇ بىزدىن تاغىسى سېلىم شاھنى تەلەپ قىلىپ شۇنداق جەڭ قىلىۋاتىدۇ. بۇ جەڭ ـ جېدەلنىڭ ھەممىسى ئاشۇ تاغىسى ئۈچۈن بولماقتا. ئەمدى مەسلىھەت شۇكى، ئەتە تاڭ ئاتقاندا، مەيدانىنىڭ ئوتتۇرىسىغا بىر دار ياسىتىپ، سېلىم شاھنى ئەسىرلىرى بىلەن دارغا ئېسىپ قويۇشقا پەرمان چۈشۈرۈڭ. تاغىسىنىڭ ئۆلگىنىنى كۆزگەندە، ئۇنىڭ ھەپىلىسى بىر بولۇپ، بۇلارنى تاشلاپ كېتىدۇ، ـ دەپ مەسلىھەت بەردى ۋەزىر.

بۇ تەرەپتە بولسا ۋەزىرگە:

ـ ئەتە تاڭ ئاتقاندا ماڭا چەبدەست يىگىتتىن ئىككى يۈزنى بېرىڭ. ئۇلار مېنىڭ ئارقامدىن تەڭ ئات سالسۇن. تەڭرى يار بەرسە، سېلىم شاھنى ئەسىرلىرى بىلەن بىللە قۇتۇلدۇرارمەن، ـ دەپ مۇقەررەر قىلدى.

قۇياش ئاسمان گىرۋىكىدىن تەۋەلۈت قىلدى. كېچە كۈندۈزگە ئالماشتى.

ئۇ تەرەپتىن شاھ ئەزەرنىڭ لەشكەرلىرى سەپ تۈزدى. بۇ تەرەپتىن ۋەزىر بىلەن ۋەزىرگە لەشكەرلىرى تەڭ بولۇپ تۇردى. شاھ ئەزەر شۇ چاغدا مەيدانىنىڭ ئوتتۇرىسىغا دارنى تەييار قىلىپ، سېلىم شاھنى ئەسىرلىرى بىلەن دار ئالدىغا كەلتۈردى.

ۋەزىرگە نىڭ بۇ ئەھۋاللارنى كۆرۈپ ئەرۋاھى ئۇچتى. ئۇ چىداپ تۇرالماي، تەڭرىگە:

ـ ئەي شەپقەتلىك تەڭرىم! ئاشۇ بىچارىلەرگە ئۆزۈڭ رەھىم قىلغايسەن. ئۇلارنىڭ دادىغا يەتكەيسەن، ـ دەپ نىدا قىلدى. ئاندىن لەشكەرلىرىگە قاراپ، ـ ھەي يىگىتلەر پۇرسەت غەنىيمەت، ئىش ئۆتكەندىن كېيىن پۇشايمان قىلساڭمۇ پايدا بەرمەيدۇ. جەڭگە ھازىر بولۇڭلار! ـ دېۋىدى.

بۇ ئىشقا ۋەزىرمۇ ئىپادە بىلدۈرۈپ:

ـ ئەي ۋەزىرە، ئىشنىڭ ئاقىۋىتىنى ئۆزىڭىز ياخشى چۈشىنىسىز. سىز بىزنىڭ تاغىمىزنىڭ ئوردىدىكى يولباشچىسىز. نېمە بەزمان قىلسىڭىز شۇ بويىچە ئىجرا قىلىمىز، ـ دېدى.

ـ ئۇنداق بولسا، ـ دېدى ۋەزىر، ـ ئاخشامقى پىلان بويىچە ھېلىقى ئىككى يۈز يىگىتكە بۈيرۇق قىلىڭ، ھەممىسى تەييار بولۇپ تۇرسۇن. ئاۋۋال مەن ئۇلارنىڭ لەشكەرلىرىگە ئۆزۈمنى ئۇرسەن. تەڭرى خالىسا ئۇلارنىڭ پادىشاھىنى ئەسىرگە ئېلىپ، سېلىم شاھ بىلەن ئەسىرلەرنى خالاس قىلىشقا جان پىدا قىلىمىز.

ۋەزىر ۋەزىرەگە نۇسرەت تىلەپ دۇئا قىلدى.

ۋەزىرە نەرە تارتقان پېتى، ئۇ ھېسابسىز دۈشمەنگە ئۆزىنى ئۇردى. گويا

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

كى، قويغا بۆرە تەگكەندەك ۋەرەقە قايسى تەرەپكە ئۆزىنى ئۇرسا، شۇ تەرەپنىڭ چاك ـ توزانلىرىنى ئاسمانغا چىقاردى. گاھ تىغ بىلەن نەچچىلىرىنىڭ بېشىنى تېـ ـنمدىن جۇدا قىلسا، گاھ زىخقا كاۋاپ ئۆتـ ـكۈزگەندەك، ئۇ چېرىكلەرگە نەيزە ئۇـ ـراتتى. گاھىدا گۈرزىسىنى ئويناتقىچە، دۈشمەن سېپى ئىچىدە قارا بوران چىقـ ـراتتى. شۇ ئەسنادا ۋەرەقە تالىسىغان ئىككى يۈز مەردانە يىگىت ئات سېلىپ بېرىپ، سېلىم شاھنىڭ ئاتىمىش نەپەر ئەمىرىنى قۇتقۇزۇپ كەلدى. ئەمما سېلىم شاھنىڭ ئۆزىنى قۇتقۇزۇشقا پۇرسەت بولـ ـماي قالدى. جەڭ داۋامىدا ۋەرەقەگە پادىشاھ ئەزەر دوچ كېلىپ قالغانىدى، ۋەرەقە ئۇ مەلئۇنىنى ئېتى بىلەن قوشۇپ ئىككى پارچە قىلىۋېتەي دەپ ھوجۇمغا ئۆتتى. لېكىن ئەزەر ئۆزىنى ئاتتىن تاشلىدى. ۋەرەقەنىڭ ئۇرغان تىغى بېرىپ ئاتقا تەگدى. ئاتنىڭ بوينى ئۈزۈلۈپ يەرگە چۈشتى. ۋەرەقە دەرھال سالما تاشلاپ، ئەزەرنى باغلىۋالدى ـ دە، مەيداندىن سۆـ ـرەپ كېلىپ كەتتى. ئۇنىڭ يولىنى توسقۇـ چىلارنىڭ ھەممىسى ئىككى پارچە بولۇپ يىقىلاتتى. مەيدان ئادەم قېنىدىن گۈل رەڭ بولدى.

ۋەرەقە شاھ ئەزەرنى تۇتقۇن قىلىپ، ۋەزىرنىڭ ھۇزۇرىغا كەلتۈردى. ۋەزىر ئارام دۇمبىقى ئۇرۇشقا بۇيرۇق چۈشۈردى. ئىككى لەشكەر بىر ـ بىرىدىن ئايرىلىپ ئۆز بارگاھلىرىغا قايتىشتى. ۋەزىر ۋەرەقەنىڭ بېشىدىن ئالتۇن ـ كۈمۈشلەرنى چېچىپ، يۈز مىڭ قېتىم رەھمەت، بارىكاللا ئېيتتى. پۈتكۈل لەشكەرلەر ۋە پۈتكۈل شەھەر خەلقى ئاخشامدىن تاكى سەھەرگىچە مەي ـ شارابلار بىلەن ئىشرەت قىلىشتى.

ئۇ تەرەپتە بولسا، شاھى ئەزەرنىڭ ۋەزىرى بىلەن لەشكەرلىرى سارايسىمگە چۈشۈپ، نېمە قىلارىنى بىلمەي ھەيرەتتە ئىدى. ھەممە سېپاھلىرى ۋەزىرنىڭ قېشىغا كېلىپ:

ـ ئەمدى بىزلەرنىڭ كارۇ بارىمىز قانداق بولار؟ قانداق مەسلىھەتلىرى بارىكەن؟ بىز تەرەپتىن پادىشاھىمىزنىڭ غېمى، يەنە بىر تەرەپتىن بۇ ياش پالـ ۋاننىڭ ۋەھىمىسى. ئەمدى ئۇنىڭ زەربىسىگە قانداق تاقابىل تۇرىمىز؟ ـ دېيىشىپ ئەرز قىلىشتى.

ـ توختاڭلار، ـ دېدى يەھۇدى ۋەزىر ئۇلارغا، ـ مەن شاھىمىزنى قۇتقۇزىدىغان بىر ھىيلىنى ئىشلىتەي، ئەتە تاڭ ئاتقاندا، سۆزگە ئۇستا دانالاردىن بىرقانچىسىنى ئەلچىلىككە ئەۋەتەيلى. ئۇلار شۇنداق دېسۇنكى: «ئەگەر پادىشاھىڭلاردىن ئۈمىد كۈتسەڭلەر، بىزنىڭ شاھىمىزنى بېرىڭلار. سىلەرمۇ پادىشاھىڭلارنى ئېلىپ كېتىڭلار.» دېسۇن. قالدى ئىشنى كېيىن قىلىمىز.

ئۇلار مەسلىھەتنى شۇ يەرگە قارار تاپقۇزۇشتى.

ئەتىسى تاڭ ئېتىپ، قۇياش ئالەم قەسىرىنى مۇنەۋۋەر قىلىۋىدى، ئۇ تەرەپتىن سۆزگە ئۇستا ھىيلە ـ مىكىرچىلەردىن بىرـ نەچچىنى ئەلچى قىلىپ ۋەرەقە تەرەپكە ئەۋەتتى. ئۇ كىشىلەر ئەفسۇن كىتابنىڭ باب، پەسىللىرىگىچە يادا ئالغان ئادەملەر ئىدى. ئۇلار:

ـ ئەگەر بىزنىڭ شاھىمىزنى قايتۇرۇپ بېرىپ، سېلىم شاھنى قايتۇرۇپ كەلسەڭلار، بىز شاھىمىزنى ئېلىپ بۇ يەردىن كۆچۈپ كېتىمىز. بۇندىن كېيىن سىلەرگە دوست

بولۇپ، ھېچ توغرىدىن ئاداۋەت قىلمايمىز. بەلكى ئەبەدىلئەبەت دوستلۇق ۋەدىسىدىن تاينمايمىز. ئەگەر بىزنىڭ ئېيتقىنىمىزدەك قىلمىساڭلار، بىز دەرھال سېلىم شاھنى كۆز ئالدىڭلاردا دارغا ئېسىپ، قېنىنى تۆكمەي، دەپ ھەيۋە قىلىشتى.

سېلىم شاھنىڭ ۋەزىرى بۇلارنىڭ مەسلىھىتىنى قوبۇل قىلىپ، شاھ ئەزەرنى قايتۇرۇپ بەردى. سېلىم شاھنى قايتۇرۇپ كېلىنىشكە ۋەرەقەنى ئەۋەتمەكچى بولدى.

ــ ئەمدى، بىز سىلەرگە دوست بولغاندىكىن، بىر-بىرىمىزنىڭ قېشىغا قورال-ياراغسىز بارغىنىمىز ياخشى، ــ دېيىشتى.

ۋەرەقەنىڭ كۆڭلى دەرگۇمان بولۇپ، تون-سەرپايلىرىنىڭ ئىچىگە شەمشىرىنى ئېسىپ، ئۇلار بىللە ماڭدى. ئۇلار ئەگەر سېلىم شاھنى ئېلىپ كېتەر چاغدا ۋەرەقەنىڭ قولىدىن يەنە تارتىۋالمىز دەپمۇ پىلان بىلەن يول بويىغا بىرنەچچە ئورۇندا نۇرغۇن لەشكەرلەرنى مۆكتۈرۈپ قويغانىدى. ئەھۋال ئۇلارنىڭ پىلانىدەك بولماي قالدى. ۋەرەقە تون لىباسلىرىنىڭ ئىچىدە جەڭ ئەسلىھىلىرىنى بىللە ئېلىپ كەلمەكتە ئىدى.

ۋەرەقە سېلىم شاھنى ئېلىپ قايتىپ كەلگەندە، يولدا يوشۇرۇنغان لەشكەرلەر تۈيۈقسىز ھۇجۇم قىلدى. ۋەرەقە دەرھال شەمشىرىنى چىقىرىپ جەڭ قىلىشقا چۈشتى، گۈياكى، قويغا بۆرە تەگكەنىدەك، ئۇ مەلئۇن-مەككارلارنى بىر-بىرىگە قوشماي، ھەممىنى ساراسىمە قىلىۋەتتى. بۇ مەغلۇپ بولغان لەنەتگەر لەشكەر ئۆز بېشىنى قۇتقۇزۇشنىڭ غېمىدە ھەر تەرەپكە قېچىشقا باشلىدى.

ۋەرەقە سېلىم شاھنى ساق-سالامەت ئۆز جايىغا ئېلىپ كەلدى. ۋەرەقەگە ھەممە لەشكەر، ۋەزىر-ئۆمرالار ئاپىرىن ۋە تەھسىنلەر ئېيتىپ دۇئا قىلىشتى، سېلىم شاھ ۋەرەقەنىڭ بويىنىدىن قۇچاقلاپ پېشانىسىگە سۆيىدى ۋە يىغلاپ ئۆرۈپ:

ــ خوش كەلدىڭ بالام! مېنىڭ خەستە جېنىمغا مەلھەم بولدۇڭ. ئەگەر سەن سەۋەبكار بولمىغان بولساڭ، بىز بۇ يولسىزلار قولىدا ئاللىقاچان ھالاك بولار ئىدۇق، ــ دەپ كۆپ رەھمەتلەرنى ئېيتتى. ئۇنى ئالتۇن كۆرسىلارغا ئولتۇرغۇزدى. سېلىم شاھ تاجىنى تاقاپ، تەختىگە چىقتى-دە، قايتىدىن سەلتەنەت ئىشىغا مەشغۇل بولدى.

ئۇ تەرەپتە شاھ ئەزەر قالغان لەشكەرلىرىنى توپلاپ، ۋەزىرلىرىگە:

ــ بۇ نومۇسقا مېنىڭ ئەسلا تاقىتىم قالمىدى. ئەگەر قايتىپ كەتسەم پۈتكۈل شاھلار ئارىسىدا مەسخىرىگە قېلىپ، ئىززەت-ئېتىبارىمدىن ئايرىلىمەن. قايتماي جەڭ قىلاي دېسەم، ۋەرەقە ھەممە لەشكەرلىرىنى نابۇت قىلىدۇ. ئىلگىرى پۈتۈن جاھان مېنىڭ لەشكەرلىرىمدىن غەم ۋە ئەندىشىدە ئىدى. بۈگۈنكى كۈندە بىر ئادەمدىن زەربە يەپ، قېچىپ كېتىش مەن ئۈچۈن تولىمۇ ئار-نومۇس بولىدۇ. بۇنىڭغا بىرەر تەدبىرىڭلار يوقمۇ، ــ دېدى.

يەھۈدى ۋەزىر ئورنىدىن تۇرۇپ:

ــ مەن بىر پىكىرنى ئارىغا تاشلىسام قانداق بولاركىن؟ ــ دېدى.

ــ قانداق پىكىر؟ قېنى ئېيتقىن، ــ دېدى پادىشاھ.

يەھۈدى ۋەزىر:

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ـــ ھازىر كېچە بولدى، مەيدان ئوتتۇرىسىغا بىر ئورەك كولاپ ئۈستىنى ئوت ـ خەس بىلەن يېپىپ قويايلى، ئىككى لەشكەر بىر ـ بىرىگە دەرقەمتە بولغاندا، ئۇ يىگىت ئەلۋەتتە مەيدانغا ھەممىدىن بۇرۇن ئات ئوينىتىپ كېلىدۇ ـ دە، پالۋان تەلەپ قىلىدۇ. بۇ تەرەپتىن بىر ئادەم چىقىپ، ئازراق ئېلىشىپلا، ھاقارەتلىك سۆزلەر بىلەن ئۇنى تىللىسۇن ـ دە، ئورۇنلاشتۇرۇلغان يول بىلەن مېڭىپ قاچسۇن. شەكسىزكى، ئۇ يىگىت ئارقىسىدىن قوغلاپ كېلىپ، خەندەككە يىقىلىدۇ. شۇ ھامان ھەر تەرەپتىن سالما تاشلاپ ئۇنى تۇتۇۋالىمىز، ـــ دېدى.

ھەممىسى بىردىنلا، ۋەزىرنىڭ مەسلىھىتىگە ئاپىرىنلار ئوقۇدى. كۈن كەچ بولدى. بىرنەچچە كىشى بېرىپ مەيدانغا خەندەك كولىدى، خەندەكنىڭ ئۈستىنى خەس بىلەن ياپتى. ئەتىسى تاڭ ئاتقانىدى، شاھ ئەزەر تەرىپىدىن جەڭ دۇمبىقىنى شۇنداق ئاۋاز كەلتۈرۈپ ئۇرۇپ كەتتىكى، داقا ـ دۇمباق ئاۋازى قۇلاقلارنى يارغۇدەك بولدى. بۇ ياندىن سېلىم شاھ، ۋەرەقە ھەم ۋەزىرلەر لەشكەرلىرىنى ئېلىپ مەيدانغا كەلدى ـ دە، سەپراس بولۇپ تۇردى. ئىككى دەريايى لەشكەر بىر ـ بىرىگە قارشى سەپ تۈزدى. ۋەرەقە شىردەك ئات ئوينىتىپ، مەيدانغا كەلدى ـ دە، لەشكىرى ئىلىمدىكى ئاجايىپ كارامىتىنى نامايان قىلىپ مەرد تەلەپ قىلدى. لېكىن ھېچ كىشى ۋەرەقەنىڭ مەيدانىغا چىقمىدى. پەھۇدى ۋەزىر ئورۇنلاشتۇرغان پالۋانمۇ چىققىلى ئۇنىمىدى. شاھ ئەزەر تەرەپنىڭ لەشكەرلىرى جانسىز كىشىلەردەك، بىرەر ھەرىكەت قىلىشقىمۇ پېتىنالمىدى.

ئاخىر ۋەرەقە چىداپ تۇرالماي ئېتىنى ئوينىتىپ، ئەزەرنىڭ لەشكەرلىرىگە ئۆزىنى ئۇرماق ئۈچۈن كېتىۋاتقىنىدا، ئاتنىڭ پۇتى خەندەككە كىرىپ كېتىپ، ۋەرەقەمۇ خەندەككە چۈشۈپ كەتتى. شاھ ئەزەر ھەر تەرەپتىن سالمىلارنى تاشلاپ، ۋەرەقەنى تۇتۇۋالدى.

سېلىم شاھ ۋەرەقەنىڭ تۇتقۇن بولغانلىقىنى كۆرۈپ، غەم ـ ھەسرەتلەرگە چۆككەن ھالدا شەھەرگە قاراپ ئات سالدى. ئۇلارغا كەلگەن يۈزلىگەن غەم ـ كۈلپەت ئەزەر شاھ تەرەپكە يۈزمىڭلىغان ئەيشۇ پاراغەتلەرنى نېسىپ قىلدى. ئۇلار تاڭ ئاتقۇچە ئۇخلىماي، مەي ـ شاراب بىلەن شادلىق بەزمىلىرىنى قىزىتتى. شۇ مەھەلدە ئەزەر شاھ شاراب تەسىرىدىن مەست بولۇپ غەزىپى ئۆرلىدى. جاللاتلارنى چاقىرىپ:

ـــ بۇ گەردەنكەش ئەرەبنىڭ بېشىنى تېنىدىن جۇدا قىلىڭلار! ـــ دەپ بۇيرۇدى. ئاندىن ۋەرەقەگە قاراپ:

ـــ ھەي شەرمەندە، مېنىڭ تالايلىغان پالۋانلىرىمغا نېمىلەرنى قىلمىدىڭ؟! ئەمدى ئۆز بېشىڭغا قانداق ئەلەملەرنىڭ چۈشىدىغانلىقىنى كۆرۈپ باق! ـــ دەپ چالۋاقىدى.

ۋەرەقەمۇ ئۆز نۆۋىتىدە:

ـــ ھەي ئىپلاس مەلئۇن! مېنى ھىيلە ـ مىكىر بىلەن تۇتقۇن قىلدىڭ. بۇنداق يارىماس ئىشنى ئەركەك ئادەم قىلمايدۇ. بۇ يالماۋۇز خوتۇنلارنىڭ ئىشىدۇر. مەن ئاشكارا مەيدان ئۈستىگە چىقىپ مەرد تەلەپ قىلدىم. سەن ھىيلە ـ مىكىر بىلەن مېنى ئورەككە چۈشۈرۈپ بەند قىلدىڭ. بىر كۈنى بولمىسا بىر كۈنى ئۆزۈڭ قاز ـ

غان ئورىغا ئۆزۈڭ يىقىلىسەن. ئەمما، مەن ئۆلتۈرۈشۈڭدىن قورقمايمەن. قولۇڭدىن نېمە كەلسە شۇنى قىل. مەن ساڭا ھەرگىز يالۋۇرمايمەن. سەن يارىماس خوتۇنلاردىنمۇ پەس، ئىتتىنمۇ نىجىسراق نامەرد مەخلۇق ئىكەنسەن، — دەپ رەددىيە بەردى.

بۇنىڭدىن غەزىپى تېخىمۇ زىيادە بولغان ئەزەر شاھ جاللاتلىرىنى چاقىرىپ:

— بۇنى تېزدىن ئېلىپ بېرىپ قېنىنى تۆك، — دەپ تاپشۇردى.

ۋەرەقە ئۆز ئىچىدە نالە قىلىپ: «ھەي ئىسىت! مەن جانانىم گۈلشاھنى كۆرەلمەي، ۋىسالىغا يېتەلمەي يۈز ھەسرەت - نادامەتلەر بىلەن كېتىدىغان بولدۇم. ۋىسال كۈنلىرىمىز قىيامەتكە قالىدىغان ئوخدۇ» دەپ قايغۇ - ھەسرەتكە چۆكتى. شۇ ئەسنادا جاللات خەنجىرىنى سالاي دەپ تۇراتتى. ئۇنىڭ بۇ مۇڭلۇق قىياپىتىگە قاراپ جاللاتنىڭ رەھمى كەلدى:

— ھەي بەرنا يىگىت، — دېدى جاللات، — نېمە ئۈچۈن بۇ قەدەر ھەسرەت چېكىسەن؟ كۆڭلۈڭدە نېمە ئارزۇلىرىڭ بار ئىدى؟ ماڭا دېگىن.

ۋەرەقە ئېيتتىكى:

— ھەي، جاللات. دۇنيادا ئاشىق - مەشۇقلار سۆزىنى ئىشىتكەن ۋە كۆرگەنمىدىڭ؟ بىراۋغا ئاشىق بولۇپمۇ باقىقانمىدىڭ؟ دەرد كۆرمىگەن كىشىلەر قانداقمۇ ئاشىقلارنىڭ ھالىغا يەتسۇن؟

بۇنى ئاڭلىغان جاللات كۆكسىدىن ئاھ تۈتۈنلىرىنى چىقىرىپ:

— مەنمۇ بىر ئاي يۈزلۈك، خۇما كۆزلۈك، قەلەم قاشلىق، سۇمبۇل چاچلىق، پەرىشتە خۇيلۇق، سەرۋى بويلۇق، قەھرىمانلىقتا يېگانە، پالۋانلىقتا رۇستەمىي زامانە قىزغا ئاشىقمەن. ئۇنىڭ ھىجرىدە كېچە - كۈندۈز يۈرىكىم كاۋاپ بولۇپ، ھالىم خاراب يۈرىمەن. ئەي ياش يىگىت، ئەمدى سەنمۇ ئۆزۈڭنىڭ ئەسلىڭ ۋە نەسلىڭنى ئېيتقىن. سېنىڭ بايىقى ئاھ - ۋاھلىرىڭ مېنىڭ ئىشق ئوتۇمنى تېخىمۇ لاۋۇلدىتىۋەتتى، — دېدى.

— مېنىڭ ئېتىمنى سورىساڭ ۋەرەقە ئىبنى ھىمامدۇر. يۇرتۇم مەككە تەرەپلىرىدە. ئۇ يەردە گۈلشاھ دېگەن بىر ئاي سۈپەت، يۈسۈپ سۈرەت قىزغا ئاشىق بولغانمەن. ئۆلۈمدىن غەم يېمەيتتىم. ئەمما ئاشۇ يارى جانانىمدىن جۇدا بولغانلىقىم ئۈچۈن نالە - زار قىلماقتىمەن، — دېدى ۋەرەقە.

جاللات بىر ئاھ ئۇرۇپ ۋەرەقەنىڭ ئايىغىغا يىقىلدى:

— ئەي قاراڭغۇ دىلىمنىڭ چىرىغى، كۆڭۈل جاراھىتىمنىڭ مەلھىمى، شۇنى بىلگىنكى، مەن ئۆز ۋاقتىدا سېلىم شاھقا مەكتۇپ ئېلىپ كەلگەن چاكار بولىمەن. شۇ چاغدا مەن مەكتۇپىڭنى ئېلىپ، كۆپلىگەن مۇساپىلەرنى بېسىپ، يەمەنگە كەلگەنىدىم. قارىسام شەھەرنىڭ ئەتراپىغا لەشكەر تولۇپ كېتىپتۇ. سېلىم شاھ بىلەن ئۇچرىشالماي، بۇ ئەسكەرلەرنىڭ ئارىسىدا يۈرۈشكە مەجبۇر بولدۇم. ئەزەر شاھ مېنىڭ رەڭگىرويۇمنى كۆرۈپ، ئۆزىگە قوشۇۋالدى - دە، جاللاتلىق ئەمىلىنى بەردى. شۇندىن بېرى بۇ يەردە يۈرمەكتىمەن، — دېدى. شۇندىن كېيىن ئۇ چاكار ۋەرەقەنى باغلاقتىن بوشاتتى، لەشكەرلەر ئىچىدىن ئىككى ياخشى ئات كەلتۈرۈلدى.

— ئاۋۋال شەھەرگە بېرىپ، سېلىم

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

شاهنى سېنىڭ غېمىڭدىن خالاس ئېتەيلى. ئۇ سېنىڭ دەردىڭدە باغرى كاۋاپ بولۇپ تۇرىدىغاندۇ. لېكىن ئۇلارنىڭ ئالدىغا بېرىش ئۈچۈن سووۇغات لازىم. سووۇغاتسىز بارساق ياخشى بولماس، شۇڭا سەن ماقۇل دېسەڭ ئەزەرنىڭ بېشىنى ئالغاچ كېتەيلى،— دېدى چاكار ۋەزىرەقەگە.

ئۇ ئىككىسى مەسلىھەتنى پىشۇرغاندىن كېيىن ئەزەرنىڭ بارگاھىنى پايلاپ باردى. قارىسا ئەزەرنىڭ بارلىق لەشكەرلىرى مەستلىكتىن ئۇيقۇسىغا غەرق بولۇپ جانسىز ئادەملەردەك قېتىپ قاپتۇ. ئۇلار ئاستا-ئاستا ئۆزلىرىنى ئەزەر شاھنىڭ چېدىرىغا ئېلىشتى. قارىسا ئەزەر مەستلىكتىن بىھوش بولۇپ يەتمىپ قاپتۇ. شۇ ھامان شەمشەر بىلەن ئۇنىڭ بېشىنى كېسىپ، توۋرىغا سالدى. ئاندىن شەھەر قورغىنىنىڭ ئالدىغا كېلىپ، قاراۋۇللارنى چاقىرىپ ئۆزلىرىنىڭ كەلگەنلىكىلىرىدىن بېشارەت بەردى. بۇ خەۋەر سېلىم شاھقا يەتتى. سېلىم شاھ گويا ئۆلۈك ئىدى. بۇ خەۋەردىن تىرىلىپ قوپتى. دەرھال دەرۋازىنى ئېچىپ، ۋەزىرەقە بىلەن قارا تەنلىك چاكارنى ئىچكىرى كىرگۈزدى. سېلىم شاھ يۈگۈرۈپ كېلىپ، ۋەزىرەقەنىڭ بوينىدىن قۇچاقلاپ يۈزلىرىگە سۆيدى. ئاندىن:

— ئەي جېنىمنىڭ ئارامى، ھالۇ ئەھۋالىڭ نېچۈك؟ ئۇ مەلئۇننىڭ بەندىدىن قانداق خالاس تاپتىڭ؟— دەپ سوراپ كەتتى.

— ئاللاتائالا خالاس قىلدى،— دېدى ۋەزىرەقە، ئاندىن ئەزەرنىڭ بېشىنى ئوتتۇرىغا تاشلىدى. سېلىم شاھ يەنە يۈگۈرۈپ كېلىپ، ۋەزىرەقەنىڭ بوينىدىن تۇتۇپ، پېشانىسىگە قايتىدىن سۆيدى.

— تەكرى ئۆمرۈڭنى دۇنيا بىلەن تەڭ ئۈزۈن قىلسۇن، يامان كۆز، يامان نەپەستىن تا قىيامەتكىچە ئۆز پاناھىدا ساقلىسۇن،— دەپ دۇئا قىلدى. ئاندىن پۈتۈن شەھەر خەلقىگە:

— ھەممىڭلار قوللىرىڭلارغا مەشئەل ئېلىپ، دەرۋازىنىڭ ئۈستىگە چىقىپ ئوقيۇن قىلىڭلار،— دەپ ئەمر قىلدى. ھەممە خالايىق قوللىرىغا مەشئەل ئالدى. شەھەر ئىچى گويياكى كۈندۈزدەك يورۇپ كەتتى. داقا-دۇمباقلار شادىيانىگە ئۇرۇلدى. بۇنىڭدىن دۈشمەن لەشكەرلىرى ئويغىنىپ، سازاسىم ئىچىدە شاھنىڭ بارگاھىغا باردى. قارىسا، شاھنىڭ تېنى بار، بېشى يوق. ھەممىلىرى ياقىلىرىنى يىرتىپ داد-پەريات كۆتۈردى. باشلىرىغا تۇپراق چېچىپ، زار-زار ياش تۆكۈشتى. ئاندىن ھەممە لەشكەرلەر ۋاقتىنى غەنىيمەت تۇتۇپ، باشلىرىنى ئېلىپ شۇ كېچە چىسىلا ھەر تەرەپكە كېتىشتى. غالىبلار بۇ كېچىنى شادىمانلىق ئىچىدە ئۆتكۈزدى.

ئەتىسى تاڭ ئاتتى. مەشرىقتىن ئالتۇن قۇياش كۆتۈرۈلدى. كېچىنىڭ قارا قۇزغۇنى نەلەرگىدۇر ئۇچۇپ كەتتى. قارىسا ھەممە دۈشمەنلەر قېچىپ كېتىپتۇ. غالىبلار چىقىپ ناھايىتى كۆپ ئولجا-غەنىيمەتلەرنى ئالدى. سېلىم شاھنىڭ كۆڭلى ئۆز دۈشمەنلىرىدىن تەسكىن تېپىپ بارلىق غەنىيمەتلەرنى ۋەزىرەقەگە بەردى.

ۋەزىرەقە دېدىكى:

— ئەي مېھرىبان تاغا، ئەمدى ئىجازەت بەرگەيسىز، تېزرەك بېرىپ جانانىمىنىڭ ھالالى بىلەن كۆزۈمنى روشەن قىلاي.

— ئەي، كۆزۈمنىڭ نۇرى، — دېدى سېلىم شاھ، — سەن كەلگەندىن بېرى بىر-دەممۇ ئارام ئالالمىدىڭ. مەنمۇ غەم-مېھ-نەتتىن قۇتۇلۇپ، سېنىڭ كۆڭلۈڭنى خۇرسەند ئېتەلمىدىم. ئەمدى سەۋر قىلغىن، بىرنەچچە مۇددەت سېنىڭ كۆڭلۈڭ-نى ئېلىۋالاي، كېيىنچە بىر گەپ بولار.

سېلىم شاھ شۇنداق دەپ مېڭىشقا رۇخسەت بەرگىلى ئۇنىمىدى.

ۋەرەقە ئىلاجسىز بۇ شەھەردە بىر ئاي تۇرۇپ قالدى.

بۇلار مۇشۇ يەردە راھەت پەيزىنى سۈرۈپ تۇرسۇن، ئەمدى ئىككى كەلىمە سۆزنى شام پادىشاھىدىن ئاڭلايمىز.

شام شەھىرىدە بىر پادىشاھ بولۇپ، ئىسمىنى مۇھسىن شاھ دەيتتى. ئۇ ئۆز ئىسمى جىسمىغا لايىق خەير-ئېھساندا تەڭداشسىز كىشى ئىدى. ئۇنىڭ خەير-ئېھسانىدىن مەيلى شاھ، مەيلى گاداي ھەممىسى مەمنۇن ئىدى. ئۆزى خۇدانىڭ ئىبادىتىگە مايىل ياخشى پادىشاھ ئىدى.

كۈنلەرنىڭ بىرىدە شاھ مۇھسىن بىر چۈش كۆرۈپتۇ. چۈشىدە ئۇ بىر كاتتا زىياپەت ھازىرلاپتۇدەك، زىياپەتتە ھەر تەرەپتىن كەلگەن، كۆپ سەپەر قىلغان، ياخشى-يامانىنى كۆپ كۆرگەن كىشىلەرنى يىغدى؛ ھەر خىل ھېكايە، رىۋايەتلەردىن ۋە ئاجايىپ-غارايىپ قىسسىلەردىن سوئال قىلىپ ئولتۇردى. كېيىن سۆز شۇنىڭغا ئەنجام تاپتىكى، قايسى يۇرت ۋە قايسى مەملىكەتتە گۈزەل نازىنىنلار بولسا، شۇلارنىڭ تەرىپ-تۈسۈپىنى قىلىشماقچى بولدى.

زىياپەت ئەھلى ئىچىدىن ھەر بىر كىشى ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ، پادىشاھقا گۈزەللەر ھەققىدە مەلۇمات بەردى.

ئاخىرىدا بىر زىبا يىگىت ئورنىدىن تۇرۇپ پادىشاھقا نۇرغۇن مەدھىيە-ماختاشلارنى ئادا قىلىپ، ئاندىن گۈلشاھ-نىڭ تەرىپ-تۈسۈپىنى شۇنداق كېلىشتۇرۇپ بايان قىلدىكى، مۇھسىن شاھ گۈلشاھقا جان-دىلىدىن غايىبانە ئاشىق بولۇپ قالدى. ئۇ يىگىت مۇنداق تەرىپ قىلغانىدى:

— ئەي شاھلارنىڭ شاھى، يەر يۈزىنىڭ ھۆكۈمرانى، مەككە مۇكەررەمنىڭ ئەتراپىدا بەنى شەيبان ئاتلىق بىر قەبىلە بار. ئۇ قەبىلىنىڭ ئىككى باشلىقى بار، بىرىنىڭ ئېتى ھىمام، يەنە بىرىنىڭ ئېتى ھىلال. ھىلالنىڭ بىر قىزى بار. ئۇ قىز دىلبەرلىكتە جانلارنىڭ راھىتى بولسا، گۈزەللىكتە جاھاننىڭ ئاپتىپىدۇر. ئۇ قىزنىڭ لەۋلىرى شېكەردىن پۈتكەندەك شېرىن سۆزلۈك، سەرۋى بويلىرى گويا تاۋۇستەك، يۈرۈشلىرى كەكلىكتەك، سۆزلەيدىغان بولسا تىلى ئالدىدا تۇتى شەرمەندە بولىدۇ. ئىككى يۈزىنى كۆرگەندە، پەرىزاتلارمۇ ھەيرەت بارمىقىنى چىشلەيدۇ. ئۇ ئادەزات ئىچىدىن چىققان سۇمبۇل چاچلىق، قوشۇما قاشلىق، ئاي يۈزلۈك، قارا كۆزلۈك، سەدەپ چىشلىق، ئىپار ھىدلىق بىر نازىنىن پەرىدۇر. مەن يەتتە ئىقلىمنى ئايلىنىپ، مەيلى دەريا بولسۇن ياكى باياۋان بولسۇن ھەممىسىنى كەزگەن. لېكىن بۇنداق گۈزەل مەشۇقنى كۆرمىگەن، بەلكى مەندىن باشقا ھېچكىممۇ كۆرمىگەندۇر. ئۇنىڭ داڭق تۈسۈپىنى يۈز كۈن قىلساممۇ، مىڭدىن بىرىنى ئېيتالمايمەن. ئۇ قىز بۇنچىۋالا گۈزەللىكىدىن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

باشقا يەنە پۈتكۈل ھۈنەرلەردىمۇ كامىل. يىگىت گۈلشاھنى شۇنچىلىكلا ماختاپ قويۇۋىدى، ئىشق لەشكەرلىرى مۇھسىن شاھقا ھۇجۇم قىلىپ، ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئىشغال قىلدى، شاھنىڭ سەۋر-تاقىتى قالماي، ئىختىيارى قولدىن كەتتى.

— ئەي دانىشمەنلەرنىڭ گۈلتاجىسى! — دېدى شاھ يىگىتكە خىتاب قىلىپ، — جېنىمغا ئوت سېلىپ، كۆڭلۈمنى غەم ئۆيىگە ئايلاندۇردۇڭ. بۇ تاجۇ تەخت ۋە ھەشىمەتلىرىمنىڭ ھېچقايسىسى كۆزۈمگە كۆرۈنمەيۋاتىدۇ. ئەمدى مېنىڭ ئاقىۋىتىم قانداق بولار؟!

— ئۇنى كۆرىمەن دېسەڭ، — دېدى يىگىت پادىشاھقا، — بۇ ۋەتىنىڭنى بىر يىلغىچە تەرىك ئېتىپ، سودىگەرلىك قىلغىن-دە، مېنىڭ بىلەن مەككە شەھىرىگە سەپەر قىلغىن.

شۇ سۆز بىلەن پادىشاھ سەپەر جابدۇقلىرىنى تەييار قىلىپ، ھەر خىل ياخشى، ئالىي رەخت-ماتالار ۋە ھەر قىسما جاۋاھىراتلار، مۇشكى ئەنبەرلەرنى ئېتىغا ئارتىپ، خەزىنىسىدىن تەڭگە تىللا، ياقۇت زۇمرەتلەرنى قاچىلىدى. نەچچىلىگەن نازۇك بەدەن، شېكەر سۆزلۈك چۆرىلەرنى ھەمراھ قىلىپ، شام دۆلىتىدىن كەبە تەرەپكە سەپەر قىلىپ چىقتى. شاھنىڭ بارلىق يارۇ بۇرادەرلەر ۋە ئۇرۇغ-تۇغقانلىرى ئارقىسىدىن خوشلىشىپ قالدى.

پادىشاھ مۇھسىن خەير-ساخاۋەتتە ھاتەم تەيدىنمۇ زىيادىرەك ئىدى. ھەر مەنزىلگە يەتكەندە، شۇ يەردىكى ئاجىز-بىچارىلەرگە نۇرغۇن ساخاۋەت قىلىپ، بىرىگە تىللا-تەڭگە بېرەتتى، بىرىگە ئېتىنى يۈكى بىلەن بېرەتتى. يەنە بىراۋلارغا قاتار-قاتار تۆگىلىرىنى ئۈستىدىكى يۈكى بىلەن ئىئانە قىلاتتى. شۇ تەرىقىدە ئىنئام ۋە ئېھساننىڭ داۋرىڭى پۈتكۈل ئەرەب قەبىلىسىگە ئاڭلاندى، مۇھسىن شاھنىڭ داڭق-تۈسۈپى جىمى ئەرەبلەر زىياپەتلىرىدە مەشھۇر بولدى. ئىشىتكەنلەرنىڭ ھەممىسى «بىزنىڭ قەبىلىمىزگە كېلەمدىكەن؟» دېيىشىپ مۇھسىن شاھنىڭ دىدارىغا مۇشتاق ئىدى.

ئەلقىسسە، شاھ مۇھسىن شۇ تەرىقىدە خەير-ساخاۋەت بىلەن مەككىگە يېقىن باردى. بەنى شەيبان قەبىلىسىگە «بىر سېخىي ۋە كېرەملىك سودىگەر بىناھايەت كۆپ مال-دۇنيا بىلەن كېلىۋېتىپتىمىش، چۈشكەن جايلاردىكى پۈتكۈل ئاجىز-پېقىرلار ئۇنىڭغا چاكار ئىمىش» دېگەن خەۋەر تارقالدى. شۇنداق قىلىپ، مۇھسىن شاھ بەنى شەيبان قەبىلىسىگە يېقىن قالغاندا، ھىلال ئىككى پەرسەڭ يەرگىچە ئۇنىڭ ئالدىغا چىقتى. نۇرغۇن ئىززەت-ئىكراملار بىلەن قەبىلىگە ئېلىپ كېلىپ، بىر ياخشى جايغا چۈشۈردى.

مۇھسىن شاھ كارۋانلىرىغا «ماللارنى يېشىپ چىقىرىڭلار» دەپ ئەمىر قىلدى. چاكارلار ماللارنى تەييار قىلدى. ھىلالغا ھەر خىل نەرسىلەردىن، يەنى تىللا، تەڭگە، گۆھەر، مەرۋايىت، جاۋاھىر، لەئل-زۇمرەت ۋە ئەتلەس-كىمخابلاردىن شۇنداق ئىنئام-تارتۇق قىلدىكى ھېساببىغا ھېچكىم يېتەلمىدى.

مۇھسىن شاھ شۇ تەرىقىدە ئىنئاملار بىلەن ھىلالنى مەمنۇن قىلىپلا قالماس-

تەن، باشقىلارغىمۇ ھېسابسىز ئېھسانۇ ئىنئام قىلدى. تەچچە ۋاقىت شۇ يوسۇنـدا رىقىدە ئېھسان بىلەن تۇردى. ھىلال جەننەتتەك گۈزەل بىر باغۇ بوستان تۇزۇپ، ئۇنىڭغا ھەر يەر-ھەر يەرلەردىن ناخشىچى، سازەندىلەرنى كەلتۈردى. تۇرلۈك تاماقلارنى تەييارلىتىپ، مۇھسىن شاھنى زىياپەتكە چىللىدى.

مۇھسىن شاھ نەچچە خىل ھەشەمەتلىك بىلەن ھىلالنىڭ زىياپىتىگە ئىشتىراك ئېتىپ بىرنەچچە كۈن ئەيش-ئىشرەتتە بولدى. كېيىن ئۆز جايىغا قايتىپ بىرنەچچە ئاقىل-دانالارنى ئەتراپىغا يىغدى. ئۇلارنى گۈلشاھقا ئەلچى قىلىپ ئەۋەتىمەكچى بولدى. ئۇلارغا بىرنەچچە تۈرلۈك مەخپىي سۆزلەرنى جىكىلەپ، ھىلالنىڭ ئۆيىگە ئەۋەتتى. بۇ كىشىلەرنىڭ ھەرقايسىسى فىلاتوندەك دانا ئىدى. ئۇلار ئالدى بىلەن ھەر بابتىن مۇقەددىمىلەر سۆزلەپ، كېيىن ئەسلى مۇددىئاغا كەلدى. ئۇلار:

— مۇددىئايىمىز شۇكى، قىزىڭىز گۈل شاھنى ئاشۇ ياش ساخاۋەتچى سودىگەرگە بەرمىسىڭىز، چۈنكى ئۇ ھەر جەھەتتە سىزگە مۇۋاپىق كېلىدۇ: خاھ نەسەب ۋە خاھ ھەسەبتە، خاھ جاي ۋە مەنزىلەتتە باراۋەردۇر. قوبۇل قىلغايسىز، — دەپ سۆزلىرىنى تامام قىلدى.

— بۇ سۆزنى بىرقېتىم ئېيتتىڭلار، ئىككىنچى سۆزلىگۈچى بولماڭلار، — دېدى ھىلال، — چۈنكى مەن گۈلشاھنى ئاكامنىڭ ئوغلى ۋەرەقەگە بېرىۋەتكەنمەن. بىراۋنىڭ نېسىۋىسىنى باشقىغا بەرمەك مۇۋاپىق ئەمەس. ھازىر ۋەرەقە توي تەييارلىقى ئۈچۈن يەمەنگە كەتكەن. مۇبادا ئۇ كەلسە ئۇنىڭغا بېرىمەن.

ئۇلار قايتىپ كېلىپ ئەھۋالنى مۇھسىن شاھقا بايان قىلدى. شاھنىڭ كۆڭلىگە ئوت تۇتىشىپ، ھېچ تاقىتى قالمىدى. شاھ ھەر دائىم گۈلشاھنىڭ ئىشقىدا ناله-زار قىلاتتى.

بىر كۈنى مۇھسىن شاھ چاكارلىرىنى يىغىپ، بىرنەچچە تاۋاقتا ئۈنچە-جاۋاھىرلارنى تولدۇرۇپ ئۈستىگە زەربابلاردىن يوپۇق يېپىپ:

— بۇنى ھىلالغا ئېلىپ بېرىڭلار ھەم بىزنىڭ خوجىمىز «ئاللاتائالا ماڭا نۇرغۇن مال-مىنال بەرگەن، ئۇنىڭ ھېسابىنى ئۆزۈمۇ بىلمەيمەن. ئەمما بۇ مالالارنى بېرىگە تەسەررۇپ ئەتكۈدەك مەندە تۇغقان-قېرىنداش يوق. ھىلالدىن تىلەيمەنكى، مېنى ئوغۇللۇققا قوبۇل قىلسىڭىز. ھەمىمە مال-دۇنيايىمنىڭ سەرپىيات ھوقۇقىنى ئۇنىڭغا تاپشۇرسام، ئۆزۈم ئۇنىڭ دۆلىتىدە سايىسىدە مۇشۇ يەردە ئارام ئالسام» دەيدۇ، دەپ ئېيتىڭلار، — دەپ يولغا سالدى. ئۇلار بېرىپ تاۋاقلانى ھىلالنىڭ ئالدىغا قويدى. خوجىسىنىڭ سۆزلىرىنى باشتىن-ئاياغ بايان قىلدى. ھىلال تاۋاقلارنى ئېچىپ خوتۇنىنىڭ ئالدىدا ئاچتى-دە، بولغان ماجىرانى ئېيتتى. بۇ جاۋاھىراتلارنى كۆرگەن خوتۇن:

— سەن ھەمىشە ۋەرەقەنى ئاغزىڭدىن چۈشەرمەيسەن. ۋەرەقە پۇل تاپالماي چاكىرىنى يەمەنگە — تاغىسىنىڭ يېنىغا ئەۋەتتى. ئۇ كەلمۇدى ئارقىسىدىن ئۆزى كەتتى. «قىرىق كۈندە كېلىمەن» دېگەن ئادەمگە ئالته ئاي بولدى، كەلمىدى. ئەگەر ئالەمدە ھايات بولغان

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بولسا كېلەتتى. چۈنكى ئۇنىڭ بىر سائەتلىك جۇدالىققىمۇ تاقەتسىز يوق ئىدى. تىرىك بولسا ئۇ يەردە ھەرگىز تۇرمايتتى. ياكى ئۆلگەن، ياكى تاغىسى پۇل بەرمىگەن گەپ. شۇڭا، خىجالەتچىلىكتىن كېلەلمەيۋاتقاندۇر، — دېدى.

— مەن بىر قېتىم ئەككى ئەرگە بېرەلمەيمەن، — دېدى ھىلال، ئاندىن مۇھىتىنىڭ غولامىلىرىغا جاۋاب بېرىپ، — ئەگەر ئالەمنىڭ ھەممىسىنى مالغا تولدۇرۇۋەتسىمۇ ئۇنىڭ بۇ مۇرادى ھاسىل بولمايدۇ. مەن جاۋاھىرلارغا موھتاج ئەمەسمەن. بۇلارنى ئېلىپ كېتىڭلار، — دېدى.

ئۇلارنىڭ ھەممىسى تاۋاقلارنى تاشلاپ قېچىپ كەتتى ۋە مۇھسىن شاھقا: «ئاتىسى ماقۇل كۆرمەيدىكەن» دەپ ئېيتتى. شاھ غەم-غۇسسە ئىچىدە، چالا ئۆلگەن يىلاندەك تولغىنىپ، يىغلاپ كەتتى. شۇ كەمدە بىر قېرى خوتۇن كىردى. شاھنى بۇ ھالدا كۆرۈپ سۆز ئاچتى:

— ئەي بەرنا يىگىت، شۇنچە كۆپ مال-دۇنيايىڭ تۇرۇپ، نېمانچە غەمكىن سەن؟ نە ھال-ئەھۋالىڭ بولسا، ماڭا ئېيت، مەن ئىلاجىنى قىلاي، — دېدى. شاھ بۇ قېرىغا نەچچە تۈرلۈك نەپىس ماللارنى ئىنئام قىلىپ، كېۋىزلىدىكىنى بىر-بىرلەپ بايان قىلدى. كەمپىر بولسا:

— قانچىلىك جاۋاھىرات ۋە مال-مۈلۈك بولسا ماڭا بەرگىن. مەن بېرىپ ئىشنى تۇغرىلاپ كېلەي، — دېدى. شاھ دەرھال لەئىل-جاۋاھىر نەپىس ماتالارنى توپلاپ كەمپىرگە تاپشۇردى.

بۇ قېرى زال ھىيلە-مىكىر ئىشىكىلىرىنى يوغان ئېچىپ، بۇ نەرسىلەرنى ھىلالنىڭ خوتۇنىنىڭ ئالدىغا ئاپىرىپ كۆرسەتتى. گۈلشاھنىڭ ئانىسى بۇلارنى كۆرۈپ:

— خوپ بولغاي، بېرىپ ئېيتقىن، خانىمزىنىنى جەم قىلسۇن. ئۇنىڭ تىلىكىنى مەن قوبۇل قىلدىم، — دېدى.

كەمپىر كېلىپ شاھقا بۇ خۇش خەۋەرنى مەلۇم قىلدى. شاھ كۆپ خۇرسەند بولۇپ، تەڭرىگە كۆپ ھەمدۇ-سانالار ئېيتتى.

ھىلالنىڭ خوتۇنى ھىلال ئۆيگە كىرىش بىلەنلا ئالدىغا كەلدى:

— گۈلشاھنى شۇ خوجىغا بېرەيلى. مۇبادا بۇ سودىگەر خوجا كېتىپ قالسا، كېيىن قانچە پۇشايمان قىلساقمۇ پايدىسى يوق، — دېدى.

— گۈلشاھنى ۋەرەقەگە تامزات قىلىپ بەرگەن تۇرساق، — دېدى ھىلال نارازى بولۇپ، — ئۇنىڭ ئۇستىگە ئىككىسى كېچىكمەدىن تارتىپ بىر-بىرىگە كۆنۈشۈپ قالغان، مۇھەببىتىمۇ چىڭ تۇرسا، قانداقمۇ جانىنى تەندىن جۇدا قىلغاندەك ئىش قىلغىلى بولمىدۇ؟ ئەگەر ئۇلارنى بىر-بىرىگە قوشىمساق، پىراق ئوتى پاك جېنىنى نابۇت قىلمىدۇ. ئۇلارنى بىر-بىرىدىن ئايرىۋېتىش تولىمۇ ئادالەتسىزلىك بولمىدۇ. بۇنداق قىلساق قىيامەتتە ئاللاتائالا ئالدىدىمۇ سوئال-سوراقتىن قۇتۇلالماسمىز. بۇ خىيالنى كۆڭلۈڭدىن يىراق قىل. بولمايدىغان ئىشقا قەدەم ئالما.

خوتۇنى بۇ سۆزنى ئاڭلاپ:

— ئاللاتائالا ھەر دائىم ئەپۇچاندۇر. گۇناھىمىزنى ئەپۇ قىلار، — دېدى.

ــ بۇ ئىشنىڭ ئاقىۋىتى ياخشى بولمايدۇ، ــ دېدى هىلال، ــ ئەگەر ۋەزىپە كېلىپ ۋاقىت بولسا ئىككىمىزنىڭ جېنىمىز بولسىمۇ بىرنى قويمايدۇ.

خوتۇنى يەنە قايىل بولمىدى:

ــ ۋەزىپەدىن ئەندىشە قىلمىغىن، ئۇنىڭغا بىر هىيلە قىلىمەنكى، نە سەندىن ۋە مەندىن گۇمان قىلالمايدۇ.

ــ قانداق هىيلە قىلماقچىسەن؟

ــ بۇ شۇنداق هىيلىكى، گۈلشاهنى خوجا سودىگەرگە بېرىۋېتىپ، شۇ كېچىسى بىر قوينى ئۆلتۈرىمىز. ئۇنى كېيىنلەپ، «گۈلشاه ئۆلدى» دەپ، ناله ــ پەريات كۆتۈرىمىز. ئەتىسى بۇ قوينى دەپنە قىلىۋېتىمىز. گۆرگە كىرىپ كەتكەن نەرسىنى هېچكىم بىلەلمەيدۇ. ۋەزىپە كەلسە، ئەهۋالنى ئۇقۇپ «تەقدىر شۇنداق ئوخشايدۇ» دەپ، تەقدىرگە تەن بېرىدۇ، ــ دېدى.

خوتۇن ئاشۇنداق هىيلە ــ مىكىر پىلانلىرى بىلەن ئاخىر هىلالنى رازى قىلدى. گۈلشاهنى خوجا سودىگەرگە بېرىپ ئۇنىڭدىن بىنالايەت كۆپ مال ــ مۈلۈك ئالماق بولدى.

گۈلشاهنىڭ يېقىن بىر قىز هەمراهى بار ئىدى. ئۇ بۇ ئەهۋاللارنى ئىشىتىپ، گۈلشاهقا خەۋەر بەردى:

ــ ئەي گۈلشاه، ۋەزىپەدىن مەهرۇم بولۇپ قالمىغان بولدۇڭ. ئاتا ــ ئاناڭ سېنى خوجىغا بەرمەكچى بولدى.

بۇنى ئىشىتكەن گۈلشاه شۇ هامان بىهوش بولۇپ يىقىلدى. هوشىغا كېلىپ، يۇزلىرىنى تىرنىلاپ، ياقىسىنى يىرتىپ شۇنداق ناله ــ پەريات قىلدىكى، ئاسمانىدىكى پەرىشتىلەرنىڭمۇ ئۇنىڭغا رەهىمى كەلدى.

ئۇ تاڭ ئاتقۇچە گاهى يىغلايتتى، گاهى پىراق ئوتى ئىچىدە كۆيەتتى. تەڭرىگە مۇناجات قىلىپ دەيتتىكى: «ئەي تەئۋر پەلەك! مېنى يارۇ جانىمدىن جۇدا قىلىدىك، ئۇنىڭ يۈزلىرىنى ئەمدى كۆرەلمەسەم قانداقمۇ سەۋر ــ تاقەت قىلالايمەن؟!»

ئانىسى ئۇنىڭ بىتاقەتلىكىنى ئىشتىپ كەلسە، ئۇ كۆزىدىن قان ــ ياش تۆكۈپ ئولتۇرۇپتۇ، بۇ زالىم بەختىبەخت خوتۇن ئاچچىقلىنىپ، بىچارە گۈلشاهقا هېسابسىز دەشنام قىلىشقا باشلىدى. ناتىۋان قىز ئانىسىدىن قورقۇپ، ئىلاج ىمز يىغىدىن توختىدى. ئەمما كۆڭلىدە ئاللاتائالاغا ناله قىلىپ: «بۇ قانداق دېگەن زۇلۇم ــ هە؟ گويا جېنىمغا ئاپەت، بېشىمغا قىيامەت بولدىغۇ، مەن ئۇ يارۇ جانان بىلەن هەمراه ۋە هەمخاه ئىدىم. پەلەك مېنى بۇ قاتارلىق هىجرانغا مۇپتىلا قىلدى. مەندىن قانداق گۇناه ئۆتكەن بولغىيتتىمى؟!» دەپ، شۇ قەدەر ناله ــ زار قىلىپ يىغلايتتى ۋە لېكىن، ئانىسىدىن قورقۇپ ئاشكارا يىغلىيالمايتتى. تەڭتۈشلىرى ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىپ:

ــ ئەي گۈلشاه، تەڭرى تەقدىرىنى ئەزەلدە مۇشۇنداق پۈتكەن ئوخشايدۇ. بۇ تەقدىردىن قۇتۇلماقنا هېچكىم قادىر بولالماس، ــ دەيتتى. لېكىن ئۇنىڭدا بۇ سۆزلەرگە سالمىدىغان قۇلاق يوق. قىلمىدىغان ئىشى ناله ــ زار قىلىپ يىغلاش ئىدى.

ئەلقىسسە، گۈلشاهنىڭ ناله ــ پەريادىغا هېچكىم ئىلتىپات قىلمىدى. تۇيۇ جابدۇقلىرىنى تەييارلاپ، پۈتكۈل قەبىلىگە بىرنەچچە كۈن ئاش تائام تارتىپ،

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

كېيىن گۈلشاھنى ئاشۇ خوجىغا نىكاھلاپ بەردى. بىچارە گۈلشاھ مەيۈسلىنىپ يىغلا-يىغلا نىكاھلىنىشقا مەجبۇر بولدى.

بىرنەچچە كۈن ئۆتتى. شاھ مۇھسىن ئۆزىنىڭ ئەسلى قىياپىتىنى ئاشكارىلاپ:

— ئەي ئەزىزلەر، مېنىڭ ئەسلى ئەسەبىمنى بىلىسەڭلار، مەن سودىگەر ئەمەس، بەلكى شام مەملىكىتىنىڭ پادىشاھى بولىمەن. ئىسمىم شاھ مۇھسىن. نۇرغۇن ۋىلايەتلەر مېنىڭ يولباشچىلىقىمىغا قاراشلىق. شۇڭا مېنىڭ بۇ يەردە ئۇزۇن تۇرالمىشىم مۇمكىن ئەمەس. ئەگەر رۇخسەت بولسا ئۆز شەھرىمگە يانسام، — دېدى.

بۇنى ئاڭلىغان قەبىلىنىڭ ئۇلۇغ-لىرى نۇرغۇن تەزىم ۋە ئىكراملار بىلەن:

— ئىختىيار، پادىشاھىنىڭ ئۆزلىرىدە بولغاي، — دېدى. شاھ مۇھسىن سەپەر تەييارلىقىنى قىلىپ كەتمەككە ھازىرلاندى.

گۈلشاھنىڭ بىر يېقىن دوستى بار ئىدى. قانداق سىرى بولسا، ئۇنىڭغا ئېيتاتتى. گۈلشاھ شۇ قېتىنى چاقىرىپ:

— ساڭا بىر ئامانەت تاپشۇرىمەن. ئۇنى ۋەرەقە كەلگەندە تاپشۇرۇپ بەرگەيسەن. ئۇنىڭ ھالىدىن ياخشى خەۋەر ئېلىپ قويغىن. ئۇ سەرگەردان ئاشىق بىچارە دائىما يىغلاپ، كېچە-كۈندۈز ئارام ئالماي بىقارارلىقتا يۈرسە، ساڭا قالدۇرغان بۇ تىللا ئۈزۈكنى ئۇنىڭغا تاپشۇرۇپ بەرگىن. مۇبادا ئۇ گاھ يىغلاپ، گاھى كۈلۈپ ئوينىاپ يۈرسە بىلگىنكى، ئۇ راست ئاشىق ئەمەس. ئۇ ھالدا بۇ ئۈزۈكنى ھەرگىز بەرمىگىن. مەندىن خەۋەرمۇ يەتكۈزمىگىن، — دەپ، ئۇنىڭغا نۇرغۇن ۋەسىيەتلەرنى قىلدى.

قىزمۇ گۈلشاھنىڭ پەرمانلىرىنى جان دىلىدىن قوبۇل قىلدى. ئاندىن گۈلشاھ ئۇنىڭ بىلەن ۋىدالىشۇبتىپ، كۆزىدىن ياش ئورنىغا قان ئاققۇزغان ھالدا:

— ئەي سەردىشىم، ئۇ جىگىرى كاۋاپ بولغان جاپاكار بىچارىگە، مەن غېرىب ئاۋارىدىن، يەنى قووۇم-قېرىنداشلىرىدىن جۇدا بولغان بىر مىسكىن قىزدىن سالام ئېيتقايسەن، مېنى يۇز ھەسرەت-نادامەت بىلەن، مەڭ ئاھ-پۇرقەت بىلەن ئۆز دىيارىدىن چىقىپ شام ۋىلايىتىگە كەتتى دېگەيسەن، — دېدى.

گۈلشاھ شۇ سۆزلەرنى تاپىلاپ بولۇپ، يىغلاپ قاقشىغان پېتى ئالتۇن كاجۇۋىغا ئولتۇرۇپ شامغا قاراپ يول ئالدى، مۇھسىن شاھ مەقسەت گۈلىنى قولىغا ئېلىپ، ئۇنىڭ بىلەن بىرگە تېخى ھۇزۇر ئالمايلا يولغا راۋان بولدى. نەچچە مەنزىللەرنى بېسىپ شامغا يېقىن بىر ئۇدىدى، شام خەلقىنىڭ چۆكىدىن تارتىپ كىچىكىگىچە ئۇلارنىڭ ئالدىغا چىقىپ باشلىرىدىن ئالتۇن-كۈمۈشلەرنى چاچقان ھالدا شامغا ئېلىپ كىردى. تەختكە ئولتۇرغۇزۇپ، ھەممە ئۇلۇغلار بىر-بىرلەپ ھال-ئەھۋال سوراشتى. ئاندىن كېيىن پادىشاھ:

— بۇ زەمە ئەسۇابلىرىنى تەييار قىلىپ، كېچە-كۈندۈز بۇ زەمگە تۇتۇش قىلىڭلار، — دەپ پەرمان قىلدى. بارلىق ناخشىچى ۋە سازەندىلەر يىغىلدى. ئۇلار كېچە-كۈندۈز بۇ زەمگە مەشغۇل بولدى. ئاندىن كېيىن، پۇقرا-لارغا داستىخانلار سېلىپ ئاش تارتىپ

تويمنى تامام قىلدى.

كەچتە پادىشاھ گۈلشاھنىڭ ۋەسلىگە ۋاسىل بولماق ئۈچۈن ئۇنىڭغا يېقىن بولاي دەپ يېنىغا كەلدى. گۈلشاھ قولىغا خەنجەر ئېلىپ، ئۆزىگە تونغرىلىدى ۋە:

— ئەي، پادىشاھ! شەرىئەتتە بىر خوتۇنغا ئىككى ئەر راۋامۇ؟ ئەگەر ماڭا يېقىن كېلىمەن دېسەڭ، ھازىرلا قېنىمنى ئايىغىڭ ئاستىغا تۆكىمەن. مېنىڭ ۋەرەقە دەيدىغان بىر جانجان ئاشىقىم بار. ئۇ مېنىڭ تەلىپىمدە سەرسان ۋە سەرگەردان بولۇپ كەتكەن، بەلكى بۇ شەھەرگىمۇ كېلەر، — دېدى.

— ئەي بەرنا نازىنىن، — دېدى پادىشاھ، — سېنى مەن نۇرغۇن مېھنەت-مۇشەققەتلەر تارتىپ ئېلىپ كەلدىم، لېكىن ئىش شۇنداق بولمىدىغان بولسا، سەندىن ئۈمىدىمنى ئۈزدۇم. سېنى ئۆزۈمگە سىگىل قىلدىم. ۋەسلىگە ۋاسىل بولالمىساممۇ، دىدارىڭغا مۇشەررەپ بوپتىمەن. سېنىڭ بۇ قەدەر ۋاپادارلىقىڭغا ئاپىرىن! شۇنچە دۆلەتلەرنى نەزەرىڭگە ئىلماي، ئاشىقىڭنىڭ ئەھدە-پەيمانىنى بۇزماپسەن. ئەمدى مېنىڭ ساريىمدا پۈتۈنلەي بەھۇزۇر ھالدا ئەيش-ئىشرەتكە مەشغۇل بولۇپ تۇرغىن. مۇبادا، ئۇ بىچارە ئاشىقىڭ كېلىپ قالسا، سېنى ئۇنىڭغا تاپشۇراي.

گۈلشاھ شاد-خۇراملىقتا پادىشاھقا دۇئا قىلىپ:

— ئەي پادىشاھى ئادىل! ئاللاتائالا دۆلىتىڭنى بۇنىڭدىنمۇ زىيادە قىلىپ، دۇشمەنلىرىڭنى پەيادە قىلسۇن! — دېدى. پادىشاھ چىقىپ كەتتى، گۈلشاھ شۇ يەردە ئارام ئېلىپ قالدى.

ئەلقىسسە، ئەمدى گۈلشاھنى بۇ يەردە قويۇپ بەرنەچچە كەلىمە سۆزنى ئۇنىڭ كۆڭلى سۈنۈق ئاشىقىدىن ئاڭلايلى.

ۋەرەقە يەمەن ئېلىدە بەرنەچچە ۋاقىت تۇرغان بولسىمۇ، تېنى يەمەندە، جېنى بولسا جانانىنىڭ يېنىدا ئىدى. سەلىم شاھدىن رۇخسەت سورىدى، سەلىم شاھ ئۇنىڭغا تۆت يۈز تۆگىگە ئەتلەس، شايى يۈكلەپ، ھەر بىر تۆگىگە بىرىدىن ئاي يۈزلۈك خىزمەتكارنى مەسئۇل قىلىپ، مىڭ نەپەر قابىل ئەسكەرنى قوشۇپ ئۇز جايىغا يولغا سېلىپ قويدى.

ئۇ بۇلار بىلەن نۇرغۇن مەنزىل-ماكانلارنى ئارقىدا قالدۇرۇپ، ئۆز قەبىلىسىگە بىر كۈنلۈك يول قالغاندا ئەسكەرلىرىنى قايتۇرۇۋەتتى. قەبىلىگە ئۆزى يالغۇز يېقىنلاپ كەلدى. قارىسا، قەبىلىدىكى كىشىلەرنىڭ ھەممىسى قارىلىق كىيگەن، ئۇنىڭ ئالدىغا ھىلال چىقىپ كەلدى. ئۇمۇ قارا كىيىم كىيگەنىدى، ۋەرەقە:

— قەبىلىمىزدە نېمە ئىش بولدى؟— دەپ سوردىغاندا، ھىلال ئاھۇ پەريات چېكىپ:

— مەشۇقىڭىز سىزدىن كېيىنلا ئۆيدىن چىقىپ كەتكەنىدى. قايتىپ كېلىپ بىتاپ بولۇپ، بۇ ئالەمدىن ئۆ ئالەمگە سەپەر قىلدى. ئۇنى ئەتىگەنده كۈن پاتقاندەكلا تۇپراققا قويدۇق، شۇندىن بېرى نە مەندە، نە ئانىسىدا چىدام-تاقەت يوق. قەبىلىدىكىلەرمۇ بىزگە ھازا تۇتۇشىپ بەردى. ئۇلار: «قانداق قىلىمىز، خۇدانىڭ قىسمىتى

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

پېشانىمىزگە شۇنداق پۈتكەنىكەن» دەپ زار-زار يىغلاشتى.

ئەمما ئەھۋال ئۇنداق ئەمەس ئىدى. گۈلشاھنى ئانىسىنىڭ مىكرى بىلەن مۇھسىن شاھقا يوشۇرۇن بېرىپ، كېچىسى بىر قوينى ئۆلتۈرگەن. ئۇنى ئانىسى يۇيۇپ-تاراپ كېپەنلىگەن. ئاندىن: «گۈلشاھ ئۆلۈپ قالدى» دەپ ئۆزىنىڭ ياقىسىنى ئۆزى يىرتىپ يۈزلىرىنى تىرناپ، نالە-پىغان بىلەن ھەممە قەبىلىگە خەۋەر قىلغان. گۈلشاھنىڭ جىنازىسى، دەپ، نامىزىنى ئوقۇپ، كۆمۈۋەتكەنىدى.

ئەلقىسسە، گۈلشاھنىڭ ۋاپات بولغانلىقىنى ئاڭلاپ، ۋەرەقەنىڭ بېشىدىن ھوشى كېتىپ يىقىلدى، يەنە ھوشىغا كېلىپ، شۇنداق نالە-زارغا چۈشتىكى، ئۇنىڭ زارىغا پەلەكتىكى مالائىكىلەرمۇ تاقەت قىلىپ تۇرالماي يىغلىشىپ كەتتى. كۆز ياشلىرى گوياكى توپان سۈيىدەك ئاقتى. ۋەرەقە:

— ئەي قوۋمىم، مېنى شۇ گۈلزارىمنىڭ مازارىغا ئېلىپ بېرىڭلار، — دېدى. ئۇنى قوي كۆمۈلگەن گۆر ئۈستىگە ئاپىرىپ كۆرسەتتى. ۋەرەقە: «مەن ئۇ يارى مەھبۇبىسىز قانداق تىرىك يۈرەرمەن؟» دەپ قولىغا خەنجەر ئېلىپ ئۆزىگە ئۇرماقچى بولۇۋىدى، كىشىلەر ئۇنىڭ قولىدىكىنى تارتىۋېلىپ، ھەر تەرەپتىن نەسىھەت قىلىشقا باشلىدى. لېكىن بۇ نەسىھەتلەر ئۇنىڭ قۇلىقىغا كىرمەس ئىدى. يىغلاشتىن بىردەممۇ توختىمايتتى. باشقىلار:

— ئەي ۋەرەقە، مۇسىبەتنىڭ ئارقىسىدىن ھېچكىم ئۆزىنى ھالاك قىلمىغان. تەڭرىنىڭ تەقدىرى ۋە قازاسىغا رازى بولۇپ، بالاسىغا سەۋر قىلماق بەندىنىڭ ئىشىدۇر. ئاللاتائالاغا نېمىشقا مۇنداق قىلدىڭ؟ دەپ نارازى بولغىلى بولماس. بۇنداق قىلسا، ئاسىي بولىدۇ. ئۇنىڭ رەھمىتىدىن مەھرۇم قالىدۇ. يىغلاشتىن ھىچ ئىش ھاسىل بولمايدۇ. مىڭ يىغلىغان بىلەنمۇ گۈلشاھ قايتا تىرىلىپ كەلمەيدۇ. پايدىسىز نالە-زاردىن ھېچنېمە كەلمەيدۇ. ئۆزۈڭنىڭ مەئىشىتى بىلەن بولغىن، — دەپ نەسىھەت قىلىشاتتى.

شۇنىڭ بىلەن ۋەرەقە بىر مەھەل تەسكىن تاپتى. قەلبىدە ئۇلۇغلىرى يەنە نەسىھەتكە ئېغىز ئاچتى.

— تەڭرى ئادەمنىڭ ئۆلۈم-كۈرۈمىنى ئۆزى بەلگىلەيدۇ. ئۇنى ئۆزگەرتىشنى تىلەپ يىغلىغان بىلەن خۇدانىڭ ھۆكمىگە رازى بولمىغانلىق بولىدۇ.

— ئەمما ۋەرەقەگە بۇ نەسىھەتلەرنىڭ قىلچە تەسىرى بولمىدى. نە كېچە ئارام ۋە نە كۈندۈز تائام، نە سەۋر-قارار ئۇ يار ھىجرىدە زار-زار يىغلاپ يۈرەتتى. ھېچ تاقىتى بولماي تەڭرىگە «ئۇنىڭدىن جۇدا بولغۇچە تايىنلىق مەنمۇ ھاياتىمنىڭ پەردىسىنى كۆتۈرگىنىم ياخشى» دەپ ئەرز ئېيتاتتى. مەجنۇنلارچە نالە-پەرياد قىلىپ، كۆيۈپ ياناتتى. نە ئۇيقۇ ۋە نە تائامغا ئىختىيارى ۋە ھېچكىم بىلەن سۆزلەشمەككە مادارى يوق ئىدى.

ئەلقىسسە، گۈلشاھ ۋەسسىيەت قالدۇرغان قىز ۋەرەقەنىڭ رەڭگىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭ ساپ دىل بىلەن ئاشىقلىقىنى پەملىدى. ئاندىن بىر كېچىنى «ۋەرەقەنى غەم بەندىدىن ئازاد قىلاي» دەپ ۋەرەقەنىڭ ئاجىزانە كەپىسىگە

قەدەم بېسىپ كەلدى.

— ئەمدى، بىكارغا ناله ـ زار ئەتمە، ساڭا بىر سۆزۈم بار، مەن بايان قىلاي. سەن كۆڭلۈڭنى خۇشال تۇتقىن. ۋەرەقە بۇنى چۈشەنمەي:

— ئەي قىز، مەندىن يىراق تۇر ـ غىن، سېنىڭ جامالىڭ ئالەمگە نۇر چاچىدىغان قۇياش بولغان تەقدىردىمۇ ساڭا مەيلىم يوق. مەندىن ئۈمىد كۈتمە، — دېدى. قىز:

— مېنىڭمۇ ساڭا ھاجىتىم چۈشۈپ قالغىنى يوق، پەقەت ساڭا گۈلشاھتىن نىشانە بەرگىلى كەلدىم، — دېدى.

بۇنى ئاڭلىغان ۋەرەقە دەرھال قىزنىڭ ئايىغىغا يىقىلدى ـ دە:

— خۇدا ھەققى مېنىڭ بۇ زەبۇن ھالىمغا رەھىم قىلغىن، — دېدى.

— ئەي ۋەرەقە، — دېدى قىز، — بىلەمسەن، گۈلشاھ نەگە كەتتى؟ قانچىلىك مۇشەققەت چەكتى؟

— ماڭا بۇ پەرىزاتنىڭ ئەھۋالىنى، ئاھ ـ زارىنى بايان قىلغىن، زادى نېمە ئىش بولدى؟ — دېدى ۋەرەقە.

— ئەي ۋەرەقە، ئاشىقلىقتا سادىق ئەمەسكەنسەن. ئەگەر چىن سادىق ئاشىق بولساڭ ئىمدىڭ، ئۇنىڭ گۆرىنى كولاپ بۇ نالە ـ پىغانىنى كىم ئۇچۇن قىلىپ يۈرگەنلىكىڭنى كۆرگەن بولاتتىڭ. بىلمىگەن بولساڭ ئاگاھ بولغىنكى، بۇ مەككار زالىملار بىر قوينى ئۆلتۈرۈپ، شۇ گۆرگە كۆمدى. ئاندىن «گۈلشاھ ئۆلدى» دەپ يالغاندىن نالە قىلىپ، بىكارغا ھازا ئاچتى. ئۇلار شۇ تەدبىر بىلەن سېنىڭ كۆڭۈل زارىڭنى سوۋۇتماقچى بولدى. ئۆزلىرى بولسا، شام پادىشاھىنىڭ كۆپ مال ـ دۇنياسىنى ئېلىپ، گۈلشاھنى ئۇنىڭغا بېرىۋەتتى. ھىلال مەككار خوتۇنىنىڭ كەينىگە كىرىپ شۇ قاتارلىق ھىيلىلەنى قىلدى.

قىز شۇ سۆزلەردىن كېيىن گۈل شاھىنىڭ قالدۇرۇپ كەتكەن تىللا ئۈزۈكىنى بەردى.

ۋەرەقە قىزغا كۆپ دۇئا ـ تەشەككۈرلارنى ئېيتتى. ئاندىن بېرىپ ئۇ گۆرنى كولاپ كۆرسىكى، بىر قوينى كۆمۈپ قويۇپتۇ. بۇ قوينى چىقىرىپ تاشلاپ، كېلىپ ھىلالغا ئېيتتى.

— ئەي نومۇسسىز! تەڭرىدىن قورقمىدىڭمۇ؟ خەلقتىن ھايا قىلمىدىڭمۇ؟ قايسى شەرىئەتتە بىر خوتۇننىڭ ئىككى ئەرگە بېرىش جائىزكەن؟ قىيامەت كۈنى ئاللاتائالانىڭ ئالدىدا نېمە دەپ جاۋاب بېرىسەن؟

ھىلال بېشىنى يەردىن كۆتۈرەلمىدى. ئۇنىڭ بىر ئېغىز گەپ قىلىشقىمۇ مادارى يەتمىدى.

شۇندىن كېيىن بىچارە ۋەرەقە يەنە سەپەر جابدۇقىنى راسلاپ شام ۋىلايىتىگە بېرىشنى ئىختىيار ئەتتى. قورال ـ ياراغلىرىنى ئېسىپ، ئارغىمىقىغا مىنىپ قامچا ئۇردى. ئات شام تەرەپكە قاراپ راۋان بولدى. ئۇ ھېچبىر ھەمراھسىز ئۆزى يالغۇز تەۋەككۈل قىلىپ، ئۇزۇن يوللارنى بېسىپ ئۆتكەندىن كېيىن، شامغا يېقىن كەلدى. ئۇ «ئەمدى يارىمغا يېقىن كەلدىم» دەپ خۇشاللىقتا كېتىپ باراتتى. توساتتىن بىر يىگىت پەيدا بولۇپ يولنى توستى:

— ئەي ياش يىگىت، ئەگەر جېنىڭدىن ئۈمىدىڭ بولسا، ئاتتىن چۈش،

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

قورال ـ ياراغلىرىڭنى ماڭا بېرىپ جېنىڭنى قۇتقۇز. ئەگەر مۇنداق قىلمايدىكەنسەن، ئون جېنىڭ بولسا بىرسىمۇ ئامان قالمايدۇ،— دېدى ۋەزىر.

— ئېيتىم بىلەن قورالىڭنى نېمە قىلىسەن؟ — دېدى ۋەزىر.

— ئات بىلەن قورالىڭنى بېرىپ كېتىۋەر.

— ئۇنداق سۆزلىرىڭنى ئۆيدە چاق ئىگىرىدىغان خوتۇنىڭغا ئېيتقىن. مەن ئۆزەمگە چۈشلۈق قۇۋۇتىم بار ئەركەكسەن!

ۋەزىر شۇنداق دېيىشىگە بۇ ئوغرى دەرھال كامانغا ئوقنى بېسىپ ۋەزىرگە ھۇجۇم قىلدى. لېكىن ۋەزىر ئۇنى رەت قىلىپ، ئارقىسىدىنلا ئوقيا بىلەن قايتۇرۇپ شۇنداق سالدىكى، ئۇ ئوغرىنىڭ ناپاك جېنىنى دوزاخقا يولىلىدى. شۇنداق تۇراتتى، يەنە بىر ئوغرى ھەمىلە قىلدى. ئۇنىمۇ بىر گۈرزىدە يەر بىلەن يەكسان قىلدى. بۇ ئوغرىلارنىڭ قىرىق زەڭگىسى بار ئىدى. ئۇلارنىڭ ھەر بىرى مىڭ مەرد پالۋاننى يەڭمەتاتتى. بىردىنلا بۇ قىرىق زەڭگى تەڭلا ئات قويىدى. ۋەزىر تەڭرىنىڭ ياردىمىگە تەۋەككۈل قىلىپ، شۇنداق جەڭ قىلدىكى، گويا ئاچ بۆرە قويغا تەگكەندەك ئۇدۇل كەلگىنىنى يەر بىلەن يەكسان قىلىۋەردى. ئۇلاردىن ئوتتۇز ئىككىسى ئۆلۈم دۇنياسىغا سەپەر قىلدى. قالغانلىرى تاقەت قىلالماي قاچتى. بىچارە ۋەزىرگەنىڭ نەچچە يىرى يارىدار بولۇپ، دەرمانى قالمىدى. ئاتىنىڭ يالىغا يېپىشىپ، بىھوش ھالدا ئاتنىڭ تىزگىنىنى قويۇۋەتتى. ئات كېچىسى شەھەر تەرەپكە يۈرۈپ، سەھەر ۋاقتى بولغاندا، ۋەزىرگەنى جەننەت سۈيىت بىر باغقا ئەكىرىپ، دەرەخ تۈۋىگە تاشلىدى.

بۇ باغ مۇھسىن شاھنىڭ بېغى ئىدى. شاھ بەزى ـ بەزىدە تاڭ سەھەر ـ دەلا بۇ باغقا چىقىۋېلىپ تاماشا قىلاتتى. تازازا، شۇ سەھەرلىكى مۇھسىن شاھ باغ تاماشىسىغا چىققانىدى. دەرەخ ئاستىدا ھەممە ئەزالىرى قان ئىچىدە ياتقان بىرنە يىگىتنى كۆردى. ئۇ يارىلانغان بولسىمۇ، غايەت زور پالۋان ئاللىقى كۆرۈنۈپ تۇراتتى. پادىشاھ ئۇنىڭ ئالدىغا كېلىپ، كۆپ ئەپسۇسلار قىلدى ۋە: «ھەي، شۇنچە زىبا بىر يىگىت قان ئىچىدە يېتىپتۇ. جېنى بارمىدۇ، يوقمىدۇ؟ ئەگەر جېنىلا بولسا بىر ئىلاجىنى» دەپ بىر يىگىتنى بۇيرۇدى. يىگىت بېرىپ كۆرۈپ كەلدى.

— جېنى بارئىكەن. ئەمما بەدەنلىرى ئوق زەربىسىدىن ھۆتمە تۆشۈك بولۇپ كېتىپتۇ، — دېدى.

شاھنىڭ ئاڭا رەھمى كېلىپ دەرھال تېۋىپنى ھازىر قىلدى. تېۋىپ جاراھەتلىرىنى مەلھەملەپ تاڭدى. قان توختىدى. ۋەزىرگە كۆزىنى ئېچىپ قارىۋىدى، كىشىلەر ئەتراپىنى ئورىۋاپتۇ. ئۇ:

— مەندە نېمە ئىشىڭلار بار؟ — دەپ تەئەددى قىلدى. ئاندىن بىرەيلەن:

— يىگىت، ئېھتىيات قىلىپ سۆزلىگەيسەن. كەينىڭدە تۇرغىنى شام شەھىرىنىڭ پادىشاھى مۇھسىن شاھ بولىدۇ، — دېدى.

ۋەزىرگە ئويلىدىكى: «ئۆزۈمنى بۇلارغا بىلدۇرمەسەم بولغۇدەك، مۇبادا گۇلشاھنى ئېلىپ كەتكەن كىشى مۇشۇ

بوپقالسا، ماڭا زەھەر بەرسەڭ ئۆلتۈرۈپ قويمەسۇن» دەپ ئۆزىنى مۇنداق ئونۇشتۇردى:

— مەن باغداد شەھىرىدىن بولمەن، ئىسمىم يەھيا. ئەسلىدە بىر سودىگەر ئىدىم. يولدا قىرىق نەپەر قاراقچى يولۇقۇپ، مەن بىلەن ئېلىشتى. ئۇلارنىڭ ئوتتۇز ئىككىسىنى ئۆلتۈردۈم. قالغانلىرى تاقەت قىلالماي قاچتى. ئۆزۈمىۋ ئېغىر يارىدار بولۇپ، بىھوشلۇقتا ئاتنىڭ تىزگىنىنى قويۇۋەتتىم. ئات مەن غېرىب ممسكىننى مۇشۇ دەرەخ ئاستىغا تاشلاپ كېتىپتۇ. ئەمدى مەن بۇ يەردە يارۇ يۆلەكسىز قاپتىمەن، — دەپ كۆزلىرىدىن يامغۇردەك ياش تۆكتى.

پادىشاھ خۇشال بولۇپ كۆڭلىدە: «بۇ سودىگەر ئەمەس، بەلكى بىر نامدار پالۋان بولسا كېرەك. چۈنكى ئۇنىڭ ئۇزايىدىن شاھزادىلىكى ناماياں بولۇپ تۇرىدۇ» دېگەنلەرنى ئويلىدى، ئەسلىدە شاھ مۇھسىن شۇنچە لەشكەرلىرى بىلەن بۇ قىرىق قاراقچىغا ئاجىز كېلىپ، ھېچبىر ئىلاج قىلالمىغانىدى. شۇڭا ئۇ تېۋىپقا:

— بۇ يىگىتكە ياخشى قارا. ئۇنى ئوبدان ساقايتساڭ، كۆپ ئىنئام بېرىمەن. ئەگەر بىپەرۋالىق قىلىپ، ياخشى داۋالىمىساڭ، سەنمۇ بۇ دۇنيادا يۈرەلمەيسەن، ئۇنى مېنىڭ مېھمانخانامغا ئاپىرىپ باققىن، — دەپ ئەمر قىلدى.

تېۋىپ ۋەرەقەنى شاھنىڭ مېھمانخانىسىغا ئاپىرىپ، ئاستىغا ئەتلەس، شايىدىن تۆشەكلەر سېلىپ ياتقۇزدى. ياخشى يەرگە جايلاشقان ۋەرەقە يېتىپلا ئۇيقۇغا كەتتى.

شاھ مۇھسىن ئاشۇ قاراقچى-ئوغرىلارنىڭ كەينىدىن ئۇرغۇن لەشكەر ئەۋەتىپ، ئۆزى گۈلشاھنىڭ يېنىغا كىردى ۋە ھېكايەتكە مەشغۇل بولدى:

— مەن سۈبھى ۋاقتى بىلەن گۈلىستان باغنى سەيلە قىلىپ يۈرەتتىم. بىر دەرەخنىڭ ئاستىدا بىر بەرنا يىگىت لاله كەبى قانغا بويىلىپ يېتىپتۇ. بەدەنلىرى نەچچە يەردىن يارا بولغان. گويا ئۆلۈكتەكلا ئىدى. شۇ چاغدا تېۋىپنى چاقىرىپ جاراھەتلىرىنى تاڭدۇرۇۋۇدىم، قانلار توختاپ ئۆزىگە كېلىپ كۆزىنى ئاچتى. ئەھۋالىنى سورىۋىدىم، «مەن باغدادتىن بولمەن. ئىسمىم يەھيا، ئۆزۈم سودىگەر ئىدىم، يولدا مالىلىرىمنى قاراقچىلار ئالدى. ئۇلار بىلەن جەڭ قىلىپ ئوتتۇز ئىككىسىنى ئۆلتۈردۈم، ئۆزۈمۇ يارىدار بولۇپ، ئېتىمنىڭ تىزگىنىنى قويۇۋەتكەنتىم، ئۆزۈمنى مۇشۇ يەردە كۆردۈم» دېدى. ئۇ يىگىت كۆزۈمگە شۇنداق كۆرۈندىكى، ھۆسن-جامال، قەددى-قامەت ۋە شەكىل-سىياقتا سەن گۈل شاھقا ئوخشاتتىم. ئۇنىڭ مۇھەببىتى دىلىمغا چۈشۈپ، تېۋىپلارغا تاپشۇرۇدۇم، — دېدى.

گۈلشاھ ئېچىدە «ماڭا ۋەرەقەدىن باشقا ھېچكىم ئوخشىمايدۇ» دەپ ئويلىدى.

تېۋىپلار ۋەرەقەنى قىرىق كۈن پەرۋىش قىلدى. ئۇنىڭ جاراھەتلىرى ياخشىلاندى. لېكىن گۈلشاھنىڭ دىدارىغا ئىشتىياقى زىيادە بولۇپ، سەرىنى كىسمگە ئېيتمىشنى بىلمەيدى. شۇ ھالەتتە تۇراتتى، ئىنىكىلىرىنىڭ خوتۇن ئۇنىڭغا

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

شەربەت ئېلىپ كەردى. ئۇ شەربەتنى ئىچىپ بولغاندىن كېيىن «ئۇزۇكنى مۇشۇ خوتۇندىن ئەۋەتەيمىكىن» دەپ ئويلاپ، ئۇنىڭغا ئەرز-ھالىنى بايان قىلدى. ئىنىكىنانا دېدىكى:

— سەن گويا كى ئۆلۈك ئىدىك، شاھ ياخشىلىق قىلىپ، جاراھەتلىرىڭنى ساقايتتى. ئەمدى كېلىپ شاھنىڭ ھەرسىگە مۇشۇنداق خىيانەت قىلامسەن؟! ئەخمەق ۋە نادان ئادەمكەنسەن. مۇشۇنداق بولغانلىقىڭدىن تەڭرى سېنى مۇشۇ بالالارغا مۇپتىلا قىلغانىدىكەن - دە! ئەگەر بۇ رايىڭدىن قايتمىساڭ، شاھ بىلىپ قالىدىغان بولسا، ساڭا قانداق جازا بېرىدۇ!

ۋەزىرە دەرھال تىللا كەمىرىنى يېشىپ ئۇ خوتۇنغا بەردى ۋە:

— ئەي ئانا، بۇ كەمەرنى ساڭا بەردىم. بىلگىنكى، مېنىڭ پادىشاھنىڭ ھەرىمى بىلەن ئىشىم يوق. ئەمما بۇ ئۇزۇكنى باشقا بىر ئادەم «گۈلشاھقا بېرىپ قوي» دەپ بېرىۋىدى، ئۇنىڭ خىزمىتىنى قىلمەن دەپ مۇشۇنداق بالالارغا مۇپتىلا بولدۇم. مۇشۇ ئۇزۇكنى ئۇنىڭغا بېرىپلا قويساڭ بولاتتى، — دېدى.

— بۇنى قانداق بېرەرمەن؟ — دېدى ئىنىكىنانا.

— گۈلشاھ قاچان شەربەت دەپ قالسا، شەربەت قاچىسىنىڭ تېگىگە سېلىپ بەرسەڭ بولۇپبېرىدۇ. ئۇ بۇ ئۇزۇكنى كۆرگەن ھامان ئەھۋالنى ئۆزى سورايدۇ. شۇ چاغدا سەن: «ھېلىقى بىتاپ يىگىتكە شەربەت ئېلىپ بارغانىدىم، ئۇ شەربەت ئىچىۋاتقاندا قولىدىن ئاجراپ چۈشۈپ قالغان ئوخشايدۇ» دەپ قويساڭ ئىش تۈگەيدۇ، — دېدى.

ئىنىكىنانا ئۇزۇكنى بارگاھىغا ئېلىپ بېرىپ، گۈلشاھ ئۇچۇن خورما ئېزىپ سۇت بىلەن شەربەت تەييارلىدى. ئۇزۇكنى قاچىغا تاشلاپ گۈلشاھقا بەردى. شەرىن لەۋ گۈلشاھ شەربەتنى ئىچىپ بولۇپ قارىسا، قاچىسىنىڭ تېگىدە مەھبۇبىنىڭ ئۇزۇكى تۇرۇپتۇ. بۇنى كۆرۈپ دىلىدىن بىر ئاھ تارتتى ۋە بىھوش بولۇپ تەختتىن تۆۋرالقا يىقىلدى. خېلى زامانلاردىن كېيىن ھوشىغا كېلىپ ئىنىكىنانىسىدىن سورىدى:

— بۇ ئۇزۇكنىڭ ئىگىسى نەدە تۇرىدۇ؟

— ھېلىقى مۇساپىر يىگىتكە شەربەت ئېلىپ بارغانتىم. شۇ چاغدا چۈشۈپ قالغانىكەن.

— ئەي، ئانا، — دېدى گۈلشاھ شۇ چاغدا، — مېنىڭ بېشىم سېنىڭ ئايىغىڭ ئاستىدا بولسۇنكى، بىر پىكىر قىلىپ، ئۇنى مۇشۇ يەرگە كەلتۈرسەڭ. ساڭا ئۇلۇغ ساۋابلار بولغاي ئىدى. مەن بۇ ئۇزۇكنىڭ ئىگىسىنى بىر كۆرەي.

ئىنىكىنانا يۈگۈرۈپ چىقىپ ۋەزىرەنىڭ ئالدىغا كەردى:

— ۋاي يىگىت، چاققان بولۇپ ئۆيدىن چىق، جامالۇ كامالىڭنى ئۇ پەرىزات گۈلشاھقا كۆرسەتمىسەڭ، دۇئانە بولۇپ ھالاك بولغۇدەك.

ۋەزىرە ئورنىدىن دەس تۇرۇپ، ئۇنىڭ يېنىغا باردى. گۈلشاھ ۋەزىرەنى كۆرگەن ھامان تەختتىن ئۆزىنى تاشلاپ، بىھوش بولدى. ۋەزىرە ئۇ مەشۇقەلى تىزىغا ئېلىۋىدى گۈلشاھنىڭ

گۈل بەرگىندەك ھمدى دىمىغىغا ئۇرۇلۇپ ئۇمۇ بىھوش بولدى. بۇلارنى كۆرگەن ئىنىكىئانىلارنىڭ بىرى گۈلاپ، يەنە بىرى ئەترلەرنى ئەكىلىپ، يۈزلىرىگە سېپەتتى. ئۇلار ئۆزلىرىگە كېلىپ، يەنە يىغلايتتى. ئاخىر ئىلاج بولماي شاھقا خەۋەر قىلىشتى. شاھ كېلىپ بۇلارنى بۇ ھالدا كۆرۈپ رەھمى كەلدى ـ دە، نەچچە چارە ـ ئاماللار بىلەن ھوشىغا كەلتۈرۈپ، گۈلشاھتىن سورىدى:

ـ بۇ بەرنا يىگىت كىم بولىدۇ؟ راستىنى ئېيتقىنكى، ئۇنىڭدىن ساڭا نېمانچە مۇھەببەت زاھىر بولىدۇ؟

ـ بۇ يىگىت، ـ دېدى گۈلشاھ جاۋاب بېرىپ، ـ مېنىڭ تېنىمدىكى جېنىم، كۆڭلۈمدىكى ئارزۇ ـ ئارمىنىم. بوستانىم ۋە گۈلستانىم. ئاشىق جانانىم ۋەرەقە ئاتلىق ئەمەكزادەم بولىدۇ. بۇ بىچارە مېنىڭ ئۈچۈن يەرمۇ يەر يۈرۈپ قىينالسا ئۇنىڭ ئۈچۈن مەن بۇ يەردە قان يۇتۇپ تۇرۇرمەن. ئەي پادىشاھ، ئەگەر بۇ جانان بۇ دۇنيادا تۇرمىسا، مېنىڭمۇ بۇ دۇنيادا تۇرمىقىم مۇمكىن ئەمەس. قازا مېنى ئۇنىڭدىن جۇدا قىلمىۋىدى، ئەلھال، ئەمدى تېنىمگە جان كىرىدى.

بۇنى ئاڭلىغان شاھ دەرھال تەختكە بېرىپ ئولتۇرۇپ، بۇ ئىككىسىنى چاقىرىپ مېھمان قىلماقنىڭ كويىغا چۈشتى. شاھ ئىككىسىنى شۇنداق ئالىي مېھمان قىلدىكى، نازۇ نېمەتلەر ھەددى ـ ھىسابسىز تۆكۈلدى.

زىياپەت ئاخىرلاشقاندا، شاھ ۋەرەقەنى بىر چەتكە تارتىپ:

ـ ماڭا باشتىلا ئۆزۈڭنى بىلدۈرمە دىڭ. مەن بىللىگەن بولسام، ساڭا خىزمەت قىلغان بولاتتىم. ئەمدى كۆڭلۈڭگە مەندىن ھەرگىز يامان ئەندىشىلەر كەلمىسۇن. خۇداغا شۈكرى، مەن سېنىڭ ئامانىتىڭگە خىيانەت قىلمىدىم. ئەي ۋەرەقە، سېنى كۆرۈپ ئىككى جەھەتتىن خۇرسەند بولدۇم. بىرى، گۈلشاھنىڭ ناله ـ زارىدىن قۇتۇلدۇم. ئىككىنچىدىن، ئامانىتىڭنى سالامەت تاپشۇردۇم. مەن ئەمدى پادىشاھلىقنى تاشلاپ، ئىككىلارغا خىزمەت قىلىمەن. بۇنىڭدىن كېيىن تۇرمۇشۇڭلارنى بىمالال ئەيش ـ ئىشرەتتە ئۆتكۈزۈڭلار، ـ دېدى.

شاھ مۇھسىن شۇ سۆزلەردىن كېيىن ئىككىسىنى بۇ خىلۋەتتە قويۇپ ئۆزى چىقىپ كەتتى. كەچتە: «بۇلارنىڭ ئىشقى راستمۇ ياكى يالغانمۇ؟» دەپ، شۇ ئۆيىنىڭ يېنىدا يوشۇرۇنۇپ ياتتى.

ئۆيدە ئىككىسى يالغۇز قېلىپ، بىر ـ بىرىنىڭ ئەھۋالىنى سورىشىپ گاھ يىغلاشسا، گاھ بىھوش بولاتتى. گاھ ۋەرەقە ئۆز سەرگۈزەشتىلىرىنى بىر ـ بىرلەپ بايان قىلاتتى. گاھى گۈلشاھ ئانىسىنىڭ قىلغان جەبىر ـ جاپا، ھىيلە ـ مىكىرلىرىنى سۆزلەپ يىغلىشاتتى ۋە گاھى قوللىرىنى سۆيۈپ كۆزلىرىگە سۈرتەتتى. ئۇلار تاڭنى شۇ تەرىقىدە ئاتقۇزدى.

شاھ مۇھسىن بىلدىكى، بۇلاردىن ياماننىڭ ئىش سادىر بولمىدى. پادىشاھ بۇلارنىڭ پاكلىقلىرىغا كۆپ تەھسىن ـ ئاپىرىنلار قىلدى. ئەتىسى كېلىپ ئەھۋاللىرىنى سورىدى. بۇلار پادىشاھنىڭ بۇ تەرىقە لۇتپىنى كۆرۈپ:

شاھنىڭ دۆلەتلىرى زىيادە، ئۆمرى ئۇزۇن بولسۇن، بىز قۇللىرى ئۆزلىرىنىڭ

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

بۇ تەرىقە لۇتفى - ئېھسانلىرىدىن ئەبەدىلئەبەد رازىدۇرمىز، — دەپ دۇئا قىلىشتى.

پادىشاھ يەنە ئۇلارغا كۆپ ئىنئام-ئېھسانلار قىلدى. ۋەرەقەنىڭ بېشىغا تاج كىيدۈرۈۋىدى، بىر ھۆسنىگە يۈز ھۆسن قوشۇلدى. شاھ مۇشۇ تەرىقە ئەيش - ئىشرەتلەر بىلەن يەنە قىرىق كۈن مېھمان قىلىپ ئۆزى كۆزەتتى. ئەمما بۇلاردىن بىغەرەزلىككە ئائىت ھېچقانداق ئىش كۆرمىدى. شاھ يەنە نۇرغۇن لۇتفى - كېرەملەر قىلىپ، ئۇلارنى شامدا تاكى ئالتە ئايغىچە تۇرغۇزدى:

بىر كۈنى ۋەرەقە گۈلشاھنىڭ ئالدىغا كېلىپ:

— ئەمدى، ماڭا رۇخسەت بەرسىڭىز، ئۆز ۋىلايىتىمگە كېتەي. ئۇرۇق - تۇغقانلارنى كۆرۈپ يەنە كېلەرمەن، — دېدى.

گۈلشاھ بۇ گەپنى ئىشىتىپ، نالە - زار ئىچىدە ۋەرەقەگە:

— مەن ساڭا ئەسلا دام قۇرمايمەن. مېنىڭ زارىمغا رەھىم قىلىپ يېنىمدىن ئايرىلمىغىن. مېنى بۇ يەردە مۇشۇنداق قانداقمۇ تاشلاپ كېتىسەن؟ مېنى بۇ يەردە غۇربەت ھىجران ۋە پۇرقەت - دەردلەرگە مۇپتىلا قىلماققا كۆڭلۈڭ ئۇنارمۇ؟ — دەپ زار - زار يىغلىدى.

— ئەي يارۇ جانانىم، — دېدى ۋەرەقە، — سەندىن بىردەم جۇدا بولماققا ئەسلا تاقىتىم يوق. ئەمما، پادىشاھ تەرەپتىن كۆپ ئەندىشىدىمەن. ھەر چەندە قىلغان بىلەن، ئۇ دېگەن رەقىب. ئۇنىڭ ئاپىتىدىن ئىمىن تاپقىلى بولمايدۇ. مۇبادا، بىر كۈنى غەزەپ قىلىپ قالسا، بىر نېمە دەپ بولمايدۇ. ئەمما بىلىمەنكى، شاھ، ساخاۋەت ۋە ئاتىدارچىلىقنىڭ كانى ئىكەن. ئاناڭ سېنى ئۇنىڭغا نىكاھ قىلىپ بەرگەن. ئەمدى سەن ماڭا ھارام، پادىشاھقا ھالالسەن. شۇنداق بولسىمۇ، شاھنىڭ بىناھايەت كېرەمى بولغاچقا، سېنى ماڭا قوشۇپ قويدى. ئەمما ئۇنىڭ كۆڭلىدە نېمە خىيالى بارلىقىنى بىلمەيمەن. ئادەمزات دېگەن دائىم بىر خىلدا تۇرمايدۇ. ئالەمدە، بىر ھال ۋە بىر ئەھدىدە تۇرغۇچى پەقەت ئاللاتائالادۇر. شۇڭا، مۇشۇنچىلىك ئىززەت ئىچىدە كەتكىنىم تۈزۈكرەك بولسا كېرەك. يەنە تەڭرى ئىرادە قىلسا، يېنىڭغا كېلىمەن.

— ئەي جان جىگىرىم، — دېدى گۈلشاھ جاۋابەن، — بۇنداق ئەندىشە قىلساڭ مەن شاھنى ئىمتىھان قىلىپ كۆرەي، شاھ ئاشۇ ھالىتىدە راست تۇرامدۇ، يوقمۇ، ئاڭغىچە سىز ھەرگىز كەتمەڭ، مۇبادا سىز كېتىپ قالسىڭىز شاھنىڭ ئاچچىقى كېلىپ ماڭا بەدكار بولمىسۇن يەنە، — دېدى.

لېكىن ۋەرەقە يەنە رۇخسەت سوراپ تۇرۇۋالدى:

— رۇخسەت قىلىڭ، مەن بېرىپ ئۇرۇق - ئايماقلىرىم بىلەن كۆرۈشۈپلا قايتىپ كېلەي.

گۈلشاھ ۋەرەقەنىڭ قەتئىي نىيەتكە كەلگەنلىكىنى كۆرۈپ:

— ئەي ئۆمرۈمنىڭ لەززىتى، سەندىن ئايرىلىپ قانداقمۇ تىرىكلىك قىلارمەن؟ بۇ غەمگە قانداق تاقەت قىلىمەن؟ مەن ناتىۋان، بىر سىقىم تۇپراق سەندىن شۇنى ئۈمىد قىلىمەنكى، يەنە قىرىق كۈن بۇ يەردە تەخىر قىلغىن، ۋىسالىڭ بىلەن

كۆزۈمنى يورۇتاي، دىدارىڭ بىلەن كۆڭلۈمنى ئاۋۇتاي، — دېدى.

— مېنىڭ بۇ يەردە تۇرغىنىمدىن نېمە پايدىسى؟ — دېدى ۋەزىرە مەيۈس هالدا، — ماڭا رۇخسەت قىلساڭ، چۈنكى مەن بۇ يەردە كۆپ مالالمەن.

گۈلشاه ئۇنىڭغا سۆز تەسىر قىلماياتقانلىقىنى كۆرۈپ، ئاه - ۋاه چېكىپ هوشىدىن كەتتى. ئۆزىنى تەختتىن يەرگە تاشلاپ ئايدەك يۈزىگە كاچات ئۇرۇشقا باشلىدى. ۋەزىرەمۇ ناله - پىغانغا چۈشتى. بۇ ئىككىسىنىڭ بۇ خىلدىكى دادۇ پەريادلىرىنى ئاڭلىغان يېقىنىدىكى كىشىلەر شاهقا كېلىپ:

— گۈلشاهنىڭ سەۋداسى يەنە ئۆرلەپ كەتتى. ئۇ ئۆزىنى بىلمەيۋاتىدۇ، — دەپ خەۋەر بېرىشتى.

شاه تەختتىن چۈشۈپ كېلىپ قاراسا، بۇ ئىككىسى هېچ نەرسىنى بىلمەي مەجنۇنلارچە ناله - پىغان قىلىۋېتىپتۇ. شاه كېلىپ:

— سىلەرگىمە نېمە بولدى؟ — دەپ سوردى.

گۈلشاه جاۋاب بېرىپ:

— ۋەزىرە ئۆز ۋىلايىتىگە كەتمەكچى بولۇۋاتىدۇ. شۇ سەۋەبتىن مەنمۇ سەۋر - تاقەت قالماي، سەۋدايىلاردەك پىغان چېكىپ، ئۆزۈمنى هەر تەرەپكە ئۇرۇپ ناله - زار قىلماقتىمەن، — دېدى.

شاه ۋەزىرەگە نەسىهەت قىلىپ:

— ئەي ۋەزىرە، بۇ يەردىن كەتمىگىن. مال - دۇنيادىن غەم قىلما، مېنىڭ توغرامدىن بولسا كۆڭلۈڭگە ئەسلا يامان گۇمانلارنى كەلتۈرمىگىن. گۈلشاه مېنىڭ سىڭلىم. مەن سېنىڭ ئاغاڭ بولىمەن. ئەگەر سەنلا خالىساڭ، شام مۇلكى شاهلىقىنىڭ مۇھۇرىنى ساڭا تاپشۇرۇپ، ئۆزۈم بىر يەردە تەڭرىگە بەندىچىلىك قىلىپ ياتاتتىم ياكى خالىساڭ گۈلشاهنى ساڭا نىكاه قىلىپ بېرەي، ئۇنىڭ بىلەن قانداق ئەيش - ئىشرىتىڭ بولسا، قىلىپ ياتقىن، — دېدى.

— ئەي پادىشاهى ئالەم، — دېدى ۋەزىرە، — دۆلىتىڭىز بۇنىڭدىنمۇ زىيادە بولسۇن، سىزنىڭ ئېهسانلىرىڭىزنىڭ چەك - چېگرىسىغا يەتكىلى بولمايدۇ. شۇنچە ۋاقىتتىن بېرى ئېهسان - مەرهەمەتلىرىڭىز بىلەن خۇش ۋاق بولۇپ، كەمىنە ئۆز پەرزەنتىڭىز قاتارىدا بولدۇم. ئەمدى رۇخسەت بەرگەيسىز، يۇرتۇمغا بېرىپ، قېرىنداش تۇغقانلىرىمنى كۆرۈپ تەڭرىم خالىسا، خىزمەتلىرىگە يەنە كېلەرمەن. شۇ سەپەرنىڭ سەۋداسى بەشىمغا چۈشۈپتۇ. بارمىسام بولماس.

پادىشاه بىلدىكى، ئۇنىڭغا سۆز تەسىر قىلماس. شۇڭا ئامالسىز هالدا:

— ئەمىسە تېزرەك كەلگەيسەن، — دەپ رىزالىق بەردى. شاهتىن جاۋاب ئالغان ۋەزىرە گۈلشاهنىڭ قېشىغا كىردى:

— ئەي يارۇ جانىم، شاهتىنمۇ جاۋاب ئالدىم. ئەمدى خۇش قالغايسەن، — دېدى.

گۈلشاه بۇنى ئاڭلاپ، شۇنداق ناله - زار قىلدىكى، ئۇنىڭ پەريادى يەر - جاهانىنى لەرزىگە سالدى.

ۋەزىرە ۋىدالىشىپ، شامدىن سەپەر قىلماق ئۈچۈن بىر چاكار بىلەن ئاتقا مىندى. گۈلشاه ئۇنىڭ ئارقىسىدىن غەمكىن قاراپ قالدى. ۋەزىرەمۇ يارنىڭ جۇدالىق ئىشقىدا كۆيۈپ كەتتى. شۇنداق قىلىپ، گۈلشاه شامدا قالدى. ۋەزىرە

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

مەككىگە كەتتى.

ۋەرەقە شۇتەرىقە خارۇ زارلىق بىلەن كېتىپ باراتتى، يولدا بىرى ئۇچراپ:

— ئەي زىبا يىگىت، رەڭگىڭ باشقىچە بولۇپ كېتىپتۇ. سېنىڭ نېمە كېسىلىڭ بار؟ ئەگەردە كېسىلىڭ بولسا ئېيتقىن. مەن تېۋىپمەن. سېنى داۋالاپ ساقايتاي، — دېدى.

— توغرا، مېنىڭ كېسىلىم بار، — دېدى ۋەرەقە، — ئۆزۈڭ تەكشۈرۈپ كۆرگىن، بۇ نېمە كېسەل ئىكەن؟

تېۋىپ ئۇنىڭ تومۇرىنى تۇتۇپ كۆرۈپ:

— سېنىڭ باشقا كېسىلىڭ يوق. ئىشق كېسىلىڭ بارئىكەن. بۇ كېسەل داۋاسىزدۇر، — دەپ قېپقالدى.

ۋەرەقە بۇ يەردىن ئۆتۈپ بىر چىمەنزارغا كەلدى. شۇ چاغدا گۈلشاھ يادىغا يېتىپ، چاكارغا:

— سەن بۇ ئاتنى ئوتلىتىپ تۇرغىن، مەن بىردەم ئارام ئېلىۋالاي، نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئوبدانغىنا ئۇخلىيالمىدىم، — دېدى ۋە چىمەنزارنىڭ بىر بۇلۇڭىغا بېرىپ يۈزىنى يەرگە يېقىپ، تەڭرىگە مۇناجات قىلىشقا باشلىدى. ئۇ لىباسلىرىنى يىرتقان ھالدا:

— ئەي ئالەمنى پەرۋىش قىلغۇچى تەڭرى، مېنى ئۇ جانانىمدىن جۇدا قىلىپ، ھىجران ئوتىدا داغلىدىڭ. كۈندۈزۈمنى قاراڭغۇ زۇلمەتكە ئايلاندۇرۇپ، بەختىمنى قارا، كۆڭلۈمنى يارا قىلدىڭ، — دەپ نالە - زار ئىچىدە يىغلايتتى ۋە ئۆزىگە ئۆلۈم تىلەيتتى. بىر پەستىن كېيىن ئۇ كۆيگەن يۈرەكلىرىدىن ھەسرەتلىك بىر ئاھ تارتتى - دە، جان تەسلىم قىلدى. بىر چاغدا چاكار كېلىپ قارىسا، ۋەرەقە ئالىلىقاچان يەر قۇچاقلاپ يېتىپ، جېنىنى جانانىغا تاپشۇرۇپ بوپتۇ. چاكار پەرياد چېكىپ يامغۇردەك ياش توكتى. تاسادىپىي يىراقتىن ئىككى ئادەم پەيدا بولدى. چاكار ئۇلارنىڭ ئالدىغا بېرىپ:

— مېنىڭ خوجام ۋاپات بولغانىدى، دەپنە قىلىشنى بىلمىدىم. بېرىپ يۇيۇپ كېپەنلەشكە ياردەم بەرسەڭلار، — دېدى.

— ئۆلگەن خوجاڭ قانداق ئادەم ئىدى؟ — سوراشتى ئۇلار.

— خوجام بىر سادىق ئاشىق ئىدى. مەھبۇبىدىن جۇدا بولۇپ، ھىجرانغا تاپتاقەت ئېتەلمەي جان تەسلىم قىلدى. ئۇنىڭ ئىسمى ۋەرەقە ئىدى.

بۇ ئىككىيلەن چاكار بىلەن كېلىپ، بۇ بىچارە ئاشىقنىڭ ھالىغا كۆپ يىغلاشتى. كېيىن، يۇيۇپ - تاراپ يەرلىككە قويدى. ئاندىن ئۇلار ئۆز جايىغا مېڭىشتى. چاكار بۇلارنىڭ كەينىدىن مېڭىپ سورىدى:

— بۇرادەرلەر، قەيەرگە بارىسىلەر؟

— شامغا بارىمىز.

— ئۇنداقتا، گۈلشاھنىڭ قەسىرىدىن ئۆتسەڭلار، ئۇنىڭغا ۋەرەقەنىڭ ئۆلگەنلىكىنى ئېيتىپ قويارسىلەر. سىلەر قەسىرنىڭ ئاستىدىن ئۆتكەندە ئۈنلۈك ئاۋاز بىلەن: «ۋەرەقە ئۆلدى!» دەڭلار. ئەگەر گۈلشاھ ئاۋازىڭلارنى ئاڭلىسا، گۈلشاھنىڭ ئاۋازىمۇ قۇلىقىڭلاردا ياڭرايدۇ. شۇ چاغدا، بۇ يەردىكى ئەھۋاللارنى بايان قىلغايسىلەر.

بۇ ئىككى مەرد شامغا بېرىپ، گۈلشاھنىڭ قەسىرى ئاستىدا يۇقىرى ئاۋاز بىلەن:

— ۋەرەقە پالۋان پانىي ئالەمدىن باقىي ئالەمگە رىھلەت قىلدى! دېگەنىدى، بۇ ئاۋازنى ئاڭلىغان گۈلشاھتا چىدام - تاقەت قالمىدى. ئۆزىنى ھەر تەرەپكە ئۇرۇپ، سەۋدايىلاردەك يىغلاپ، ھەممە

يەرنى بىر ئالدى. پىغان - زارى ئالەمنى قاپلاپ كەتتى. ۋەرەقەنىڭ ئۆلۈمىدىن خەۋەر تاپقانلار شاھقا يەتكۈزۈشتى.

شاھگۈلشاھنىڭ يېنىغاكېلىپ سورىدى.

— سىزگە نېمە بولدى؟

گۈلشاھ كۆزىدىن تارام - تارام ياش تۆكۈپ تۇرۇپ خىتاب قىلدى.

— ئەي ئادالەتلىك پادىشاھ! ۋەرەقە ھىجران ئوتى ۋە غەم دەردىدىن جېنىنى جانانىغا تاپشۇرۇپتۇ. ئەمدى مەن قانداق تىرىكلىك قىلىمەن؟ ئۇنى جېنىمدىن ياخشىراق كۆرەتتىم. نېمىشقا ئۇنى قولۇمدىن چىقىرىپ قويغاندىمەن؟ ئەمدى، تا قىيامەتكىچە ئۇنىڭ دىدارىنى كۆرەلمەيدىغان بولدۇم.

شاھ دېدىكى:

— بۇنداق خىياللارنى قىلغۇچى بولماڭ، ۋەرەقە ئۆلمىدى. ئۇ تىرىك. بۇلارنىڭ سۆزىگە قۇلاق سالماڭ، — دەپ كۆپ تەسەللىلەر بەردى.

ئەمما گۈلشاھ:

— ئەي پادىشاھى ئالەم! بېشىم ئاياغ - قەدىمىڭىزگە تۇپراق بولسۇن. مېنى ئۆزىڭىز ھەمراھ بولۇپ ئاپىرىپ، شۇ يەرنى بىر كۆرسىتىپ كەلمىسىڭىز، كۆڭلۈم تەسكىن تاپمايدۇ، — دەپ تۇرۇۋالدى.

— ئىككى ئات كەلتۈرۈڭلار، — دەپ ئەمر قىلدى.

شاھ مۇلازىملارغا ئاتلارغا كاجىۋىلارنى باغلاپ گۈلشاھنى ئۇنىڭغا سېلىپ شۇ يەرگە ئاپاردى. يولدا ۋەرەقەنىڭ چاكىرى كېلىپ دەلىل بەردى ۋە ئۇدۇل ۋەرەقەنىڭ قەبرىسىگە ئېلىپ باردى. چاكار قەبرىگە ئۆزىنى ئۇرۇپ يىغلاپ كەتتى. ئارقىدىن گۈلشاھمۇ پەرۋانىدەك ئۆزىنى ئېتىپ نالە - زار قىلىشقا باشلىدى.

— ئەمدى سەنسىز بۇ جاھاندا تىرىك يۈرمەسمەن، — دەپ، كۆكرىكىگە بىر نەجەر سالدى. جېنىنى ئەسىر قىلىپ، ئۇمۇ جانانى بارغان يەرگە كەتتى. شاھ كېلىپ قارىسا، ئۇنىڭ كۆكرىكىدىن ئۇرغان خەنجىرى دۈمبىسىدىن چىقىپتۇ. ئۆزى گۈل كەبى قانغا مىلىنىپتۇ. بۇنى كۆرگەن شاھنىڭ بېشىدىن ھوشى ئۇچۇپ، ئىختىيارى ئۆزىدىن كەتتى. بۇ ئىككىسىنىڭ ھالىغا كۆپ نالە - زار قىلىپ، ياقىسىنى چاك ئەتتى. گوياكى ئەقىل - ھوشىدىن ئازغان ساراڭدەك بولۇپ قالدى. ھەممە دۆلەت ئەركانلىرى يىغىلىپ كېلىپ شاھقا كۆپ نەسىھەتلەر قىلىشتى:

— مۇنداق بىسەۋرى - بىتاقەتلىك قىلسىلا، مەملىكىتىمىزنىڭ نىزام - قائىدىسىگە تەسىر يېتىدۇ. مۇسىبەتكە سەۋر قىلماق، تەڭرىنىڭ رەھمىتىگە سەۋەبچىدۇر، — دېيىشتى.

شاھ يىغىدىن توختىدى، ئاندىن:

— ۋەرەقەنىڭ گۆرىنى ئېچىپ گۈلشاھنىمۇ مۇشۇ يەرگە قويۇڭلار، — دەپ ئەمر قىلدى. ئۇنىڭ پەرمانى بويىچە ئىككىسىنى ھەمراھ قىلىپ بىر گۆرگە قويۇشتى. ئۇستىلارنى توپلاپ، قەبرە ئۈستىگە ئىمارەتلەرنى قۇردى. شاھ يەنە ئۆزى ئۈچۈن بىر ئىمارەت قۇرۇپ شەھەردىن چىقىپ باغۇ - بوستانلارنى تەييار قىلدۇردى. ئاندىن ئۇ قەبرىنىڭ مۇقابىلىدە بىر ئايۋان قىلدۇرۇپ، ئۆزى ئولتۇردى. شۇ يەردە كۆزىنى قەبرىلەرگە تىكىپ ئولتۇراتتى. كېيىن بۇ يەر كاتتا تاۋابگاھقا ئايلاندى. بۇ قەبرىگە ھەرقانداق دەردلىك كىشى كېلىپ تاۋاب قىلسا، دەردتىن خالاس بولاتتى، بىرەر ھاجەتمەن كىشى كېلىپ ھاجىتىنى تىلىسە ھاجىتى دەرھال راۋا بولاتتى.

(بۇ ئەسەر قولۇمدا ساقلىنىۋاتقان قول يازما نۇسخىغا ئاساسەن نەشىرگە تەييارلاندى)

ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

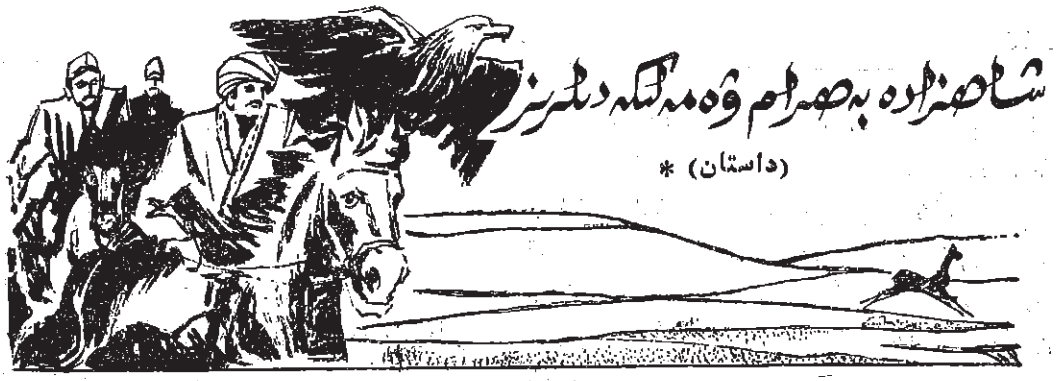

شاھزادە بەھرام ۋە مەلىكە دىلرىز

(داستان) *

نەشرگە تەييارلىغۇچى: ئەخمەت ھەمىت

قىرىق كۈندىن كېيىن ئاللاتائالادىن ھەزرىتى خىزىر ئەلەيھىسسالامغا: «ئەي خەزىنىدارىم خىزىر، رۇم شەھىرىدە ئىسمى مەلىكە دىلرىز خۇبان سەنەم ئاغىچا ناملىق بىر قىز بار. بۇ دۇنيادا سۆزمەنلىك ۋە شالىرلىقتا ئۇنىڭغا يېتەلەيدىغان كىشى يوق. سەن بېرىپ ئۇ مەلىكە بىلەن بېيىت ئوقۇشۇپ ئۇنى يەڭگەندىن كېيىن، مەلىكىنى چىن خاقانىنىڭ ئوغلى بەھرامغا ئېلىپ بەرگىن. سەندىن باشقا ھېچقانداق كىشى ئۇ مەلىكىگە تەڭ كېلەلمەيدۇ» دېگەن مەزمۇندا پەرمان چۈشتى. خىزىر ئەلەيھىسسالام پەرماننى ئاڭلىغاندىن كېيىن كۆزنى يۇمۇپ ئاچقۇچە رۇم شەھىرىگە كېلىپ، شاھزادە بەھرامنىڭ ئالدىدا پەيدا بولدى. ھەزرىتى خىزىر بەھرامنىڭ بېشىنى يەرگە قويۇپ، يىغلاپ ئولتۇرغانلىقىنى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا ئىچى ئاغرىدى.

— ئەي بەھرام، — دېدى خىزىر ئەلەيھىسسالام، — بېشىڭنى كۆتۈر.

بەھرام بېشىنى كۆتۈرۈپ كۆردىكى، ئالدىدا ساقالسىرى ئاقارغان، نۇرانە بىر كىشى تۇرۇپتۇ. شاھزادە دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ سالام بەردى. ھەزرىتى خىزىر سالامغا جاۋاب قايتۇرغاندىن كېيىن:

— مېنى تونۇدۇڭمۇ؟ — دېدى.

— ھەزرەتلىرىنى تونۇيالمىدىم.

— ئەي بەھرام، مېنى تونۇيالمىغان بولساڭ ئەمدى تونۇۋالغىن، مەن خىزىر پەيغەمبەر بولىمەن. سېنى مەھبۇبىڭنىڭ ۋىسالىغا يەتكۈزگىلى كەلدىم.

شاھزادە بەھرام خۇشال بولۇپ خىزىر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدا باش قويدى. ھەزرىتى خىزىر بەھرامنىڭ قولىدىن تۇتۇپ: «كۆزۈڭنى يۇم» دېدى. شاھزادە كۆزىنى يۇمدى. بىر پەستىن كېيىن: «كۆزۈڭنى ئاچ» دېدى. كۆزىنى ئاچتى. شاھزادە بەھرام ئۆزىنى مەلىكىنىڭ چاھار بېغىدا كۆردى. خىزىر ئەلەيھىسسالام شاھزادە بەھرامغا:

— ئەي بەھرام، بۇ باغدا شېرىن مېۋىلەردىن يەپ تۇرغىن. مەن مەلىكىنىڭ يېنىغا كىرىپ، — ئۇنىڭ بىلەن بېيىت ئوقۇشۇپ، ئۇنى سىزگە ئېلىپ بېرەي، — دېدى.

شاھزادە ماقۇل بولۇپ باغدا قالدى. خىزىر ئەلەيھىسسالام بىر ئىسمى ئەزەمنى ئوقۇپ ئۆزىگە ھوزۇپ يۇز ئەلىك ياشقا كىرگەن بىر دوك بوۋايىنىڭ سۈرىتىنگە كىرىدى، ئاندىن مۇنارنىڭ تۆ-

* بېشى ئۆتكەن ساندا.

يىگە چىقىپ كۆمۈش چوكا بىلەن ئالتۇن ناغرىنى شۇنداق چالدىكى، ئۇنىڭ ئاۋازى خۇددى ئىسكەندەرنىڭ جەڭ دۇمبىقىدەك شەھەرنى بىر ئالدى. بۇ چاغدا مەلىكە دىلرىز قەسىر ئىچىدە رۇمنىڭ ئېسىل ماتاسىدىن ياسالغان قېلىن كۆرپىلەرنى ئاستىغا سېلىپ، ئالتۇندىن كالاۋتۇن تىكىپ باشلىق سالغان تەكمىگە بېشىنى قويۇپ، زەيتۇندەك كىمخابتىن تىكىلگەن يوتقانىنى يېپىنىپ، پۇتلىرىنى ئۇزۇن سوزۇپ ئۇخلاۋاتاتتى. ئۇ ناغرىنىڭ گۈلدۇرلىگەن ئاۋازىدىن چۆچۈپ ئويغاندى. ئىككى قولى بىلەن كۆزىنى ئۇۋۇلاپ تۇرۇپ:

— ئەي گۈلئەندام، سەرتقا چىقىپ قاراپ باققىن. يەنە ئەجەللى تۇشقاندىن بىرى كەپ قالدى بولغاي، — دېدى.

گۈلئەندام سەرتقا چىقىپ كۆردىكى، مۇنارلىق تۆپىدە يۇز ئەللىك ياشقا كىرگەن بىر بوۋاي تۇرۇپتۇ. ئۇنىڭ يۇزلىرى چوقۇر، ساقاللىرى شالاڭ، بېشى تاز، ئۆزى ئورۇق، قۇۋۇزلىرى خۇرجۇندەك، قول-پۇتى مايماق، ئاغزى قىيسىق، كۆزلىرى ئەلەس ئىكەن. ئۇ بەللىرىنى شوينىدا باغلىۋاپتۇ، ئۇچىسىغا يەتمەش يەرگە ياماق چۈشكەن بىر كونا جۇۋىنى كىيىپتۇ. بېشىغا بىر جۇل قالپاقنى كىيىپ، پۇتىغا ئۆچكە تېرىسىنى چورىنى سەرتىغا قىلىپ شەچورۇق تارتىپتۇ. ئۇنىڭ پايتىمىسى بوۋايىنىڭ بىر گەز كەينىدىن سۆرىلىپ تۇرۇپتۇ. ئۇنى كۆرۈپ گۈلئەندامنىڭ ئەقلى لال بولدى.

— ئەي بوۋاي، — دېدى گۈلئەندام، — بۇ يەرگە نېمىدەپ كەلدىڭ؟ ھاجىتىڭ نېمە؟ ھەرقانداق مۇراد-مەقسىتىڭ بولسا دېگىن.

خىزىر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېدى:

— ئەي كېنىزەك، مېنىڭ ھېچقانداق نەرسىگە ھاجىتىم يوق. ئاڭلىسام مەلىكىنىڭ دانا شائىرلىقى ۋە ساھىبجامالىلىقىنى ئاڭلاپ، ھەرقايسى شەھەر، ھەرقايسى ۋىلايەتلەردىن شاھزادە، يىگىتلەر ئاشىقلىق دەۋاسىنى قىلىپ كېلىپ، مەلىكە بىلەن شېئىر ئېيتىشالماي باشلىرىنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىپتۇ. مەلىكىنىڭ بۇ قانخورلۇقىنى خەلقى ئالەم ئاڭلاپ مەلىكىگە خېرىدار بولۇپ كەلمەيدىغان بولۇپتۇ. ئۇنىڭغا ياش يىگىتلەر خېرىدار بولۇپ كېلەلمىگەن بولسا، قېرى بولسامۇ، مەن خېرىدار بولۇپ كەلدىم. مەلىكىنىڭ مېڭىپ تۇرۇشى، ئولتۇرۇپ قوپۇشى، ھۆسن-جامالى ۋە گەپ-سۆزلىرى كۆڭلۈمگە ياقسا، ئۇنى ئەمرىمگە ئالاي، ياقمىسا ئارقامغىمۇ قارىماي كېتەي، دەپ كەلدىم. سەن كىرىپ مەلىكەڭگە خەۋەر قىلغىن، ئوبدان ياسىنىپ، ئالدىمغا چىقسۇن. تېز بول.

گۈلئەندام بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن كۆڭلىدە: «بۇ قېرى ئەجەب چوڭ گەپ قىلمدۇغۇ، ئۆزىنىڭ چېنىغىمۇ ئېچى ئاغرىماي پۇ ئاتقىنىنى قارا» دەپ ئويلاپ:

— ئەي بوۋا، مەلىكىنى ئالىمەن دەپ خام خىيال قىلما. نۇرغۇن شاھزادىلەر ۋە نى-نى يىگىتلەر مەلىكىنى ئالماز دەپ كېلىپ شېئىر ئېيتىشتا مەلىكىنى يېڭەلمەي، باشلىرىدىن ئايرىلدى. سەنغۇ مەلىكىگە ھەرگىزمۇ تەڭ كېلەلمەيسەن، — دېدى.

— ئەي كېنىزەك، — دېدى خىزىر ئەلەيھىسسالام، — مېنىڭ ۋاقتىمنى ئالمىغىن.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مەن مەلىكە بىلەن كۆرۈشمەي بۇ يەردىن كەتمەيمەن، قاراپ تۇرغىن. مەن مەلىكىگە تەڭ كېلەلەمدىم، يوق.

— ئەي بوۋا، ئىشنىڭ ئاسىنى شۇكى، ئاشىقلىقنى تاشلاپ، گەدىنىڭنى قاشلاپ، ئۆتكەن كۈنلىرىڭگە توۋا قىلىپ كۆزلىرىڭنى ياشلاپ، قالغان ئۆمرۈڭنى ئۆتكۈزگىن، — دېدى گۈلئەندام.

— دېگەنلىرىڭ راست. لېكىن مەلىكىنى ئالماي بۇ يەردىن كەتمەيمەن. تېز بولغىن. مەلىكىنى چاقىر.

گۈلئەندام خىزىر ئەلەيھىسسالامنىڭ بۇ سۆزىنى ئاڭلاپ، ئوسال بولغان ھالدا مەلىكىنىڭ قېشىغا كىردى. مەلىكە ئۇنى كۆرۈپ ئاچچىقلاندى:

— ئەي بەتبەخت، نېمانچە ھايال بولىسەن؟

— ئەي مەلىكەم، سىزنىڭ ھېچ ئىشتىن خەۋىرىڭىز يوق، تېخى ماڭا خاپا بولىسىز.

— ناغرىنى چالغان كىم ئىكەن؟ تېزرەك ئېيت.

— چىقىپ قارىسام مۇنارنىڭ تۆپىسىدە يۈز كۆزى چۇپۇر، ئاياغلىرى توكۇر، ئۆزلى ئورۇق، چېھرىلىرى قورۇق، بىر يۈز ئەللىك ياشقا كىرگەن بىر دۈمچەك بوۋاي تۇرۇپتۇ. «نېمە ئادەمسەن» دېسەم، «مەن مەلىكىنى ئالغىلى كەلگەن ئادەم» دەيدۇ. مەن ئۇنىڭغا شۇنچە سوغۇق گەپلەرنى قىلساممۇ كەتكىلى ئۇنىمىدى. ئۇ: «مەلىكىنى چاقىر، مەن ئۇنىڭ بىلەن بىر يەردە ئولتۇرۇپ شېئىر ئېيتىشىمەن. مەلىكىنىڭ ھۆسن - جامالى ۋە خۇي - پەيلى كۆڭلۈمگە ياقسا ئۇنى ئەمرىمگە ئالىمەن» دەيدۇ، — دېدى گۈلئەندام.

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ مەلىكىنىڭ ھوشى كاللىسىدىن چىقىپ كەتتى. ياق، مەست ئىدى بەلكى ھوشيار بولدى. ئۇيقۇلۇق ئىدى ئويغاق بولدى. ئۆتكەن ئۆمرىدىن بىزار بولدى. قاتتىق غەزەپلەنگىنىدىن چاچلىرىنى چۇۋۇپ، كىيىملىرىنى يىرتىپ تاشلىدى.

— ئەي گۈلئەندام، — دېدى مەلىكە مېنىڭ شان - شۆھرىتىم پۈتۈن ئالەمگە ئاڭلاندى. تامامى ئالەمدىكى ھەرقايسى شەھەرلەردىن، ھەممە ۋىلايەتلەردىن گۈزەل ساھىبجامال شاھزادىلەر، نى - نى قەددى - قامەتلىك، ئەقىل - پاراسەتلىك يىگىتلەر مېنى ئالىمەن دەپ، ئاتا - ئانىسىدىن، مال - مۈلكىدىن، يۇرت - ماكانلىرىدىن كېچىپ، مېنىڭ ئىشقىمدا بېشىنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بەردى. شۇنچە نۇرغۇن يىگىت ۋە شاھزادىلەردىن ھېچقايسىسى كۆڭلۈمگە يارىمىدى. ئەمدى بۇگۈنكى كۈنگە كەلگەندە بىر قېرى چولاق بوۋايغا تېگىمەنمۇ؟

— ئەي مەلىكەم، — دېدى گۈلئەندام، — سىز ئۆيدە ئولتۇرۇپلا بۇ سۆزلەرنى قىلىۋاتىسىز، ئۆيدىكى مەسلىھەت بازارغا ئاقماپتۇ دېگەن گەپ بار.

— ئۇنداق بولسا، خەزىنىدىكى ئالتۇن - كۈمۈش، لەئىل - جاۋاھىرلاردىن ئاچىقىپ بۇلارنى مەلىكەم چىقارتتى» دەپ ئۇ بوۋايغا بەرگىن. دۇئا قىلسۇن. ئۇ پۇللارغا نۇرغۇن قىز - چوكانلارنى ئالغىلى بولىدۇ. ئۆمرىنى شۇنىڭ بىلەن خۇش قىلسۇن. قوپال سۆزلەر بىلەن بوۋايىنىڭ كۆڭلىنى ئاغرىتما، ئۇنىڭغا شېرىن سۆزلەرنى قىلىپ قايتۇرغىن. ياشانغانلارغا خىزمەت قىلىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتى، — دېدى مەلىكە.

گۈلئەندام خەزىنىدىن بىر خۇرجۇن ئالتۇن - كۈمۈش، لەئل - جاۋاھىر ئاچىقىپ خىزىر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىغا قويدى.

— ئەي بوۋا، — دېدى كېنىزەك، — بۇ خۇرجۇندىكى ئالتۇن - كۈمۈش ۋە جاۋاھىرلارنى مەلىكەم سىزگە بەردى. مەن مەلىكەمگە سىزنىڭ سۆزلىرىڭىزنى يەتكۈزدۈم. مەلىكەم: «مەن يەتتە ئىقلىم پادىشاھىنىڭ قىزىمەن. نۇرغۇنلىغان يىگىتلەر ۋە شاھزادىلەر مېنى ئالىمەن دەپ كېلىپ شېئىر ئېيتىشالماي، بۇ ئالەمدىن ئۇ ئالەمگە سەپەر قىلدى. ئۇلاردىن بىرەرىمۇ مېنىڭ كۆڭلۈمگە ياقمىدى. بېيىت:

مېنى مەن ئىزدەگەن ئۆز سۆھبەتىغە ئەرجەمەند ئەتمەس،
مېنى ئىزدەر كىشىلەرنى مېنىڭ كۆڭلۈم پىسەند ئەتمەس.

بۇ خۇرجۇندىكى ئالتۇن - كۈمۈشلەرنى ئالدىغا قويغىن. ماڭا دۇئا قىلسۇن»، — دېدى.

خىزىر ئەلەيھىسسالام:

— مەن ھەمىشە مەلىكە ھەققىدە دۇئا قىلىمەن.

— يەنە بىر دۇئا قىلسىڭىز.

خىزىر ئەلەيھىسسالام دۇئاغا قول كۆتۈرۈپ: «ئەي بارا خۇدايا، مەلىكىنى ماڭا پاتراق كۆرگىلى نېسىپ قىلغايسەن، ئامىن ئاللاھۇ ئەكبەر» دېدى.

گۈلئەندام:

— ئەي بوۋا، مەلىكە: «بۇ ئالتۇن - كۈمۈشلەرنى بوۋايغا بەرگىن. ئۇنىڭغا قىز-چوكانلارنى ئېلىپ كۆڭلىنى خۇش قىلسۇن. مېنى ئالىمەن دەپ بىھۇدە ئاۋارە بولمىسۇن. مەن ئۆزۈمنى بۇنداق قېرى كىشىلەرگە ھەرگىزمۇ قوبۇل قىلمايمەن» دېگەن، — دېدى.

— ئەي كېنىزەك، مەن مەلىكىنى چاقىرىپ چىق، دېسەم، ئالتۇن - كۈمۈش ئاچىقىپسەن. مېنىڭ ئالتۇن - كۈمۈشكە ھاجىتىم يوق. مەلىكە خىيالىدا «ئىككىمىز بىر ئۆيدە بولغاندا خىراجەت قىلارمىز» دەپ ئاتىسىدىن يوشۇرۇپ قويغان ئالتۇن - كۈمۈشلىرىنى ماڭا چىقارغان ئوخشايدۇ. سەن مەلىكىگە ئېيتقىن، غەم قىلمىسۇن، ئۆزۈم ھۈنەرۋەن كىشىمەن. كۇلا ئارغامچا ئېتىشكە كەلگەندە ناھايىتى سىلقىلىقمەن. قىزىق ئولتۇرسام، بىر ھەپتىدە يىگىرمە - ئوتتۇز كۇلا ياسىيالايمەن. بازارغا ئاپىرىپ ساتسام قىرىق - ئەللىك پۇلغا يارايدۇ. ئەگەر مەلىكەم بىلەن بىرگە بولساق، مەلىكەم چىغ سوقۇپ بەرسە، مەن ئېشىپ قېتىپ چىقسام، ئوبدان ئولتۇرساق، بىر ھەپتىدە قىرىق - ئەللىك كۇلا ئارغامچا ياسىيالايمىز، ئۇنى بازارغا ئاچىقىپ ساتساق سەكسەن - توقسان پۇلغا يارايدۇ. ئاندىن مەلىكىگە بىر چاق، ئازراق پاختا ئېلىپ بەرسەم ئىككىيلەن ئوبدان ئۆي تۇتۇپ، ئوقەت قىلساق ياخشى ئەمەسمۇ؟ ھۈنەر دېگەن تۈگىگۈسىز دۇنيادۇر. مېنىڭ ئالتۇن - كۈمۈشكە ھاجىتىم يوق. مەزلۇم كىشى دېگەن كەم ئەقىل كېلىدۇ. كۈنلەردىن بىر كۈنى ئاياغ قوشۇققا چېقىلىپ قالسا، پۇلىنى مىننەت قىلىدۇ. ماڭا مەلىكە كېرەك. ئالتۇن - كۈمۈش كېرەك ئەمەس. دەرھال مەلىكىنى چاقىرىۋەتكىن، — دېدى.

گۈلئەندام:

— ئەي مويسىپىت ئەرەب، مەلىكىنى

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

ئالىمەن دېمىگىن. مەلىكىنىڭ گېپىنى ئاڭلاپ بۇ يەردىن كەتكىن،— دېدى.

— ئەي، مېنى تولا هايال قىلماي، مەلىكىنى دەرهال چاقىر. نازىنى ئاز قىلسۇن. مەلىكىنىڭ بىرەر ئەيىبى بارمۇ يا؟ مەلىكە پوقاقمۇ يا چولاقمۇ؟ ياكى قارىغۇمۇ يا تازمۇ؟ ياكى بولمىسا گاچىمۇ؟ ئۇنداق ئەيىبلىرى بولسىمۇ ئالدىمغا چىقسۇن. مەن مەلىكىنىڭ مېڭىش ـ تۇرۇشىنى، هۆسىن ـ جامالىنى كۆرۈپ، گەپ ـ سۆزلىرى ۋە بېيىت ـ نەزمىلىرىنى ئاڭلاپ باقاي. ماڭا ئەرزىگۈدەك بولسا ئۇنى ئالاي، ئەگەر ياريمسا كەلگەن يولۇم بىلەن قايتىپ كېتىمەن. شۇندىن كېيىن مەلىكىنىڭ ئىسمىنى هەرگىزمۇ تىلىمغا ئالمايمەن. تېز بول، مەلىكىنى چاقىر. مەن بىلەن كۆرۈشسۇن. قايسىمىز قايسىمىزنى يېڭىدىكەنمىز قېنى، بىر كۆرەي،— دېدى خىزىر ئەلەيهىسسالام.

— هەي قېرى ئەرەب، — دېدى گۈلئۇمەندام تېرىكىپ، — سەن بۇ يەردە مىڭ يىل ياتقىنىڭ بىلەنمۇ، مەلىكەم ساڭا تەگمەيدۇ.

— ئەي ئەقىلسىز كىنىزەك، ئىش ئۆتكەندە پۇشايمان قىلغانىنىڭ پايدىسى يوق. مەن خەۋىردار بولۇپ كەلگەندىن كېيىن، هايال بولماي ماڭا تەگسۇن. مەن بۇ يەردە ساقلاپ تۇرۇپ نېمەنمۇ؟

گۈلئۇمەندام خاپا بولۇپ، ئالتۇن ـ كۈمۈشلەرنى ئېلىپ، مەلىكىنىڭ يېنىغا كىردى ـ دە، ئەهۋالنى مەلۇم قىلدى.

— ئۇنىڭغا: «مەلىكە ئۇخلاپ قاپتۇ، ئەتە كېلىڭ» دېگىن. ئەتىگىنچە بىر گەپ بولۇر. هازىرچە بولسىمۇ ئۇ قېرىندىن قۇتۇلۇپ تۇرايلى، — دېدى مەلىكە.

— گۈلئۇمەندام خىزىر ئەلەيهىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ:

— ئەي بوۋا، مەلىكىنىڭ كۆزى ئۈيقۇغا بېرىپتۇ. ئەتە كېلىك، — دېدى.

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇنى ئاڭلىغان ھامان ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ:

— مەن سېنىڭ بۇنداق گەپلىرىڭ جىلەن بۇ يەردىن كەتمەيمەن. ئۇنداق ئادەم ئۆز ھالىغا بېقىپ تىنچ يۈرسە بولماسمىدى. ئۆزىنى چاغلىماي چاھار باغ بىنا قىلدۇرۇپ، مەيدان راسلىتىپ ئۇنىڭ يېنىغا مۇنار ياساتتى. مۇنارنىڭ ئۈستىگە ئالتۇن ناغرا، كۈمۈش چوكا تەييارلىدى. جارچىلىرىغا شەھەرمۇ شەھەر يۈرۈپ «ئەيھاننىاس...» دەپ جار سالغۇزدى. شۇنداقتىمۇ مەلىكىگە خەبەردار چىقمىغانلىقىنى ئاڭلاپ قەرى بولسام مۇ بېرىپ كېلەي دەپ كەلدىم. يېشىم يۈز ئەللىككە يەتكەن بولسىمۇ توي قىلغىنىم يوق. مەلىكىگە خەبەردار بولۇپ كېلىشىمدە ئىككى مەقسىتىم بار: ئۇنىڭ بىرى مەلىكە جىلەن توي قىلىپ بىر پەرزەنت يۈزى كۆرۈش. كېيىنچە مەن ئۆلۈپ كەتسەم ئۇ پەرزەنتىم چىرىغىمنى يېقىپ، روھىمغا دۇئا قىلىپ تۇرسا دەيمەن. يەنە بىر مەقسىتىم، ئاڭلىشىمچە يېقىندىن بۇيان مەلىكىگە خەبەردار كەلمەي، ئۆزى يالغۇز قاپتۇ، دەيدۇ. شۇڭا مەن بولساممۇ مەلىكىگە ھەمراھ بولاي دەپ كەلدىم. ھەي كېنىزەك، ئەمدى مېنى تولا ساقلاتمىغىن، — دېدى.

گۈلئەندام مەلىكىنىڭ قېشىغا كىرىپ:

— ئەي مەلىكە، خوپ بولدى، — دېدى.

— نېمىگە خوپ بولدى؟

— سىزنى خۇدا ئۇرۇپتۇ، — دېدى گۈلئەندام مەلىكىگە، — شۇنچە نۇرغۇن شاھزادىلەرگە رەھىم قىلماي بېشىنى كېسىپ ئاشمىقلار مۇنارىغا ئاستۇرۇپ ئاھ ھەق خۇن تۆكتىڭىز، ئۇلارنىڭ ئاتا-ئانىسىنىڭ پەرزەنتلىرى دەردىدە جىگەرلىرى خۇن بولۇپ ئاللاتائالاغا زارلاپ، يۈزىنى تۇپراققا، بېشىنى سەجدىگە قويۇپ، سىزنى قارغىغان ئوخشايدۇ. سىز ئۇلارنىڭ قارغىشىغا ئۇچراپ، ئاخىر ئاشۇ قەرى دوكقا قالغان ئوخشايسىز. ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇشنىڭ ھېچقانداق ئىلاجى يوقكەن. سىز ئىلگىرى خىزمىتىڭىزدىن چىقالايدىغان ياش يىگىتلەرگە تەگمىدىڭىز، ئۆزىڭىزنى شائىر چاغلاپ، ئۇلارنى ئادەم قاتارىدا كۆرمىدىڭىز، تەكەببۇرلۇق قىلىپ، ناھەق خۇن تۆكتىڭىز. شۇنىڭ بەدىلىگە تەكرى ئاشۇ بوۋاينى نېسىپ قىلغان بولسا كېرەك.

مەلىكە بۇ سۆزلەرنى ئاڭلاپ، خىيال دەرياسىغا غەرق بولدى. چوڭقۇر ئوي - خىياللار بىلەن ئۇنىڭ بېشى ئايلاندى. مەلىكە بىرەر سائەتتىن كېيىن بېشىنى كۆتۈرۈپ:

— سېنىڭ دېگەنلىرىڭ راست. لېكىن كەلگەن يىگىتلەر شېئىر ئېيتىشتا ماڭا تەڭ كېلەلمىگەن تۇرسا، ئۇلارنى ئۆلتۈرمەي ماڭا نېمە ئىلاج، — دېدى.

گۈلئەندام:

— ئەي مەلىكەم، ئەمدى ئۆتكەن ئىشقا سالاۋات، ئۆزىڭىز چىقىپ ئۇ بوۋايغا جاۋاب بېرىڭ، — دېدى.

مەلىكىنىڭ بىر ۋەزىرى بار ئىدى. ئۇ مەلىكىگە:

— ئۇ بوۋاينى بىر قىلىچ بىلەن چېپىپ تاشلىساق بولامدۇ؟ — دېدى.

— ئالدى بىلەن ئۆزۈم چىقىپ نەسىھەت قىلىپ باقاي، ئاندىن ئۇنىڭ ئا-

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

مالىنى قىلارمىز، — دېدى مەلىكە.

مەلىكە ئۆزىنى زىننەتلەپ يۈزىگە ئۇپا-ئەڭلىك سۈرىنى. قۇلىقىغا ھالقىلارنى سېلىپ، رۇمنىڭ قىممەتلىك ماتالىرىدىن نەچچە قات كىيىملەرنى كىيدى. بېشىغا قاما تۇماقنى، پۇتىغا ئىراقنىڭ ئۆتۈكىنى كىيدى. ئاندىن بېشىغا تاج قاداپ، شەمشادتەك ياساندى، توزدەك چىرايلىق يۈرۈپ، كېيىكتەك شوخ ھەرىكەتلەر بىلەن يۈز مىڭ ناز كەرەشمىلەرنى قىلغان ھالدا يۈزلىرىنى نىقابلاپ چىقىپ كەلدى. ئۇنىڭ ئەتراپىدىكى كېنىزەكلەرگە قىزىل-يېشىل رەختلەردىن كىيىملەرنى كىيدۈرگەنىدى. مەلىكە مەيداننىڭ ئوتتۇرىسىغا بىر ئالتۇن كۇرسى قويدۇرۇپ، كۇرسىنىڭ تۆپىسىگە تەتىللادىن تۆشەكلەرنى سالدۇردى. تۆشەكلەر سېلىنىپ ھەممە تەق بولغاندىن كېيىن مەلىكە ئۇنىڭ ئۈستىدە ئۆزىنى تۈزۈپ، قاپاقلىرىنى سۈزۈپ، نۇرلۇق ئايدەك ئولتۇردى. مەلىكە خۇش ياقمىغان تەلەپپۇزدا:

— ئۇ بوۋاينى چاقىرىڭلار، — دېدى.

كېنىزەكلەر سىرتقا چىقىپ خىزىر ئەلەيھىسسالامغا:

— ئەي بوۋا، سىزنى مەلىكە چاقىرىدۇ، — دېدى.

— مەلىكە چىقتىمۇ؟

— شۇنداق، چىقتى.

خىزىر ئەلەيھىسسالام ھاسىسىغا تايىنىپ بىر دەسسەپ، ئىككى دەسسەپ مۇناردىن چۈشتى. ئون تۆت ياشلاردىكى يىگىتلەردەك كۈمۈش كۇرسىغا چىقىپ مەلىكىگە ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل ئولتۇردى. مەلىكە كۆردىكى، ئالدىدا قېرىپ مۈكچىيىپ كەتكەن، شۇنداق كۆرۈمسىز بىر دۈمچەك بوۋاي قىلچە ھېيىقماستىن مەلىكىگە كۆز قىسىپ، خىلمۇ خىل قىلىقلارنى قىلىپ ئولتۇراتتى. مەلىكە نومۇستىن ئۆزىنى قويىدىغان جاي تاپالماي قالدى. قېچىپ كېتىشكە تېخى بولمايتتى. بۇ ئەھۋالدىن مەلىكىنىڭ ئەقىل-ئىدراكى ھەيران، ھوش كاللىسى سەرگەردان بولدى.

— ئەي بوۋا، سەن قايسى قەبىلىدىن بولىسەن؟ بۇ يەرگە نېمە دەپ كەلدىڭ؟ ئەگەر تەڭلىكتە قېلىپ كەلگەن بولساڭ نۇرغۇن ئالتۇن-كۈمۈش ئىنئام قىلاي، — دېدى مەلىكە.

— ئەي مەلىكەم، — دېدى خىزىر ئەلەيھىسسالام، — ئۆزۈم ئەرەب قەبىلىسىدىن بولىمەن. بىر يۈز ئەللىك ياشقا كىردىم. توي قىلمىدىم. سىزنىڭ تەرىپىڭىزنى، دانا، شائىرلىقىڭىزنى ئاڭلاپ، ئۆزۈمنى يالغۇز يىگىت چاغلاپ، بېلىمنى چىگە شوينىسى بىلەن باغلاپ، ئوتىڭىزدا يۈرىكىمنى داغلاپ، سىزنى ئېلىش ئۈچۈن كەلدىم. كۆڭلۈمگە ياقسىڭىز ئالىمەن، بولمىسا كەلگەن يولۇم بىلەن قايىتىپ كېتىمەن.

— ۋاي توۋا، بۇنداقمۇ چوڭچىلىق قىلغان بارمۇ، — دەپ خاپا بولۇپ، مەلىكىنىڭ كۆڭلى ئاينىپ كەتتى.

ئەلقىسسە، بۇ خەۋەر پۈتۈن شەھەر ۋە يېزا - كەنتلەرگە يەتتى. كىشىلەر: «بىر قويچى بوۋاي بىلەن مەلىكە دىلرىز خۇبان سەنەم ئاغىچا بېيىت ئوقۇشقۇدەك، ئۇ بوۋاي مەلىكىنى ئالىمەن دەپ كەلگەنىكەن» دەپ تەرەپ-تەرەپتىن چاھار باغقا كەلگىلى تۇردى. تۇزاقچىدىن ئەلەم-مۇفتى، خاتىپ؛ ئاق سارايدىن قازى قۇززات، مۇنەججىم، ئاقساقال؛ دىۋە سارايدىن مۇھتەسىپ، مۆتىۋەللى؛ ئالا قۇم-

ددن ئىش بېگى؛ قارا قۇمدىن قوش بېـ
گى؛ يېتىم ئۆرۈكتىن يۈز بېگى؛ تاسمـ
چىدىن مىڭ بېگى؛ باشاقچىدىـن قىـرىق
بـېگى ۋە شۇنىڭغا ئوخشىغـان تـۈرلـۈك
تۈمەن خىل ئادەملەر كەلگىـلى تـۇردى.
مەيدانغا چوڭ ـ كىچىك، ئەر ـ ئاياللار تولـ
دى. مەلىكە بۇنى كۆرۈپ خىيالغا پاتتى.
«بۇ بوۋاي ئەرەب قەبىلىسىدىن ئىكـەن.
ئۇنىڭدىن قۇتۇلۇشنىڭ ئامالىنى قىـلىـش
كېرەك. ئەرەب خەلقى ھىندىستان تىلىـ
غا ئاجىز كېلىدۇ. ئۇنىڭ بىلەن ھىـندى
تىلىدا بىرنەچچە بېيىت ئېيتىشىپ باقاي»
دەپ بىرقانچە بېيىت ئوقۇدى. خىـزىـر
ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا ناھايىتى كېلىـشـ
تۈرۈپ لايىقىدا جاۋاب قايتۇردى. مەلىكە
ھەزرىتى خىزىرنى بۇ جەھەتتە ئازدۇرالـ
مىغاندىن كېيىن، ئەرەب تىلىدا بىرنەچـ
چە بېيىت ئوقۇپ ئۇنى مات قىلىش نىيىـ
تىگە كەلدى. مەلىكە بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

ئاھ مەنۇ ئىشقى ۋە ھالاتىھى،
ئەھرەقى قەلبى بىھەراراتىـھى،
مانەزەرى ئەينى ئىلا غەيرىكە،
ئەقسەمۇ بىللاھـى ۋە ئاياتىھى.

ـــ ئەي بوۋا، ـــ دېدى مەلىـكـە بۇ
بېيىتنى ئوقۇپ بولغاندىن كېيىن، ـــ ئەمدى
سەن مېنىڭ ئېيتقان بۇ ئەرەبچە بېيىتىمگە
تۈركچە بېيىت بىلەن جاۋاب بەرگەيسەن.
خىزىر ئەلەيھىسسالام يۇقىرىقى بېيىتـنى
تۈركىي تىلىغا تەرجىمە قىلىپ، بۇ بېيىتـ
نى ئوقۇدى:

ئاھ، نېتەي ئىشقنىڭ ھالاتىدىن،
كـۆيدى يۈرەكىم بۇ ھەراراتىدىن.
باقسە كۆزۈم سەندىن بۆلەك ئۆزگىگە،
ئان ئىچەيىن تەڭرىنىڭ ئاياتىدىن.

مەلـىكە ئۆز كۆڭلىـدە «بۇ ئـۆزى
قېرى كىشى بولسىمۇ، زېـرەك ئـىكـەن.
ئەقىل ـ پاراسەتتە تەڭداشسىز ئىكەن. ئەمـ
دى ئۇنىڭدىن قانداق سوئال سـورىـسام
بولۇر؟» دەپ ئويلىدى. ئاندىـن يەنە:
ـــ ئەي بوۋا، ئىبرانى تىلىنى بـىـ
لەمسەن؟ ـــ دەپ سورىدى.
ـــ ناھايىتى ياخشى بىلىـمەن، ـــ
دېدى خىزىر ئەلەيھىسسالام.
ـــ ئـۇنداق بولسا ئىبرانى تىلىدا
بېيىت ئوقۇپ باققىن، ـــ دېدى مەلىكە.
خىزىر ئەلەيھىسسالام ئىبرانى تىـ
لىدا ناھايىتى راۋان ھەم قىـزىـقارلىـق
بېيىتلارنى ئوقۇپ، ھەممە خالايىقنى ھەيـ
ران قالدۇردى. مەلىكە خىزىر ئەلەيھىـسـ
سالامغا:
ـــ ئەي بوۋا، مەن ئەمدى پارس تىلـ
دا بېـيىت ئوقۇيمەن. بۇنىڭغا ئاجىز كېـ
لىسەن. شۇڭا بۇ يەردىن كەتكىن، ـــ دېدى.
ـــ ئەي مەلىكـە، ـــ دېدى خىـزىـر
ئەلەيھىسسالام.
ـــ مېـنى كۆزگە ئىلمايۋاتىسـىـز.
پارس تىلىدا بېيىتنى سىزدىن ياخشىراق
ئوقۇيمەن.
مـەلىكە پارس تىلىدا بىرنـەچـچە
بېيىت ئوقۇغانىدى، خىزىر ئەلەيھىسسالام
ئۇنىڭغىمۇ ناھايىتى ئەپچىللىك بىلەن جاـ
ۋاب قايتۇردى.
ئاخىر مەلىكە مۇنداق سـۆزلەرنـى
قىلدى:
ـــ ئەي بـوۋا، ساقىلىڭ ئاقىـرىـپ
يېشىڭمۇ بىر يەرگە بېرىپتۇ. سېنىڭ يىـ
گىتلىك قۇياشىڭ مەغرىب زىندانىغا چۈـ
شۈپ بولۇپتۇ. سەن ئەمدى ئـىشـق دەـ
ۋاسىنى قىلماي، ياشـلىـقتا ئۆتـكۈزگـەن

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

گۇناھلىرىڭغا تتوۋا-ئىستىغپار ئېيتىپ، ئاخىرەتنىڭ غېمىنى قىلغىن.

— ئەي مەلىكە، — دېدى خىزىر ئەلەيھىسسالام، — مېنى قېرىپ قالدىڭ دېگىنىڭىز توغرا. لېكىن مەن مۇشۇنچە ياشقا كىرگەن بولساممۇ، ئۆيلەنگىنىم يوق. قېرىغان ۋاقتىمدا بولسىمۇ، سىز بىلەن توي قىلىپ، پەرزەنت پۈزى كۆرەي، دەپ كەلدىم.

مەلىكە بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ، ناھايىتى خاپا بولدى. ئۇ ئۆز كۆڭلىدە «بۇ قېرىدىن قۇتۇلۇشنىڭ ھېچقانداق ئامالى قالمىدى. ئۇنىڭ بىلەن كارىم بولماي قەسىرىمگە كىرىپ كەتسەم ۋەدەمگە خىلاپلىق قىلغان بولىمەن. بىراق ئۇنىڭ بىلەن توي قىلاي دېسەم، ئۇ قېرى ئىكەن، مەن شۇنچە ياش شاھزادىلەرنى رەت قىلدىم. خاتالىق مەندىن ئۆتۈلدى. مۇشۇ ئاغزىمدىن بالاغا قالدىم. ئەمدى ئۇنىڭ بىلەن تۈركىي تىلىدا بېيىت ئوقۇشۇپ باقاي. چۈنكى ئەرەب خەلقى تۈركىي تىلىغا ئاجىز كېلىدۇ. ئۇ مەن بىلەن بېيىت ئوقۇشالماي كېتىپ قالسا، ئەجەب ئەمەس» دەپ، بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

ئەي پىرى ئەرەب، ئەيلەمەگىل ئەيشۇتەرەب،
بىر كۈشەدە ياتىپ ئەيلەگىل ھەقنى تەلەب.
فارسىينى مەگەر ئېزىپ ئىچىسەنكى، بابا،
تىلىڭ تۇتۇلۇر تۈركىيگە، ئەي پىرى ئەرەب.

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

كىم ماڭا دۇچار بولسا قۇتۇلماس ھەرگىز
ھېچ تىلغا مېنىڭ تىلىم تۇتۇلماس ھەرگىز.
بىر بوسە لەئلى لەبىڭدىن تاتسام،
تا دەۋرى قىيامەتغىچە ئۇنۇتۇلماس ھەرگىز.

مەلىكە سەنەم ئاغىچا بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

كەتكىلكى، بابا، نېرى قاشىمدىن ئەمدى،
ئۆلتۈرمەك ئۈچۈن ئاتىك تۇتارمەن ئەمدى.
سەن كىم، ماڭا ھەزل قىلىپ سۆزلەرسەن،
ئەي پىرى مۇشەخخەس، ئۆلتۈرۈرمەن ئەمدى.

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

ئەي قىز، ساڭا ھەزلىنى قاتماق لازىم،
ۋەسلىڭ بېغىغا قولنى ئۇزاتماق لازىم.
ۋەسلىڭ بېغىنىڭ گۈلشىنى بولسە مۇيەسسەر،
كۆڭۈلنى قىلىپ شاد، غەمنى ئۇزاتماق لازىم.

مەلىكە بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

قېرىغاندا كىشىنىڭ بالۇ پەرى يوق قۇشدەك،
كېچەسى ئۇيقۇسى كەلمەس مېڭەسى يوق قۇشدەك.
قېرى كىشىدىن ھېچقاچان يارنىڭ دىلى خۇش بولماس،
تىشىنىڭ مەۋسۇلى يوق، مانتۇ فولوئاش بولماس.
يوقتۇر بۇ جاھاندامەن كەبى بىر لالە ئۇزا،
شەمشاد قەدى زى قامەتى گۈل رۇخسار.
ئاسانلىق بىلە ساڭا مۇيەسسەر بولماسمەن،
كۆكسۈمدەكى بۇ گۆھەر بەھاسى جۈفتى ئانار.

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

كۆكسۈڭدەكى قوش ئاناردىن ئەنجىر خۇب،
زۇلفىڭدىن ئاياغ باغلاغالى زەنجىر خۇب.
ئۇچامنى قاشلاپ، ئۆزۈڭگە قايماق بېرەدۇرمەن،
سەندىن، ئەي قىز، يۈزياشاغان كەمپىر خۇب.

مەلىكە خاپا بولۇپ بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

كۆپ سۆزلەمەگىل كۆڭلۈم مېنىڭ پۇرغەمدۇر،
ئالەم نەزەرىمگە خانەئى ماتەمدۇر.
ئازىپسەنكى، بابا، سۆزۈڭنى بىلمەي ئايتۇرسەن،
باشىڭنى كېسىپ، تېرەڭنى سويسام كەمدۇر.

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

بىر جاندىن بولەك، ئەي ماھ، دېگەر جانىم يوق،
يەر چېھرەسى رەڭ ئالغۇچەلىك قانىم يوق.
بوينىڭغە قولۇمنى سالىپ قېرىغان چاغدا،
ۋەسلىڭگە يېتىپ ئۆلسەم ئارمانىم يوق.

مەلىكە بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

ئەي پىرى ئەرەب، تاڭلاكېلىپ نان تىلەگىل،
ئەنجامى سەھەر تەبئى پەرىشان تىلەگىل.
گۆر ئاغزىغە يېتىپدۇر ئاياغىڭ، ئەي قېرى چال،
ئۆتكەن گۇناھىڭنى ياد قىلىپ، ئىمان تىلەگىل.

مەلىكە كۆڭلىدە: «ۋادەرىخ، نېمە بالاغا قالدىم. بۇ قېرىنى ھېچنېمىنى بىلمەس دېسەم، ئەرەبىي، پارسىي، تۈركىي، ئىبرانىي، ھىندىي تىللىرىنىمۇ بىلىدىكەن. بۇ جەھەتتە ھېچقانداق قىينالماي مەن بىلەن بېيىت ئېيتىشتى. ھېچ ئىشتا ئاجىز كېلىدىغاندەك ئەمەس، تېخى بارغانسېرى شاشلىشىپ، مېنى خاپا قىلىۋاتىدۇ. بۇ قېرىنى مات قىلالمايدىغان ئوخشايمەن. قېنى ئۇنىڭ بىلەن يەنە بىر سۆزلىشىپ باقاي» دەپ ئويلىدى.

— ئەي قېرى ئەرەب، — دېدى مەلىكە خىزىر ئەلەيھىسسالامغا، — مەن بىلەن بېيىت ئوقۇشۇپ ھارغانسەن. مېنىڭ يەنە نۇرغۇن بېيىتلىرىم بار. سەن ئاجىز كېلىسەن. ئاخىر بېشىڭنى كېسىپ، ئاشىقلار مۇنارىغا ئاستۇرىمەن. ياخشىسى كۆزۈمگە كۆرۈنمەي، بۇ يەردىن كەتكىن. بىرنەچچە كۈن بولسىمۇ كۈننىڭ سېرىقىنى كۆرگىن.

— ئەي مەلىكە، — دېدى خىزىر ئەلەيھىسسالام، — مەن سىزنى ئالماي بۇ يەردىن ھەرگىز كەتمەيمەن. ئەگەر سىزنى ئالمىسام، سۈننەتنى بەجا كەلتۈرمىگەنلىك بولىدۇ.

— نېمە ئۈچۈن ئۇنداق بولىدۇ؟ — دەپ سورىدى مەلىكە.

خىزىر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا:

— ھەزرىتى مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام: «نىكاھ دېگەن مېنىڭ ئۇلۇغ سۈننىتىمدۇر. ھەرقانداق بىر كىشى مېنىڭ سۈننىتىمدىن يۈز ئۆرىسە، ئۇ كىشى مېنىڭ ئۈممىتىم ئەمەس» دېگەن. شۇڭا سىزنى ئالماي كەتسەم سۈننەتنى تەرك قىلغانلىق بولىدۇ، — دېدى.

مەلىكە بۇ سۆزلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن، نومۇس قىلىپ خەلقى ئالەم ئالدىدا خىجىل بولۇپ يۈزلىرىگە ئوت كەتكەندەك بولدى. ئۇ چېچىلغان ھالدا:

— ۋاي تۇۋا، نېمە بالاغا قالدىم؟! ئەي بوۋا، مەن ساڭا شۇنچە ياخشى سۆزلەرنى قىلسام ئاڭلىمىدىڭ. ئەمدى ئۆزۈڭگە ئۆزۈڭ قىلىدىغان بولدۇڭ، — دېدى.

— ئەي مەلىكە، — دېدى خىزىر ئەلەيھىسسالام، — نېمە بولسا مەيلى. لېكىن سىزنى ئالماي بۇ يەردىن ھەرگىز كەتمەيمەن. ئەگەر مېنى ئۆلتۈرسىڭىز، سىز بىلەن بىر يەردە يېتىپ ئۆلەي. مەندەك قېرىدىن قۇتۇلۇش قىيىن. توي قىلىش ئۇنىڭدىنمۇ قىيىن. مەندەك بىرقېرىغا ئىزا ئاھانەت قىلساڭ ئۆزۈڭگە ياخشى بولمايدۇ.

خىزىر ئەلەيھىسسالام يۇقىرىقى سۆزىگە ئۇلاپلا بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

ئەي قىز، قىلما مېنى بۇگۈن نامەھرەم،
غەم تىغى بىلە تىلىنماسۇن كۆڭلۈم.
ساقال ئاقارىپ، ئۆزۈم قېرىغان بولسام،
پات كەلگىل قاشىمغە، يىگىتتۇر كۆڭلۈم.

مەلىكە بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

دەرۋازەئى ئۆلۈم سېنىڭ سارى ئېچىلادۇر،
مۇندىن، ئەي بابا، ساق كېتەرىڭ كىم بىلەدۇر.
«پات كەلگىن قاشىمغە» دەرسەن، ئەي قېرى دوك،
مۇشەخخەس ئەمدى باشىڭ ئۆلۈمگە كېتەدۇر.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇبەيمتنى ئوقۇدى:

غەم تىغى بىلەن ئۆزۈمنى ئۆزۈم تىلۇرمەن،
يولۇڭدائۆلۈشىمنى، ئەي خېنىم، خوپ بىلۇرمەن.
سەن لەئىل لەبىڭدىن ماڭا بىر قەندبەرسەڭ،
ۋەللاھ دىلۇجانىمنى تەسەددۇق قىلۇرمەن.

مەلىكە بۇ بەيمتنى ئوقۇدى:

ئەي پىرى ئەرەب، يەغلا ياشىڭ كۆل بولسۇن،
دەئۋايى مۇھەببەتتە يۈزۈڭ ھۆل بولسۇن.
نە ياخشى يىگىتلەر مېنى كۆرەلمەي ئۆلدى،
سەندەك لەغنە دوك باباغە يول بولسۇن.

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇ بەيمتنى ئوقۇدى:

ھەر چەند سېنىڭ ۋەسلىڭگە مەن تويماسمەن،
بىر زەررە بۇ تىللاغانىمنى ئار ئەتمەسمەن.
ئاچچىقلاپ مېنى بۇيەردىن كەتكىل دەرسەن،
تا مەن سېنى ئالماي ھەرگىز كەتمەسمەن.

مەلىكە بۇ بەيمتنى ئوقۇدى:

سەن نادانسەنۇ بىدئەت ئىشنى بىلمەيسەن،
چۆللەردەيۈرۈپ قائىدەنى كۆزگە ئىلمەيسەن.
مەكتەبيۈزىنى كۆرمەپسەن، ئەي پىرى ئەرەب،
ئوقۇماپسەن، ئوقۇماپسەن، ھېچنېمەنى
بىلمەيسەن.

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇبەيمتنى ئوقۇدى:

موللامەن ھەم كالامى رەببان بىلەمەن،
«شەرھىمۇللا» مەئىنىسى «قۇرئان» بىلەمەن.
كۆڭلۈڭگە كەلتۈرمە بۇ ئەرەب ئامىي دەپ،
«بوستان»، «شەبىستان»، «مۇئەممان» بىلەمەن.

مەلىكە بۇ بەيمتنى ئوقۇدى:

ئەسلا بۇ سۆزۈڭنى قوبۇل قىلماسمەن،
نامە نەسەبىڭنى، ئەي ئەرەب، بىلمەسمەن.
مىڭ ھۇر ئىشكىمدە، يۈز مىڭ قۇل بار،
سېنىڭدەك دوك باباڭنى بىر قۇلغەھەم ئالماسمەن.

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇ بەيمتنى ئوقۇدى:

تىللايسەن ئەمدى سۆز ئىشىتكىل مەندىن،
بارىنى دېگىل، ئەرتە مېنى تىللىغانىڭدىن.
يوقتۇر بۇجەھاندا سەندىن ئۆتۈپ قارغىش قاپى،
ئەللىك شاغان كەمپىر ئارتۇق سەندىن.

مەلىكە بۇ بەيمتلارنى ئاڭلاپ، قاتتىق غەزەپكە كەلدى. نومۇس قىلىپ ئۆلەر ھالەتكە يەتتى. ئۇ «بۇ قېرىندىن قانداق قىلسام قۇتۇلارمەن. ئۇنىڭغا قانداق نەس باسقان كۈندە يولۇققاندىمەن» دەپ بۇ بەيمتنى ئوقۇدى:

ئەي بابا، مەيدانغا كەلدى خەلقى ئالەم بىھەد،
دەرۋىشۇ داۋۇ غەنىيۇ زاھىدۇ نېكۇ بەد،
بىر سۆزۈمگە تاب كەلمەيىن كەتتى بارى،
سەن مۇردە كەبى بىشەمۇشۇ شەلغەم مەدە.

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇبەيمتنى ئوقۇدى:

ئەي قىز، نېمەگە مېنى موھتاج ئەيلەرسەن،
بىزلەرنى گەدا، ئۆزۈڭنى تاج ئەيلەرسەن.
لېكىن ماڭا ئەرنىڭ لازىمى يوق دېمەگىل،
بىھۇدە ئۆتەر ئۆمرۈڭ نە ئىلاج ئەيلەرسەن.

بۇنى ئاڭلىغان مەلىكە خاپا بولغان ھالدا:

— ئەي بوۋا، ئەمدى ھارغانسەن،
بۇ يەردىن چىقىپ كەتكىن، — دېدى.
— ئەي مەلىكەم، — دېدى خىزىر ئەلەيھىسسالام، — كونىلاردا «ئىشنى كاداڭدىن، ئۇنىنى باداڭدىن سورا» دېگەن گەپ بار. مەن تېخى ھارمىدىم. سىزنى ئەمرىمگە ئالماي بۇ يەردىن ھەرگىز كەتمەيمەن. ئەگەر ئۆلتۈرسىڭىز سىز بىلەن بىر يەردە يېتىپ ئۆلىمەن. سىزدىن باشقا بىرسىگە قارىمايمەن. مەندەك بىر دوك سىزدەك مەلىكىنى قانداقمۇ تاپالايدۇ، مەن سىز بىلەن توي قىلىمەن. نەزمە:

مەندەك دوك باباڭدىن قۇتۇلماق بەسى مۇشكۈل،

توي نەغمىسىدە ئۇسسۇل قىلماق تېخى مۇشكۇل.

مەلىكە كۆڭلىدە: «بۇ قېرىغا بىرنى دېسەم ئۇننى دەۋاتىدۇ. ئەمدى قانداق قىلسام بولار» دەپ ئويلىغاندىن كېيىن:

— ئەي بوۋا، ئەقىل - پاراسەتتە ھەقىقەتەن تەڭداشسىز ئىكەنسەن. ئەمدى مېنىڭ «سەنەم ئاغىچا» ئېتىمنى بېشىمدىكى گۆھەر كۆزلۈك تاج ئوتىغىتىمغا قوشۇپ بېيىت ئوقۇپ باققىن، — دېدى.

خىزىر ئەلەيھىسسالام بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

ياخشى سېچەك باغلاردە،
نېئىمەت ئېرۇر باغلاردە،
بىز كۆرۈشۈر چاغلاردە،
مەن قېرىغان چاغلاردە،
باشدىكى كۆزلۈك ئوتاغات.

ئەيلەمەگىل بىزگە جەفا،
سەن خېنىم سىينەمگە دەۋا،
سۆھبەتىڭگە بولسام رەۋا،
بىر جانىم بار سىزگە فىدا،
باشدەكى كۆزلۈك ئوتاغات.

زۇلفۇڭ بىلەن باغلارسەن،
مېنى تەمام داغلارسەن،
زۇلۇم ئىشىن چاغلارسەن،
مېنى بۇندىن قوغلارسەن،
باشدەكى كۆزلۈك ئوتاغات.

مەن كەلدىم شۇندىن رۇمچىگە،
مەن گويادۇرمەن گۈلچىگە،
نېمە خەفا قىلۇرسەن مۇنچىگە،
كۆزگە ئىلمادىڭ بىر پۇلچىگە،
باشدەكى كۆزلۈك ئوتاغات.

بويلارى گۈلدەك سەنەم،
كۆزلەرى ئايدەك سەنەم،
كۆزلەرى چولفان سەنەم،
لەبى لەئل رەڭ سەنەم،
باشدەكى كۆزلۈك ئوتاغات.

مەن سېنى كۆرگەن چاغدا،
ناغرىنى چالغان چاغدا،
كۈلۈپ ئوينىساق بىز باغدا،
بىزلەر كۆرۈشكەن چاغدا،
باشدەكى كۆزلۈك ئوتاغات.

مەرھەم ئېيتىپ باغرىڭ ياق،
مېنى تۇتۇپ بەرگىل ئاياق،
رەڭ يۈزى سۈتدىن ئاق،
مۇنچە ئەلەم مۇنچە فىراق،
باشدەكى كۆزلۈك ئوتاغات.

مۇنچاقى ئالتۇن ئاغاناق،
ئالدىدا چىقتى بۇخاناق،
مەي ئىچىبان بولماي ساق،
ئاھ سەنەمۇ ئاھ فىراق،
باشدەكى كۆزلۈك ئوتاغات.

يارى قىزىل ئەڭلىكدۇر
بىزگە ئەجەب تەڭلىكدۇر
يول يۈرۈشى كەكلىكدۇر
سەنەمخان گۈل رەڭلىكدۇر،
باشدەكى كۆزلۈك ئوتاغات.

تەمام قىزلار تۆرۈشى،
يېڭى يۇمغاق ئۇرۇشى.
يىپنى قومۇشغە تۈرۈشى.
باشدەكى كۆزلۈك ئوتاغات.

بۇنى ئاڭلاپ مەلىكىنىڭ يېنىدىكى كېنىزەكلەر كۈلۈشۈپ كەتتى، بارچە خالايىق ھەيران قېلىشتى.

ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى

مەلىكە كۆڭلىدە: «ئەمدى بۇ بو-
ۋايغا يۇزۇمنى كۆرسىتەي، تاقەت قىلالـ
ماي مەغلۇپ بولسۇن، ئاندىن ئۇنى بىـر
تەرەپ قىلاي، ھەممە كىشىگە ئىبـرەت
بولسۇن» دەپ يۈزىدىن نىقابىنى كۆتۈردى.
خىزىر ئەلەيھىسسالام مەلىكىنىڭ يۈزىنـى
كۆرگەندىن كېيىن، مۇبارەك تىللىرىنـى
چىقاردى. مەلىكە بۇنى كۆرگەندىن كـې-
يىن كۆڭلىدە: «بۇ خىزىر ئەلەيھىسسـالام
بولسا كېرەك» دەپ بۇ رۇبائىنى ئوقۇدى:

ئەي پەرى ئەرەب، خىزىر مۇسەن، راست ئېيتقىل،
سۆزۈڭ بارىنى ئەمدى ماڭا ئوقتۇرغىل.
مەن سېنى تونۇمايمەن بىئەدەبلىك قىلدىم،
ھەر نېچە خەتالىق ئۆتۈلدى ئانى كەچۈرگىل.

خىزىر ئەلەيھىسسالام ئۆزىنى بىلـ
دۈرۈش ئۈچۈن بۇ بېيىتنى ئوقۇدى:

سەن تونۇماساڭ ئەمدى ئېرۇرمەن خىزرى،
سەندەك كىشىنى يولغا سالغان خىزرى.
بىلمەي قىلغان بىئەدەبلىكنى ئەپـۇ
ئەتمەك ئۈچۈن،
ئالەمدە ھەممەگە نەزەر سالغان خىزرى.

ـــ ئەي مەلىكە، ـــ دېدى خىـزىـر
ئەلەيھىسسالام بېيىت ئوقۇپ بولغاندىن كې-
يىن، ـــ مېنى تونۇمىغان بولساڭ ئەمـدى
تونۇغىن. تەكرىنىڭ خەزىنىچىسى، ھـەزرە-
تى مۇسانىڭ ئۇستازى، ئىسكەندەرنـىڭ
ۋەزىرى ھەزرىتى خىزىر دېگەن مەن بولىمەن.
مەلىكە ناھايىتى خىجىل بـولـۇپ،
ئىككى كۆزىدىن ياشلىرىنى تاققۇزغان ھالـ
دا تەخـتتىن چـۈشـتـى. ئۇ خـىـزىـر
ئەلەيھىسسالامغا:

ـــ ئەسسالامۇ ئەلـەيـكـۈم، ئـەي
ھەزرىتى خىزىر ئەلەيھىسسالام، مەن ئۆزلـ
رىنى تونۇماي ئەدەبسىزلىك قىلىپ قـو-
يۇپتىمەن. گۇناھىمنى كەچۈرۈشـلىرىنـى
سورايمەن، ـــ دەپ، خىزىر ئەلەيھىسسالامـ
نىڭ ئايىغىغا يىقىلىپ، گۇناھىنى تىلىدى.

ـــ بارىكاللا، ـــ دېدى خىزىر ئەلەيـ
ھىسسالام، ـــ سېنى ئۇلۇغ تەكرىم مـۇرا-
دىڭغا يەتكۈزسۇن. ئەمدى سەن ئۆزۈڭنـى
چىن خاقانىنىڭ ئوغلى شاھزادە بەھرامـغا
قوبۇل قىلغايسەن، مەن ئۆزۈم نىكاھ قىلاي.

مەلىكە دىلىرىز خۇبان سەنەم ئاغـ
چا «خوش، بولغاي» دەپ جـان ـ دىـلـى
بىلەن قوبۇل قىلدى. رۇم پادىشاھى ئادىل
شاھ بۇ ۋەقەدىن خەۋەر تاپقاندىن كېيىن
ناھايىتى خۇش بولدى. پادىشاھ ھەزرىتى
خىزىر بىلەن كۆرۈشۈپ شاھزادە بەھرامـ
نى چاقىرتقۇزدى. پۈتۈن شەھەر خەلقىگە
قىرىق كۈن توي قىلىپ مەلىكىنى بەھرامـ
غا بـەردى. ھـەزرىـتى ئىلياس ئەلەيھىسـ
سالام يېگىت قولىدىشى بولدى. تويغا كەلـ
گەن مېھمانلارنى ئۆز لايىقىدا رازى قىلـ
دى. توي ئاخىرلاشقاندا ھەزرىتى خىزىر
ئەلەيھىسسالام بىلەن ئىلياس كۆزدىن غـا-
يىب بولدى. ھەممە خالايىق بۇ ئىشقـا
ھەيران قالدى. ئادىل پادىشاھ مـەلـىكە
بىلەن شاھزادىگە ئوردا ئىچىدە بىر ھۇجـ
را تەييارلىتىپ بەردى. ئۇ ئىككىسى مۇـ
رادىنى ھاسىل قىلىپ، مەقسەتلىرىگە يەتتى.
ئاخىرقى ئۆمرىنى پادىشاھلىق بىلەن ئۆتكۈزدى.

بۇ داستان ھىجرىيە 1319 – (مىلادى 1901 — 1902) يىلى خوتەن قارىقاش ناھىيە جايىنىرەك كەنتىدە كۆچۈرۈلگەن قول يازما نۇسخىغا ئاساسەن نەشرىگە تەييارلاندى.